

Göteborgs Universitet
Juridiska Institutionen
Examensarbete Juristprogrammet, 30 hp
Vårterminen 2021

BORTOM NÄTHAT

Om det digitala våldet mot kvinnor och behovet
av en förändrad begreppsapparat och lagstiftning

Författare: Nina Stjärnehag
Handledare: Ester Herlin-Karnell
Examinator: Wanna Svedberg Andersson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. GRUNDER OCH RAMAR	- 2 -
1.1. Inledning och anledning	- 2 -
1.2. Syfte, frågeställningar och avgränsningar	- 6 -
1.3. Forskningsläge och behovet av uppsatsen.....	- 7 -
1.4. Metod och material	- 9 -
1.5. Teoretiska ramverk	- 12 -
1.5.1. Bortanför malestream knowledge	- 12 -
1.5.2. Materialitetsteori	- 13 -
1.5.3. Diskursanalys.....	- 15 -
1.5.4. Rättspositivism	- 16 -
1.5.5. Feministisk våldsteori och våldets kontinuum	- 17 -
1.6. Begreppsliga avvägningar och disposition	- 19 -
2. STARTING POINTS	- 23 -
2.1. Motiv: kvinna – om könsbaserat våld	- 23 -
2.2. Internet som förlängning av det fysiska rummet.....	- 27 -
3. TERMINOLOGI, SUBJEKT OCH OMFATTNING	- 30 -
3.1. Näthat, hämndporr, teknologiskt faciliterat våld – vad pratar vi om?	- 30 -
3.2. Inte alla men typ/-iskt sett – män	- 34 -
3.3. Inte alla men väldigt många – kvinnor	- 39 -
3.3.1. Förflyttat och utökat, fortfarande sexualiserat	- 39 -
3.3.2. Förvärrande faktorer: normbryterier och platstagande	- 43 -
3.4. Anmälningssfrekvens och utredningsproblem	- 46 -
4. KONSEKVENSER OCH RISKER	- 49 -
4.1. Många, disparata och allvarliga.....	- 49 -
4.2. Normalisering, förminskning och beteendeanpassning	- 51 -
4.3. Tystnadens faror	- 54 -
5. RÄTTSLIG HANTERING OCH STRAFFBARHET	- 57 -
5.1. Nationell rätt	- 57 -
5.1.1. Brottbalkens möjligheter och svårigheter	- 57 -
5.1.2. Yttrandefrihet som begränsning	- 59 -
5.1.3. Kön som straffskärpningsgrund	- 60 -
5.1.4. Ytterligare frågeställningar	- 61 -
5.2. Internationella och regionala instrument	- 62 -
5.3. Ansvarsbehov.....	- 65 -
6. BORTOM NÄTHAT – BEGREPPSPROBLEMATIK.....	- 69 -
6.1. Våldet: nytt, disparat och föränderligt	- 69 -
6.2. Begreppsapparaten: förminskande och felsyftande	- 70 -
6.3. Ordens betydelse och våldets kontinuum	- 73 -
7. SLUTSATS: BEHOVET AV BEGREPPSLIG OCH LAGSTADGAD FÖRÄNDRING	- 75 -
KÄLLFÖRTECKNING	- 79 -
FÖRKORTNINGAR.....	- 88 -

I. GRUNDER OCH RAMAR

1.1. Inledning och anledning

“All forms of men's threatening, intimidating, and violent behavior are reminders to women of their vulnerability to men.”¹

Våld mot kvinnor och flickor är ett av de största, mest gränsöverskridande problemen i världen. Över en tredjedel av världens kvinnor har utsatts för någon typ av våld, och siffrorna ökar i takt med både tiden och att nya data blir tillgängliga.² Våldet är globalt, det sträcker sig över samtliga kontinenter och genomsyrar alla kulturer.³ Det sker i både krig- och fredstid, i det öppna såväl som i det privata, och det kan inte förklaras med vare sig ekonomiska, religiösa eller politiska system. Det ges olika uttryck i olika situationer, men det sker överallt och det kan inte hänvisas till något som *de andra* sysslar med. Det är uttalat men osynliggjort,⁴ uttryckt som ett allvarligt politiskt problem och samtidigt förminskat.⁵ I FN:s Agenda 2030 stadgas att en hållbar värld enbart kan uppnås genom våldets totala eliminering, och vi har både Kvinnokonventionen, Kvinnovaldsdeklarationen och Istanbulkonventionen som ramverk för arbetet; ändå eskalerar det.⁶ Utbredningen av våldet mot kvinnor har inte avstannat, trots decennier av politisk kamp. Dess uttryck är mångfacetterat; det är fysiskt, psykiskt, materiellt och virtuellt, implicit såväl som explicit, strukturellt såväl som individuellt.⁷ Kostnaderna är enorma, både för individ och samhälle.⁸ Det handlar om ett

---

¹ Stanko, 1985, genom Rebecca M Hayes and Molly Dragiewicz, ‘Unsolicited Dick Pics: Erotica, Exhibitionism or Entitlement?’ *Women’s Studies International Forum* 71 (2018), 115

² ‘Facts and figures: Ending violence against women’, UN Women, hämtad från <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures/>

³ ‘Ending violence against women’, UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>; ‘Violence against women and girls. Technology-facilitated Gender-based Violence’, The International Center for Research on Women (ICRW), hämtad från: <https://www.icrw.org/issues/violence-against-women/>

⁴ Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences ‘Combating Violence against Women Journalists’ (2020) A/HRC/44/52, 6

⁵ ‘Ending violence against women’ (n 3)

⁶ UN General Assembly Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (18 December 1979) A/RES/34/180; UN General Assembly Declaration on the Elimination of Violence against Women (20 December 1993) A/RES/48/104; Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (2011) The Council of Europe, Istanbul 11/05/2011 CETS No.210 (Istanbul Convention); UN General Assembly, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (21 October 2015) A/RES/70/1, Mål 5.2

⁷ ‘Facts and figures: Ending violence against women’ (n 2)

⁸ ‘Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women’ UN Women Headquarters, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), United Nations Secretariat (2020), 19

ständigt pågående och snabbt ökande våld som kvinnor världen över utsätts för enbart på grund av att de *inte är män*.

Vi lever i en samtidigt fysisk och digital värld, där det som sker via mobiltelefonen och sociala medier är en lika äkta och självklar del av oss och våra liv som det som sker i det fysiska rummet.⁹ Det är inte den materiella kroppen som sätter gränserna; vad som sker på internet kan skapa precis lika mycket känslor och göra lika stor skada. Vi lever dessutom i en tid som ser radikalt annorlunda ut än vi kunde tänka oss för ett drygt år sedan; i en pågående pandemi där en stor del av världen har tvingats skära ner sitt fysiskt-sociala nätverk radikalt.¹⁰ I linje med restriktioner och ökad isolering har både användandet och relevansen av sociala medier ökat.¹¹ I och med avrådan till fysisk interaktion är vi hänvisade till digitala plattformar, och dessa har för många blivit en livlina.¹² I linje med det begränsade fysiska umgänget får det som sker online större betydelse, då det kan vara den enda sociala arenan att tillgå. Dessa rum har också fått nya användningsområden; de har gått från att vara uteslutande sociala till att också bli viktiga politiska plattformar, använda för organisering och debatt.¹³ Internet har, särskilt under det senaste året, blivit den självklara platsen för både arbete, utbildning och umgänge, och kan inte hållas avskild från vad vi ser som den materiellverkliga världen. Mötena som sker online är lika äkta som de fysiska och vad som sker digitalt får lika reella konsekvenser.

*"Where modes of perpetration rapidly change due to advances in technology."*¹⁴

Att leva i en tid som karaktäriseras av dess snabba tekniska utveckling har öppnat nya möjligheter för våldet mot kvinnor och internet har kommit att användas som en arena för helt nya former av våld. I takt med ökad teknisk kompetens har det digitala våldet ökat exponentiellt.¹⁵ Det rör sig om ett våld som är både jämförbart med och distinkt från det fysiska; lika allvarligt och fortfarande sexualiserat, men samtidigt bärande av helt nya karaktäristika. Internet skapar andra möjligheter och våldet tar sig nya uttryck; det bär på en annan föränderlighet, får andra konsekvenser. Det har en annan typ av spridningsmöjligheter och kan

---

⁹ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19', UN Women Headquarters, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) EVAW COVID-19 briefs (2020), 2

¹⁰ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 3

¹¹ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 2

¹² 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment', Plan International, Girls get equal, The state of the world's girls report (2020), 8

¹³ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 4

¹⁴ Clare McGlynn, Erika Rackley and Ruth Houghton, 'Beyond "Revenge Porn": The Continuum of Image-Based Sexual Abuse' *Feminist Legal Studies* 25 (2017), 28

¹⁵ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 2

bli både bestående och upprepat på ett sätt som skiljer sig från det fysiska våld vi är vana att hantera, och dess varierade uttryck gör det svårt att avgränsa.¹⁶ Samtidigt är det lika; det begås fortfarande mot kvinnor, är fortfarande till stor del sexualiserat, och förövarna är fortfarande till stor del män. I en värld där en allt större del av den mellanmänniska interaktionen sker via internet har våldet mot kvinnor inte minskat; istället har det fysiska följts åt av det digitala.¹⁷ Våldet mot kvinnor är utvidgat och förflyttat, inte utbytt.¹⁸

”Gender-based violence against women (...) manifests in a continuum of multiple, interrelated and recurring forms, in a range of settings, from private to public, including technology-mediated settings.”¹⁹

Vi lever i två parallella pandemier. Våldet mot kvinnor kallas av FN för skuggpandemin, pågående och växande i skuggan av Covid-19.²⁰ Till följd av de ökade samhällsliga kostnader som arbetet med den medicinska pandemin har krävt, har bekämpandet av våldet prioriterats ned. Effekterna är tydliga; våldet eskalerar, både i hemmet och på internet.²¹ Under det senaste året estimerades våldet mot kvinnor i hemmet öka med 30 %, och i linje med att vi i allt större utsträckning befinner oss på internet så ses våldet öka även där. I takt med ökad digital interaktion ökar också det digitala våldet; utan att följas av en minskning i det fysiska.²²

Våldet mot kvinnor är konstant och eskalerande och i en värld med ständig uppkoppling är frizonerna få. Över hälften av världens flickor och unga kvinnor har redan erfarenhet av någon form av digitalt våld, och det finns ingen indikation på att detta är en utveckling på väg att

---

¹⁶ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’, Moa Bladini, NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, på uppdrag av Nordiska ministerrådet (2017), 19, 54

¹⁷ ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’, Report by The UN Broadband Commission for Digital Development Working Group on Broadband and Gender (2015), 17; ‘Facts and figures: Ending violence against women’ (n 2), p 12

¹⁸ ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17), 16 f

¹⁹ UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (14 July 2017) CEDAW/C/GC/35

²⁰ ‘The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19’, UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/in-focus-gender-equality-in-covid-19-response/violence-against-women-during-covid-19>

²¹ ‘Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women’ (n 8), 17; ‘Ny rapport: Covid-19-pandemin kan få katastrofala följder för en hel generation flickor’, Plan International Sverige 2020-05-04, hämtad 2021-01-29 från: <https://via.tt.se/pressmeddelande/ny-rapport-covid-19-pandemin-kan-fa-katastrofala-foljder-for-en-hel-generation-flickor>; ‘Covid-19-pandemins följder: Miljontals flickor riskerar att utsättas för våld’, Plan International Sverige 2020-04-19, hämtad 2021-01-29 från: <https://via.tt.se/pressmeddelande/covid-19-pandemins-foljder-miljontals-flickor-riskerar-att-utsattas-for-vald>

²² ‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’ (n 9), 3; ‘The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19’ (n 20); ‘#Orangetheworld’, UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.se/kampanjer/orange-day>

stanna av.²³ Riskzonen som kvinnor befinner sig i har i takt med den tekniska utvecklingen vidgats ytterligare; utöver de fysiska risker som följer med könstillhörigheten löper kvinnor nu även omfattande digitala risker.²⁴

Det är här jag vill stanna upp. Jag vill diskutera onlinevåldet mot kvinnor som en verklig och växande del av mäns våld mot kvinnor, frågå diskursen där det hanteras som något abstrakt *annat*. Jag vill inte tala om näthat och jag vill inte tala om män och kvinnor som båda utsatta, med *tillägget* att våldet skiljer sig.²⁵ Jag vill problematisera den rådande begreppsapparaten och synliggöra våldets relevans. Jag vill tala om det digitala våldet som annorlunda och som samma; som annat än det vilket riktas mot män, men som samma som det kvinnor länge utsatts för.²⁶ Jag vill tala om det som en förlängning av det fysiska, som *lika* men placerat i ett nytt rum. Jag vill inte reproducera illusionen om världen som separerbar, där vad som sker online har lägre hierarkiskt värde än vad som sker i det fysiska rummet. Jag vill diskutera det digitala våldet som precis lika verkligt, med konsekvenser lika allvarliga. Jag vill tala om kvinnors ytterligare minskade livsutrymme och frågå idén om den digitala sfären som abstrakt.

Det finns idag uttalade kunskapsluckor inom rättsväsendet, och stora problem med begreppsapparaten.²⁷ Termerna som omgärdar våldet är inte bara förminskande utan även missvisande, bidragande till osynliggörandet av våldet.²⁸ Jag vill med uppsatsen lyfta begrepsdiskussionen; istället för att delta i en redan problematisk diskurs vill jag synliggöra dess brister. Jag vill diskutera det digitala våldet mot flickor och kvinnor som en del av det våldskontinuum som utgörs av mäns våld mot kvinnor. Jag vill diskutera hur sociala medier kan ses som en arena för våldet och visa hur våldet även här kan vara könsspecifikt i sitt uttryck. Jag vill tala om det sexualiserade våldet i en digital kontext, istället för som en mindre reell kränkingsform.²⁹ Min önskan är att diskursen om våld med större självklarhet ska inkludera fler av dess uttryck; att de digitala rummen ska komma att jämföras med de materiella och att

---

²³ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 16

²⁴ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 17; 'Facts and figures: Ending violence against women'(n 2)., p 12; 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9)., 2

²⁵ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet', Frida Andersson, Kerstin Nelander Hedqvist, David Shannon, Brottsförebyggande rådet (BRÅ) Rapport 2015:6 (2015)., 8 f, 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women', Adriane Van Der Wilk, Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs, study for the European Parliament's Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM committee), PE 604.979 (2018)., 21

²⁶ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9)., 2

²⁷ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 102; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 11; 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 7, 16

²⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 11

²⁹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 21

våldet som där begås ska ses bemötas med samma motstånd. Om det digitala våldet ses lika allvarligt följer också lättare en insikt i behovet av regelöversyn.

1.2. Syfte, frågeställningar och avgränsningar

I enlighet med ovan anfört är syftet att genom uppsatsen belysa och besvara följande frågeställningar:

- ◆ Vad är digitalt våld; vad inbegrips i termen?
- ◆ Hur utbredd är det digitala våldet; i vilken omfattning pågår det?
- ◆ Vilka är det digitala våldets subjekt, uttryck och konsekvenser?
- ◆ Hur ser omgärdande begreppsapparat ut och vilka problem kan denna ses ha?
- ◆ Hur ser det existerande rättsliga ramverket kring det digitala våldet ut och ger detta tillräckligt skydd?

Att uttömmande lista de lagrum och övriga rättsliga bestämmelser som kan aktualiseras vore naturligtvis önskvärt men blir ett alltför omfattande projekt. Det måste därför avgränsas från uppsatsen. Fokus ligger på våldets uttryck och omfattning snarare än på vilka specifika normer som är applicerbara på vilken handling. Tyngdpunkten ligger på problematiserandet av frågan, och rättsutredningen kommer därför att vara av mer översiktlig art.

I enlighet med det formulerade kunskapsintresset avgränsar jag mig också från en alltför vid diskussion kring män som offer. Fokus för uppsatsen är mäns våld mot kvinnor, och jag kommer därför att hantera våldet som begås mot män på ett exemplifierande och jämförande sätt.

För att vara så transparent som möjligt vill jag klargöra att mitt utgångsläge är *att* det råder en skillnad mellan mäns och kvinnors utsatthet, både vad gäller omfattningen och formen av våldet. Jag uppfattar även nuvarande lagstiftning på området som bristfällig. Med detta sagt är mina frågeställningar öppet formulerade och i enlighet därmed kommer jag att naturligtvis att leta svar med så öppna ögon som möjligt; genom en medvetet självreflexiv hållning undvika att låta denna hypotes bli en självuppfyllande profetia.

1.3. Forskningsläge och behovet av uppsatsen

Intresset för mäns våld mot kvinnor har vuxit under de senaste decennierna. Det har ökat i takt med kunskapsproduktionen, där särskilt genusvetenskapen bidragit.³⁰ Särskilt framträdande har varit Eva Lundgren, Viveca Enander och Carin Holmberg, med forskning kring bland annat våldets normaliseringsprocess, mäns överordnade ställning och hur maktbalansen i heterosexuella parrelationer kan kopplas till våldet. Även den juridiska disciplinen har deltagit i kunskapsproduktionen, med särskilt fokus på den rättsliga hanteringen av våldet. Här kan nämnas exempelvis Ulrika Andersson, vars forskning i stort har riktats mot kön, rätt och makt, med specifikt fokus på bland annat hur rätten hanterar sexuella övergrepp.³¹ Även Monica Burman, också med fokus på genus och maktstrukturer i relation till juridiken, är framträdande. Hennes forskning har bland annat behandlat våld inom heterosexuella parrelationer och varit särskilt inriktad på den rättsliga hanteringen av brottet grov kvinnofridskränkning.³²

Forskningen kring våld och trakasserier på internet är fortfarande i uppstarten.³³ Även om digital brottslighet både nationellt och internationellt har varit uppe för diskussion i decennier så har det varit relativt lite fokus på det internetbaserade våldet, en konsekvens av att det är så pass nytt.³⁴ Det finns inte mycket vetenskapligt material kring vare sig våldet eller dess subjekt, varken internationellt eller nationellt.³⁵ Även om forskningsfältet är större i både USA och Storbritannien finns även där en avsaknad av kvantitativa studier.³⁶ Fokus har till stor del legat på barn och ungdomar,³⁷ bland annat i relation till barnpornografi.³⁸ Sedan 2019 pågår ett nationellt forskningsprojekt med syfte att kartlägga våld bland unga, vari digitalt våld är en viktig men inte exklusiv del. Forskningen ämnar lyfta hur den digitala utvecklingen har påverkat våldsutövandet, men är i skrivande stund inte klar.³⁹

---

³⁰ Maria Nääv and Mauro Zamboni, *Juridisk Metodlära*, 2nd ed., Studentlitteratur (2018), 277 f; Kommittédirektiv 1993:88, Kommission om mäns våld mot kvinnor, underrubrik 'Ett kvinnoperspektiv', 'Förekomsten av våld mot kvinnor'

³¹ <https://portal.research.lu.se/portal/sv/persons/ulrika-andersson>

³² <https://www.umu.se/personal/monica-burman/?flik=presentation>

³³ Nicola Henry and Anastasia Powell, 'Embodied Harms: Gender, Shame, and Technology-Facilitated Sexual Violence' *Violence Against Women* 21 (2015), 758

³⁴ Alberto Jonay Rodríguez-Darias and Laura Aguilera-Ávila, 'Gender-Based Harassment in Cyberspace. The Case of Pikara Magazine' *Women's Studies International Forum* 66 (2018), 63

³⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 30

³⁶ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63

³⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 31

³⁸ Anastasia Powell and Nicola Henry, 'Policing Technology-Facilitated Sexual Violence against Adult Victims: Police and Service Sector Perspectives' *Policing and Society* 28:3 (2016), 195

³⁹ 'Omfattande studie om våld i nära relationer bland unga', Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) 2019-11-05, hämtad 2021-02-16 från: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=819484>

Den ökade våldsutsattheten hos kvinnor i offentligheten är både nationellt och internationellt uppmärksammas, men även här är forskningen bristande.⁴⁰ I Sverige har vissa undersökningar gjorts kring exempelvis journalisters och politikernas utsatthet, dock utan genusanalys eller könsspecificering i sin statistik.⁴¹ Det saknas fortfarande omfattande empiriska studier särskilt inriktade på utsattheten hos kvinnor i offentligheten.⁴²

En av de i Sverige mest framträdande inom området är straffrättsforskaren Moa Bladini, som bland annat undersökt hur det digitala våldet hanteras inom nordisk rätt.⁴³ Hon är en av grundarna av den nyligen startade organisationen Nordref, ett nordiskt samarbete vars syfte är att medvetandegöra, utbilda och tillhandahålla juridisk rådgivning kring det digitala våldet.⁴⁴

Med internet som växande social arena och våldet ökande i takt därmed, så är ämnet i högsta grad aktuellt.⁴⁵ Då både den existerande lagstiftningen och kunskapen på området är bristfällig finns det ett uttalat behov av att ge frågan större fokus.⁴⁶ Som kommer att visas i uppsatsen så betonar både EU och FN frågans relevans; detsamma bekräftas av framträdande internationella NGO:s som Plan International och Amnesty International.

Det digitala våldet är en ny och snabbt växande våldsform och aktualiteten har ökat under det senaste året. Kunskapsbehovet är stort, särskilt i relation till problemets omfattning.⁴⁷ I och med utbredningen av Covid-19 har både internetanvändningen och det digitala våldet ökat, vilket gör frågan extra aktuell.⁴⁸ Även om jag inte kan bidra med ny *kunskap* kring frågan, så kanske jag med uppsatsen kan fylla en funktion genom att ytterligare synliggöra behovet av detsamma. Jag ser även en poäng med att ta själva begreppsdiskussionen, att uppmärksamma vad språket gör med vår uppfattning om ett fenomen. Jag har en tro på att större fokus i förlängningen leder till ökad status, och min förhoppning är att även en studentuppsats ska kunna bidra. Även om

---

⁴⁰ Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences 'Violence against Women in Politics' (2018) A/73/301., 5; 'Combating Violence against Women Journalists' (n 4)., 6; 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 7

⁴¹ Bland annat 'Otillåten påverkan. Hot och trakasserier mot journalister & mediehus 2017', Utgivarna (2017) samt rapporter utgivna av Journalistpanelen vid JMG 2015, 2016, 2019

⁴² 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 7

⁴³ Se 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)

⁴⁴ 'Our Vision', Nordic Digital Rights and Equality Foundation (Nordref), hämtad från: <https://www.nordref.org/what-we-do/>

⁴⁵ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 2, 6, 17; 'Facts and figures: Ending violence against women', (n 2)., p 12

⁴⁶ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 102

⁴⁷ 'Fact Sheet: Gender-based violence against women – an EU-wide survey' The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)., 2

⁴⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 8; 'The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19' (n 20)

syftet främst är synliggörande, så kanske uppsatsen kan fungera som en påtryckning om att såväl mer forskning som ökat juridiskt ansvarstagande krävs.

1.4. Metod och material

I ett inte bara inledande utan förhållandevis långt skede, förhöll jag mig nästan trotsig till att beskriva min metod som genusrättsvetenskaplig. Med personlig kunskapsbakgrund inom genusvetenskapen har jag, under inte bara uppsatsarbetet utan en stor del av mina juridikstudier, strävat efter att göra något *annat* än tidigare. Jag har velat vara nyskapande, göra något som jag aldrig gjort förut, visa att jag kan något mer. Detta blev i uppsatsarbetet en nästan krampaktig strävan att *undvika* tvärvetenskap; ett missriktat försök att passa in i den juridiska diskursen. Resultatet av att försöka vara nyskapande blev att försöka vara traditionell, att göra samma sak som andra inom samma disciplin, och det var häri jag stannade upp. Vi har alla olika bakgrund och förförståelser och olika saker är självklara för olika personer. Vad som är självklart för mig kan vara nytt för någon annan, och min genusvetenskapliga bakgrund kan i detta bli en fördel. Min nästan krampaktiga hållning i att tvärvetenskap är nödvändig för att se helheten av ett problem behöver inte vara något att motarbeta; det kan istället ses vara en styrka. I mötet mellan juridik och genusvetenskap har uppstått något nytt, och detta kan vara en plats där jag kan bidra.

Genusrättsvetenskapen möjliggör för mig att använda flera olika teoretiska ingångar, att se en fråga från mer än ett perspektiv.⁴⁹ Sprungen ur den kritiska rättsvetenskapen har genusrättsvetenskapen under decennier samlat olika teorier och blivit vad den är idag, fortfarande i utveckling och öppen för bidrag från andra vetenskapliga discipliner.⁵⁰ Dess tillåtenhet för användning av tvärvetenskaper och hjälpteorier lämpar sig för en uppsats som syftar till att belysa ett problem.⁵¹ Jag har i uppsatsen en tvärvetenskaplig ansats där jag lägger stort fokus på begreppsdiskussionen; då syftet bland annat är att synliggöra det diskursiva förminskandet av det digitala våldet så kommer jag till stor del att vara textfokuserad. Här blir genusrättsvetenskapen givande.⁵²

Syftet med uppsatsen är både att ifrågasätta och synliggöra. För att nå dit kommer jag delvis att arbeta diskursanalytiskt, men utan att uppsatsen för den skull blir en renodlad diskursanalys.

---

⁴⁹ Nääv and Zamboni (n 30)., 278

⁵⁰ Åsa Gunnarsson Eva-Maria Svensson, Jannice Käll and Wanna Svedberg, *Genusrättsvetenskap (II)*, 2nd ed., Studentlitteratur (2018)., 26 ff

⁵¹ Gunnarsson and others (n 50)., 11

⁵² Jämför Nääv and Zamboni (n 30)., 283

Inom genusrättsvetenskapen ses metod och teori sammanflätade, där det ena inte alltid går att särskilja från det andra. I enlighet med detta kommer jag använda mig av flera teoretiska baser som grund för uppsatsen.⁵³ Jag kommer att plocka in delar från olika kritiska perspektiv, låta dem fungera både som förklaringsgrund och som analysinstrument. Detta är en tvärdisciplinär ansats som ofta kopplas till feministisk forskning, vilket inte innebär att det är exklusivt för denna disciplin.⁵⁴ Snarast kan det ses handla om att feministisk epistemologi har en historia av att använda sig av konventionella metoder på nya sätt, ofta mer självmedvetet.⁵⁵ Denna självreflexiva hållning är karaktäriserande även för genusrättsvetenskapen och ses bidra till ökad vetenskaplighet.

Genusrättsvetenskapen har genom historien till stor del fokuserat på kvinnor i rätten, men det är inte enbart här min uppsats tangerar.⁵⁶ Visserligen har mitt ämnesval en tydligt genusvetenskaplig inriktning, men den är lika mycket genusrättsvetenskaplig i sin kunskapskritik.⁵⁷ En av skillnaderna från klassisk normativ metod är att genusrättsvetenskapen använder sig av begreppet kunskapskällor istället för rättskällor. Detta möjliggör för mig att använda en bredare materialbas, då även sådant utöver de klassiska rättskällorna kan ses utgöra relevant kunskap.⁵⁸ Med detta som grund kommer jag att använda mig av förevarande empiriska undersökningar, genomförda av andra än mig själv. Detta ger uppsatsen ett empiriskt inslag, men utan att min metod för den skall blir empirisk. De använda undersökningarna och rapporterna kommer istället att bidra till min kunskapsbas; utgöra en del av det material vilket jag använder mig av för att kunna föra min diskussion. Eftersom det krävs omfattande datainsamling för att skapa tillförlitlig statistik, så vore det insiktslöst av mig att tro att jag skulle kunna genomföra detta på egen hand. Det är därför inte bara en hjälp för uppsatsen, utan snarare ett möjliggörande, att istället använda sådant empiriskt material som andra med större medel har haft att insamla. Jag använder mig härigenom av empiri utan att själv genomföra undersökningarna.⁵⁹

Jag kommer i uppsatsen att ha en rättsutredande del där jag redogör för de nationella och internationella juridiska ramverk vi har idag. Jag kommer i detta att använda mig av de klassiska rättskällorna, helt utan empirisk ansats. Mitt kunskapsintresse ligger inte i hur många som dömts för olika former av digitalt våld eller hur domstolarna bedömer rekvisiten; mitt intresse

---

⁵³ Gunnarsson and others (n 50)., 39

⁵⁴ Sandra G Harding, *Feminism and Methodology*, Open University Press (1987)., 1 f; Gunnarsson and others (n 50)., 40

⁵⁵ G Harding (n 54), 2

⁵⁶ Nääv and Zamboni (n 30)., 279 f; Gunnarsson and others (n 50)., 12

⁵⁷ Nääv and Zamboni (n 30)., 283

⁵⁸ Gunnarsson and others (n 50)., 96 ff

⁵⁹ Nääv and Zamboni (n 30)., 278

är riktat mot den teoretiska diskussionen kring våldet, såsom det förstås och kan förstås. Detta ger uppsatsen en delvis emancipatorisk ansats, vilket gör den genusrättslig mer än rättsdogmatisk.⁶⁰ I detta kommer jag att översiktligt redogöra för det rättsliga skydd som finns, men det är inte uppsatsens huvudfokus. Min ansats är rättsvetenskaplig, men med en nödvändig rättsutredande del.⁶¹

Överlag är kunskapskällorna kring det digitala våldet mot kvinnor nästan uteslutande internationella. Detta beror inte på egen selektion utan på att forskningsfältet är större internationellt. Den i uppsatsen använda undersökningen från Plan International inriktar sig på unga kvinnors utsatthet för digitalt våld; detta är både den senaste och mest omfattande undersökning som gjorts på området. Den är världsomspännande och använder sig av data från 31 länder världen över, såväl kvantitativ som kvalitativ. Studien är i sin omfattning oöverträffad, med totalt 14 000 deltagande informanter. Den är specifikt inriktad mot flickor och unga kvinnor, och jag kommer i hög grad att använda mig av den för grundande statistik. Den bidrar även med visst kvalitativt material och analys, via dess djupintervjuer med en utvald del av informanterna.⁶²

BRÅ:s statistiska rapporter bidrar med ett såväl nationellt som mer gärningspersonsinriktat perspektiv. Där Plan Internationals undersökning nästan uteslutande riktar in sig på offret, är BRÅ:s bredare. Det är värt att notera att de i sitt material enbart fokuserar på brott enligt svensk lagstiftning och alltså inte reflekterar mängden kränkningar som sker utöver de brottsrubricerade grunderna. Detta gör att dessa två materialkällor inte är helt jämförbara. Detsamma gäller den rapport från FOI jag använder mig av, vilken liksom BRÅ är nationell och tangerar både gärningsperson och offer. Mycket av mitt teoretiska material tar sikte på kvinnans subjektposition och bidrar med ytterligare offerperspektiv.

Jag gör med uppsatsen inga anspråk på fullständig objektivitet. Enligt den kunskapskritiska grund jag delar är en uppfattning om forskarens neutrala hållning en illusion, och jag vill inte bedra vare sig mig eller läsaren genom att tro mig kapabel att hålla min egen erfarenhetsbas helt utanför texten. Vi skriver alla utifrån en position med personliga och värderande utgångslägen, och det vore arrogant av mig att både kritisera detta och själv delta. För att undvika att ge intryck av en falsk objektivitet så kommer jag därför att medvetet arbeta självreflexivt; genom språket försöka skapa transparens.⁶³ Jag kommer inte att hantera texten

---

⁶⁰ Åsa Gunnarsson and Eva-Maria Svensson, *Genusrättsvetenskap*, 1st ed., Studentlitteratur (2009), 277 f

⁶¹ Nääv and Zamboni (n 30), 280 f

⁶² 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 6

⁶³ Donna Haraway, 'Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective' *Feminist Studies* 14:3 (1988), 590

som en fristående kunskapsprodukt, utan istället se mig själv som aktiv och närvarande i texten. Med detta hoppas jag undvika ge uttryck för det problematiska *gudstricket*, vidare utvecklat nedan.⁶⁴

1.5. Teoretiska ramverk

1.5.1. Bortanför malestream knowledge

Givet min tvärdisciplinära ansats kommer jag i uppsatsen ge utrymme åt en flerbottnad teoretisk bas. Jag sätter som grund för detta det nymaterialistiska konceptet *jumping generations*, vilket är skapat för att möjliggöra en samtidig användning av nya och gamla teoribildningar. Genom att arbeta utan hinder av den linjära uppfattningen om tid och rum skapas generationsbryggor, och i användandet av äldre teoribildningar möjliggörs både en framtid för och en vidareutveckling av dem. Konceptet kallas ibland för tredje vågens feministiska epistemologi, och det är i detta jag grundar mitt användande av det som annars skulle kunna uppfattas som alltför disparata eller okända teoretiska riktningar och koncept.

Med den kritiska rättsvetenskapens öppnande för tvärvetenskapliga hjälpteorier kommer jag att använda mig av en relativt bred teoretisk bas.⁶⁵ Med hjälp av det teoretiska konceptet våldets kontinuum kommer jag att diskutera det digitala våldet som ett nytt uttryck för ett könskraftstrukturellt problem; en läsning med vilken jag önskar tillskriva det mer tyngd än vad som görs genom nuvarande begreppsapparat.⁶⁶ Jag kommer att utgå från den gängse radikalfeministiska förståelsen för mäns våld mot kvinnor; i en könskraftstruktur där män är överordnade kvinnor ses våldet både som ett utflöde av strukturen och som ett upprätthållande av den.⁶⁷ Våldet blir i detta både en orsak och en konsekvens. Detta innebär inte att jag i uppsatsen har ett radikalfeministiskt utgångsläge; jag vill enbart synliggöra den teoretiska bas varpå vad den globala förståelsen för våldet vilar. Jag kommer i uppsatsen att hantera det digitala våldet som en förlängning av det våld mot kvinnor och flickor som sker i det fysiska rummet; såväl särskilt riktat mot kvinnor och flickor som kvinnospecifikt i sitt uttryck.⁶⁸

---

⁶⁴ Haraway (n 63)., 582, 584; se avsnitt 1.5.2

⁶⁵ Nääv and Zamboni (n 30)., 280, 283

⁶⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 11, 20

⁶⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10

⁶⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 20

1.5.2. Materialitetsteori

Som grundförståelse för det digitala våldet kommer jag att anta materialitetsteoretiska utgångspunkter, ett perspektiv i vilket det inte görs skillnad på materia och metafysik. När världen inte delas upp i dikotomin kropp och icke-kropp, kan inte heller uppdelningen i online respektive offline upprätthållas.⁶⁹ Eftersom jag ser detta som en illusion, bidragande till förminskandet av det digitala våldet, verkar materialitetsteorin möjliggörande för att kunna se det digitala våldet som lika verkligt som det fysiska.⁷⁰

Materialitetsteori ser substansen av världen som en och samma enhet, vilket innebär att det inte görs någon skillnad på virtuell och fysisk verklighet. Detta gör det till ett givande teoretiskt grepp att ha för att tala om digitala gärningar som ett våld lika verkligt som det begånget mot den fysiska kroppen. Jag vill frångå föreställningen om digitalt våld som abstrakt, en uppfattning bland annat beroende av den dikotoma förståelsen för världen. Jag vill försöka konkretisera våldet, begripliggöra det, visa hur både dess uttryck och konsekvenser är reella.

Att separera det digitala våldet från det som sker fysiskt är ett uttryck för samma hierarkiska felförståelse som den vilken särskiljer psykiskt våld från detsamma. Idag råder konsensus kring att våldsbegreppet inkluderar både fysiskt, sexualiserat, psykiskt, verbalt och materiellt våld och med en materialitetsteoretisk förståelse för det digitala våldet kan jag inkludera även det virtuellt skedda häri.⁷¹

Det är inte bara ifrågasättandet av den ofta förgivettagna dikotomin mellan fysisk och virtuell verklighet som gör materialitetsteorin produktiv; genom det tillhörande teoretiska konceptet *tillblivelseprocess* kan våldet i sig ses som levande.⁷² Eftersom det med detta perspektiv inte tillhandahålls några klara avgränsningar möjliggörs att se tillblivelsen av nya objekt; ett begrepp använt för att beskriva den ständigt pågående rörelsen i världen.⁷³ Detta möjliggör att se potentialen hos objekt. Då stabila definitioner är en omöjlighet kan även objekt ha agensmöjligheter, också dessa kan förstås som föränderliga. Jag kan med tillblivelsebegreppet se våldet som en kropp med liv; en rörelse, i pågående och konstant förändring. Genom att se våldet som en tillblivelseprocess tillåter jag dess instabilitet; istället för att försöka hantera det

---

⁶⁹ Haraway (n 63), 588 f

⁷⁰ Maja Brandt Andreassen, 'Rapeable' and "Unrapeable" Women: The Portrayal of Sexual Violence in Internet Memes about #MeToo' *Journal of Gender Studies* 30:1 (2021), 110

⁷¹ Sofia Strid and David Meier-Arendt, 'Våld som system: våld, maskulinitet och förändring' *Socialmedicinsk tidskrift* 97:2. (2020), 239

⁷² Henry and Powell (n 33), 771.; För vidareutveckling av tillblivelsebegreppet, se exempelvis Gilles Deleuze, Félix Guattari eller Rosi Braidotti

⁷³ Haraway (n 63), 588 f

som något avgränsat och definierbart, kan jag synliggöra dess variationer och tillåta dess föränderlighet.

Genom att tala om våldet i stort istället för inriktat mot enskilda fall ämnar jag undvika en individcentrering, där fokus ligger på varje enskild gärningsperson och dess motiv. Jag upplever att detta tenderar förenkla analysen och försvåra ett strukturfokuserat perspektiv. Att tala om våldet som helhet, som kropp för samtliga utförda gärningar, hjälper till i förståelsen för det digitala våldet som en del av mäns strukturella våld mot kvinnor.

Inom feministisk nymaterialism ifrågasätts forskarens förgivettagna objektivitet och vikten av medveten positionering betonas.⁷⁴ All kunskap produceras utifrån erfarenheter, skapas av någon med motiv och historia; det är därför inte möjligt för forskaren att vara fullständigt neutral i sin kunskapsproduktion.⁷⁵ Detta ska inte läsas som en diskvalificering av vetenskapliga ansatser; snarare ses synliggörandet av kunskapsproducenten bidra till ökad vetenskaplighet. Att som författare framställa sig som neutral i förhållande till sitt arbete riskerar att ge läsaren illusionen av objektiv kunskap, något passivt skapat och förmedlat. Detta är vad som åsyftas med begreppet svag objektivitet, vilket av Haraway blev refererat till som *the god trick*, gudstricket.⁷⁶ Stark objektivitet uppnås istället genom medveten positionering, och först i denna kan kunskapsproduktionen börja. Vetenskapen är aldrig frikopplad från subjektet, men genom synliggjord situering är den inte omedvetet subjektiv.⁷⁷ Situerad kunskap syftar alltså på den kunskapsproduktion som skapats med en medvetenhet om sin position;⁷⁸ det handlar om att som skrivande subjekt undvika att delta i traditionen av passivsats och distans till texten som kan skymtas inom akademien.⁷⁹ Det är med grund i detta som jag väljer att i uppsatsen synliggöra mig själv; genom att löpande göra läsaren medveten om att det finns en människa bakom texten, ämnar jag undvika att ge uttryck för det problematiska gudstricket.⁸⁰

---

⁷⁴ Haraway (n 63)., 584

⁷⁵ Haraway (n 63)., 585

⁷⁶ Haraway (n 63)., 584

⁷⁷ Haraway (n 63)., 590

⁷⁸ Haraway (n 63)., 581

⁷⁹ Haraway (n 63)., 582, 584

⁸⁰ Haraway (n 63)., 580

1.5.3. Diskursanalys

Trots att jag i uppsatsen inte har en specifikt diskursanalytisk ansats så kommer jag, i enlighet med det kunskapskritiska utgångsläge jag delar, att anta vissa diskursanalytiska grunder som bas för min diskussion. Eftersom diskursanalysens syn på språk och kunskap blir aktuell när jag förhåller mig till den kring våldet omgärdande begreppsapparaten och kunskapsproduktionen, så vill jag tydliggöra på vilka grunder jag vilar. Eftersom det inte är min huvudteoretiska riktning kommer min redogörelse för metoden att vara relativt kortfattad.

I enlighet med socialkonstruktionismen tar diskursanalysen avstamp i en förståelse för språket som inte bara bärare av utan också skapare av verkligheten. Det använda språket förmedlar mer än en neutral representation av verkligheten, och kunskapsproduktion ses därför som ett maktverktyg.⁸¹ Diskursanalysen är en metod som syftar till att synliggöra innehållet i en särskilt avgränsad del av världen; att förstå som *ett utsnitt* av den. Det handlar om att med kritisk blick analysera på vilket sätt ett samtal förs; vad som ingår, vad som utesluts och vad som kan läsas däri. Det handlar inte bara om vad som inkluderas utan också om det som exkluderas; det är därför möjligt att få information även av det outtalade. Diskursen kan förstås som en kropp av kunskap, och diskursanalysen syftar till att synliggöra innehållet häri. Det handlar om att inte enbart förmedla tidigare producerad kunskap; att istället även medvetandegöra hur kontexten ser ut och på vilket sätt kunskapen förmedlas. Det handlar om att synliggöra både vad som producerats och vad som exkluderats, och att vara medveten om att alla som deltar bidrar till produktionen.⁸²

Målet med analysen är inte att hitta tydliga svar, den tar istället sikte på relationen mellan olika element. Den hanterar det språkliga, innehållsmässiga och kontextuella, och analysen växer fram genom och beroende av materialet i fokus. Diskursanalysen kritiserar ibland för att vara syftesinriktad, vilket kan kopplas till föreställningen om vetenskap som objektiv. Enbart om kunskap vore möjlig att producera utan agenda kan kritiken vara relevant. Eftersom mitt utgångsläge är ett annat, där jag som ovan utvecklat delar den ifrågasättande synen på objektivitet, så bygger denna kritik på en illusion.

Snarare än att använda mig av diskursanalys som övergripande metod så kommer jag att ha den som ett grundläggande utgångsläge, som glasögon med vilka jag ser på mitt material. Jag använder den som en kritisk blick, som ett verktyg för synliggörande. Med diskursanalysens hjälp kan jag visa hur något skapas även via det exkluderade, hur också tystnaden talar. Jag

---

⁸¹ Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, 2nd ed., Routledge (2013), 8

⁸² Fairclough (n 81), 10 f

kommer att använda den för att visa hur diskussionen förs, hur kunskapsproduktionen sett ut, vilket språk som används och vilka effekter det kan få.⁸³

1.5.4. Rättspositivism

Jag kommer i uppsatsen att på ett översiktligt sätt redogöra för det rättsliga ramverk som idag hanterar det digitala våldet. Det kommer inte att vara huvudfokus för uppsatsen, men är nödvändigt för att kontextualisera problembilden. Trots att det inom juridisk disciplin tycks ha funnits en viss tradition av att inte tydliggöra sina teoretiska grundantaganden, så kräver också en rättsutredning en medvetet vald sådan.⁸⁴ I min redogörelse för det rättsliga ramverket antar jag ett rättspositivistiskt utgångsläge, men givet att rättsutredningen är översiktlig så kommer även min teoretiska genomgång att vara det.

Inom rättspositivismen tillåts inga moraliska överväganden,⁸⁵ vilket kan ses i dess tre huvudteser.⁸⁶ Den sociala tesen innebär att gällande rätt fastställs av icke-värderande kriterier, separationstesen anger att rätt och moral är begreppsligt åtskilda, och enligt tesen om social effektivitet gäller att ett rättssystem enbart existerar om det är effektivt. Det sistnämnda innebär inte att samtliga enskilda normer måste uppnå detta kriterium; deras respektive giltighet baseras på huruvida de ingår i ett i övrigt fungerande rättssystem. Detta kallas av Hart för the *rule of recognition*, erkänningsregeln.⁸⁷

Rättens giltighet grundas i sin egen existens. Det har ingen betydelse om rätten är konstruktiv eller moralisk, det formella antagandet av lagen är vad som ger den kraft. Rättspositivismen kan i detta ses som en reaktion på naturrätten, som ansåg att vissa rättigheter och skyldigheter var så pass grundläggande att de var inneboende i människan. Enligt rättspositivismen uppstår rättigheter och skyldigheter i och genom den skrivna lagen. Eftersom antagandet av en lag är tillräckligt för att göra den giltig, så är det irrelevant om den har moraliska eller etiska grunder eller om den blivit internaliserad i medborgarna. Rätten är genom användandet självbegränsande, och reproducerar därmed sig själv. När en domstol dömer i enlighet med en

---

⁸³ Gunnarsson and others (n 50)., 111 f

⁸⁴ Gunnarsson and others (n 50)., 91; Nääv and Zamboni (n 30)., 283

⁸⁵ Nääv and Zamboni (n 30)., 65

⁸⁶ Nääv and Zamboni (n 30)., 55

⁸⁷ Raymond Wacks, *Understanding Jurisprudence: An Introduction to Legal Theory*, 4th ed., Oxford University Press (2015), 96-99; Nääv and Zamboni (n 30)., 56

lag så bevisas dess existens; varje gång en norm används som om den vore giltig så bekräftas också att den är det.

Även om rättspositivismen främst ses användas i relation till juridisk argumentation, så kan den ses som ett ramverk, applicerbar också på en presentation av rättskällor.⁸⁸ Jag kommer enbart att använda mig av rättspositivismen på rättskällennivån, i redogörelsen av det juridiska materialet. Jag kommer som nämnt att avgränsa mig till att beskriva hur rättsreglerna ser ut, inte hur de används.⁸⁹

1.5.5. Feministisk våldsteori och våldets kontinuum

Den feministiska våldsteorin är ett relativt nytt och smalt teoretiskt koncept i Sverige, utforskad bland annat av den genusrättsvetenskapliga forskaren Sofia Strid. Dess teoretiska bas är den radikalfeministiska synen på kön och mäns överordnade ställning, där mäns våld mot kvinnor ses både som ett utflöde av överordningen och som ett medel för att upprätthålla den. I radikalfeminismen ligger en binär förståelse för kön, där män och kvinnor ses som en dikotomi. Män som grupp förstås som strukturellt överlägsna kvinnor som grupp, och det finns i detta ingen öppning för en flerkönsförståelse.

Den feministiska våldsteorin bygger vidare på den radikalfeministiska genom att som utgångsläge visserligen anta positionen där våld ses som ett uttryck för makt, men vidare betona att det inte bör reduceras till att ses som enbart detta. Den vidareutvecklar förståelsen för våldet och ser fullständigheten av mäns våldsamma praktiker som en organiserande princip. Mäns våld ses som autoteliskt, vilket innebär att det är en aktivitet i sig själv; våldet fyller sitt eget mål genom sina praktiker. Strid argumenterar för att se våldet som ett sammanhållet system, möjligt att förstå med hjälp av sig själv. Däri ligger skillnaden mot den heteroteliska läsningen, där våldet reduceras till att vara enbart ett medel för att nå ett yttre mål.⁹⁰ Strid ser mäns våld mot kvinnor på en systemnivå och som själva centrum av könsmaktsordningen. Genom att se samband mellan mikro-, makro- och mesonivåerna blir våldet den organiserande principen.⁹¹ En sådan syn vidgar förståelsen för våld från hur den ser ut inom radikalfeminismen, där våldet främst ses som ett *uttryck* för könsmaktsordningen.

---

⁸⁸ Nääv and Zamboni (n 30)., 46

⁸⁹ Nääv and Zamboni (n 30)., 21, 77

⁹⁰ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 237

⁹¹ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 240

Feministisk våldsteori använder begreppet *våldsamma maskuliniteter* som en oxymoron, och ser alla former av mäns våld mot kvinnor som en betydande del av mäns strukturella överordning.⁹² I detta ligger en bred förståelse för våld, vilket passar uppsatsens fokus. Begreppet innefattar samtliga våldspraktiker, oavsett uttrycksform och kontext. Syftet med våldet spelar ingen roll, inte heller medvetandegraden i dess praktiserande. Denna vida förståelse gör att även digitalt våld ges relevans och realitet.⁹³

I begreppet våldsamma maskuliniteter ligger en förståelse för maskulinitet som inte bara en, utan en uppsättning, möjliga former att vara man.⁹⁴ Dessa skapas genom de homosociala kontexter där mäns samvaro får verka konstituerande, och det är därför också via upplösandet av dessa kontexter som det maskulina uttrycket kan förändras.⁹⁵ Strid menar att det i själva maskuliniteten ligger en våldsamhet, och att denna hålls samman via våldsanvändningen. Därför är det genom upplösandet av de homosociala rum där maskuliniteten skapas som det går att uppnå förändring.⁹⁶

Det teoretiska konceptet *våldets kontinuum* introducerades av den radikalfeministiska forskaren Liz Kelly under 80-talet för att vidga förståelsen för mäns våld mot kvinnor. Det används för att placera samtliga våldets uttrycksformer in i ett bredare spektrum, även de som inte självklart ses som våldsamma praktiker.⁹⁷ Genom detta kan inte bara de individuella upplevelserna synliggöras; det kan också visa bredden av hur mäns strukturella överordning kan ta sig uttryck.

Skapandet av ett våldskontinuum handlar om mer än att hitta gemensamma nämnare. Det är inte bara likheterna mellan uttrycken som spelar roll, det konstitueras också av olikheterna.⁹⁸ Att enbart söka gemensamma nämnare hos olika erfarenheter eller försöka förstå dem genom att jämföra dem med varandra, riskerar att ske på bekostnad av de sinsemellan särskilda upplevelserna. Alla kvinnor är situerade i olika kontexter, vilket med självklarhet följs av olikheter i våldets uttryck. Även om samtliga kvinnor är utsatta för förtryck, så ser förtrycket olika ut för olika kvinnor. Det finns lager av hierarkier i samhället, inte bara mellan män och kvinnor utan också mellan grupper av kvinnor respektive grupper av män. Detta gör förtrycket kontextbundet.⁹⁹ Våldet görs olika beroende på situation, och med skapandet av ett kontinuum

---

⁹² Strid and Meier-Arendt (n 71)., 235

⁹³ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 239

⁹⁴ Det är ur denna förståelse som begreppet hegemonisk maskulinitet bygger, Strid and Meier-Arendt (n 71)., 242

⁹⁵ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 243

⁹⁶ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 244

⁹⁷ Maddy Coy and Janine Benedet, 'Prostitution on a Continuum of Violence against Women' *National Research Day, Simon Fraser University, Vancouver, Canada* (2012)., 4 f

⁹⁸ Coy and Benedet (n 97)., 2

⁹⁹ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 27

möjliggörs att se samtliga dess varierade uttryck. Placeringen i ett kontinuum sker utan inbördes hierarkisering; det handlar om att synliggöra allt det som upplevs kränkande, även om det inte juridiskt kan förstås som det. Med hjälp av våldets kontinuum går det att se hur det mellan två binära positioner av brottsligt respektive acceptabelt, rymmer ett helt spektrum av våldsamma handlingar; att mellan exempelvis samtyckessex och våldtäkt så finns en mängd olika erfarenheter av oönskat, på något sätt påtvingat, sex.¹⁰⁰

Våldets kontinuum kan också ses som ett instrument med beskrivande verkan. Utan att behöva placera in en erfarenhet i en specifik övergreppstyp, så kan den ändå förstås som möjlig inom kontinuumet. Detta möjliggör att se många disparata former av mäns intrång i kvinnors livssfärer som förenade. Istället för att försöka forcera in det upplevda i en avgränsad definition av en viss typ av våld, så kan även de erfarenheter som befinner sig i marginalen förstås som ett av våldets många uttryck.¹⁰¹ Konceptet förenar många kvinnors varierade och ofta förbisedda upplevelser, genom att samla dem i ett spektrum. På så sätt kan samtliga kränkningar gemensamt förstås som ett uttryck för mäns makt över kvinnor, även de som exkluderas av lagstadgade definitioner.¹⁰²

1.6. Begreppsliga avvägningar och disposition

Jag kommer i uppsatsen att delta i diskussionen kring mäns våld mot kvinnor, en diskurs vari en könsspecifik begreppshantering är nödvändig. Denna riskerar resultera i en heterosexuell läsning av våldet, vilken är problematisk eftersom den bygger på en föreställning om att våldet hör samman med sexualitet och sexuellt begär. Detta aktualiseras särskilt i relation till sexualbrott och det som ofta kallas sexuellt våld.

Som ovan nämnt har en stor del av forskningen kring mäns våld mot kvinnor bedrivits inom genusvetenskapen, där termen *sexualiserat våld* ofta används. Detta ska inte förstås som begränsat till sexualbrott, utan kan ses som ett samlingsbegrepp för samtliga de övergrepp som riktas specifikt mot kvinnor. Dessa är ofta sexualiserade i sitt uttryck eller på olika sätt riktade mot kvinnans kropp. Det handlar om gärningar kopplade till könsmaktstrukturen, där kvinnors samhällsliga underordning får uttryck i våldet. I enlighet med den radikalfeministiska analysen ser jag sexualiserat våld som ett utövande av makt, helt utan samband med sexuellt begär; som

---

¹⁰⁰ Coy and Benedet (n 97)., 2

¹⁰¹ Liz Kelly, 'What's in a Name? Defining Child Sexual Abuse' *Feminist Review (Spring) Family Secrets: Child Sexual Abuse* 10 (1988)., 66 f

¹⁰² Coy and Benedet (n 97)., 2

en markering för detta kommer jag genomgående att använda mig av begreppet *sexualiserat* istället för *sexuellt* våld.¹⁰³

Genom att enbart prata om mäns våld mot kvinnor utesluts övriga könskonstellationer av förövare respektive offer, vilket kan vara problematiskt. Jag ser problemet exempelvis i relation till partnervåld, eftersom den där rådande diskursen i hög utsträckning bygger på en heteronormativ uppfattning om en parrelation. Risken för att osynliggöra det icke-heterosexuella relationsvåldet är överhängande, och området är därför extra känsligt för en oreflektad och reproducerande terminologi. Att delta i en sådan diskursiv praktik skulle bidra till osynliggörandet eller förminskandet av våldet i nära samkönade eller queera relationer, och jag ser där en poäng med att inte enbart fokusera på *mäns* våld mot kvinnor. Med det sagt är uppsatsens fokus ett annat; mitt kunskapsintresse är riktat mot just det strukturella våld mot kvinnor som begås av män. Jag kommer därför att använda mig av en könsspecifik terminologi, för att genomgående belysa det strukturella i våldet.

Häri antar jag ett könsmaktperspektiv som bygger på en binär könsförståelse, där jag talar om gruppen män som förövare och gruppen kvinnor som offer. I en diskussion om våld är det nödvändigt att uppmärksamma de faktiska subjekten inblandade. Det är inte tillräckligt att prata om våldet *per se*, som om det vore fristående från de som utsätter eller de som utsätts. Genom att uppmärksamma de gemensamma nämnarna hos respektive subjektsposition kan analysen nå längre, och det är i detta nödvändigt att generalisera. Så länge detta är grundat i fakta behöver det inte vara ett problem; det är snarare ofrånkomligt för att kunna föra en diskussion. Det går inte att bygga en text på att säkerställa att inga missförstånd sker, det blir en textmässig felviktning. Jag kommer därför inte att skriva ut ursäkter eller försäkringar som *inte alla män*, eftersom ett sådant ursäktande skulle acceptera ett individfokus. Ursäkten skulle baseras på ett förutsatt utgångsläge i enskilda subjekt, och uppsatsen syftar till att se våldsproblemet strukturellt. Att tala om enskilda män blir missvisande; ett sådant perspektiv bygger på fokus på individuella fall. Jag kommer att tala om män och kvinnor som grupper, och när jag talar om män som förövare är det kollektivet jag syftar på. Det är *gruppen* män som statistiskt sett är ansvariga för de gärningar jag diskuterar; det handlar inte om en personlig skuld hos varje enskild man.

“I’m sorry because it’s mostly men (laughs)”¹⁰⁴

I Sverige används oftast begreppet våld mot *kvinnor*. Internationellt är det vanligare med *violence against women and girls (VAWG)*, vilket är en specificering jag tycker är bättre och

---

¹⁰³ Jämför Strid and Meier-Arendt (n 71)., 236

¹⁰⁴ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 27

mer synliggörande. Skillnaden kan tyckas marginell men jag ser den ändå vara relevant, då den tydliggör att våldet inte är exklusivt för vuxna kvinnor.¹⁰⁵ Plan International riktar sig i sin undersökning mot åldersspannet 8-24 år, och använder sig genomgående av *flickor och unga kvinnor*. Detta är en specifikation jag kommer att återanvända, i de fall detta är min åsyftade åldersgrupp. Bitvis kan det kanske tyckas onödigt eller platsineffektivt, men jag anser det viktigt för att tydliggöra. *Kvinnor* får stå för vuxna, *flickor och unga kvinnor* inkluderar barn och kvinnor upp till den tidiga tjugoårsåldern.

Med *könsbaserat* menar jag syftet med våldet; riktat mot kvinnor på grund av deras kön, i deras egenskap att vara kvinnor. Jag ser könsbaserat som en bättre översättning än könsrelaterat, eftersom våldet kan ses just baserat på könstillhörigheten, snarare än relaterat till den. Med *kvinnospecifikt* menar jag våldets uttryck, formen det ges. Det är i riktningen som det är könsbaserat och i uttrycket som det är sexualiserat.

När jag använder mig av begreppet *kvinna* så syftar jag både på biologiskt födda och samhälleligt förstådda kvinnor. Det strukturella underläget som kvinnor befinner sig i relaterar även till transkvinnor. Att som biologiskt född man frånskriva sig sin maktposition gör även henne marginaliserad; en position vari det kvinnofientliga våldet mot gruppen ökar.

Jag kommer genomgående att använda *offer* som begrepp, trots den omfattande teoretiska diskussion vilken problematiserar detta och ligger bakom det ofta använt alternativa begreppet *överlevare*.¹⁰⁶ Anledningen till mitt val är främst de juridiska konnotationerna till offerbegreppet, då att vara offer för våld åtminstone förutsättningsvis¹⁰⁷ bygger på en skuldfri position i relation till en förövare. Hellre än att acceptera och utgå från behovet av ett nytt begrepp vill jag använda offer i samma bemärkelse som överlevare, vilket jag i förlängningen hoppas kunna bidra till förändrade konnotationer även till offerbegreppet.

Vidare kommer jag i mina referat bitvis att återanvända kränkningsbegreppen valda av dem till vilka jag refererar, för att vara så transparent som möjligt med källans egen syftning. Trots att jag själv driver en argumentation för en användning av våldsbegreppet, så kommer jag att referera till exempelvis *näthat* eller *trakasserier* om detta är vad källan valt.

---

¹⁰⁵ Jämför 'Violence against women and girls. Technology-facilitated Gender-based Violence' (n 3)

¹⁰⁶ Se exempelvis Susan Brownmiller, *Against Our Will: Men, Women and Rape*, Simon & Schuster (1975); Susan Brownmiller and Monica Forser, *Våldtäkt*, PAN/Norstedt (1977); Kate Harding 'I've Been Told I'm a Survivor, Not a Victim. But What's Wrong With Being a Victim?' *TIME* 2020-02-27, hämtad 2021-04-02 från: <https://www.time.com/5789032/victim-survivor-sexual-assault/>

¹⁰⁷ Även om detta uppenbarligen är problematiskt att anta, då offret för sexualiserat våld ofta skuldbeläggs.

Jag har i uppsatsen en delvis emancipatorisk ansats, vilken med självklarhet ska hållas frånskild det faktamässiga. Detta görs på enklast möjliga sätt genom att placeras i olika delar av uppsatsen, men min analys kommer i mycket att vävas in löpande i texten, eftersom jag upplever det påklustrat att placera denna separat. För att i detta vara så transparent som möjligt med vad som är egna tankar respektive refererade fakta, kommer jag genomgående att synliggöra mig själv som författare, genom det enkla medlet att använda mig av pronomenet *jag*. I enlighet med såväl den genusrättsvetenskapliga traditionen som den feministiska materialitetsteorin ser jag mig själv som delaktig i textens skapande istället för objektiv förmedlare av den, och delar tron på att en synlig författare bidrar till ökad vetenskaplighet.¹⁰⁸

För att redogörelsen för det digitala våldet ska vara så givande som möjligt behöver jag göra en del avstamp. Jag måste kontextualisera, sätta ramarna för vad jag pratar om. Jag kommer därför att inleda med ett par *starting points*, där jag situerar uppsatsen. Genom detta hoppas jag kunna skapa en någotsånär gemensam förståelse mellan läsare och mig själv, säkerställa att vi rör oss i samma rum. Jag kommer att tillhandahålla en översiktlig förklaring av hur förståelsen för våldet mot kvinnor ser ut, lite om dess rättsliga ramverk och hur forskningsutvecklingen sett ut. Jag behandlar även hur internet har blivit en del av våra liv och hur det har kommit att användas som en arena för våldet. Detta får sedan ligga som grund för uppsatsens följande fokus på det digitala våldet mot kvinnor. I redogörelsen för detta kommer jag att behandla våldets terminologi, subjekt och omfattning. Jag kommer att behandla dess uttryck och vilka grupper som kan ses mest utsatta. Jag kommer sedan att diskutera varför kunskapsbristen kring våldet kan ses vara så stor. Därefter följer en redogörelse för våldets konsekvenser, vilken följs av en rättslig översikt. Jag för sedan en kortare ansvarsdiskussion, vilket leder mig till den större slutliga begreppsdiskussionen.

---

¹⁰⁸ Haraway (n 63)., 580

2. STARTING POINTS

2.1. Motiv: kvinna – om könsbaserat våld

“Violence against women and girls is not only a consequence of gender inequality, but reinforces women’s low status in society and the multiple disparities between women and men.”¹⁰⁹

I Sverige är mäns våld mot kvinnor ett uttalat allvarligt samhälleligt problem. Det är ett av de sex jämställdhetspolitiska delmålen, och har så varit under decennier. Till en början låg fokus mycket på våldet i nära relationer, men under tidens gång har våldsbegreppet breddats och omfattar numera även de trakasserier och det våld som sker digitalt.¹¹⁰ I 1993 års Kvinnovåldskommission stadgas att jämställdhet inte kan uppnås med mindre än att våldet upphör; sedan dess har det varit ett uttryckligt politiskt mål att våldet mot kvinnor ska bekämpas med kraft.¹¹¹ Samtidigt är Sveriges kvinnor bland de mest våldsutsatta i världen.¹¹²

Våldet mot kvinnor är ett brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna. Det kränker rätten till både värdighet och jämställdhet, två av EU:s mest centrala principer.¹¹³ Det finns ett antal internationella och regionala konventioner, deklARATIONER och resolutioner som uppmärksammar problemet och betonar kvinnors utsatta position, med mer eller mindre fokus på våld. En av de viktigaste grundpelarna i arbetet för jämställdhet är den i Sverige kallade Kvinnokonventionen, CEDAW, antagen 1979 och signerad av totalt 189 stater, däribland Sverige. Konventionen utgör den internationella grunden för arbetet med att stoppa könsbaserad diskriminering och att stärka kvinnors ställning.¹¹⁴ Den är inte specifikt inriktad på våld, men efter alltmer uppmärksamhet kring frågan antog FN:s Generalförsamling år 1993 Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor, vilken ses som en förlängning av

---

¹⁰⁹ ‘Causes, protective and risk factors’, UN Women, Virtual knowledge Center to End Violence Against Women and Girls (2010) hämtad från: <https://www.endvawnow.org/en/articles/300-causes-protective-and-risk-factors/>

¹¹⁰ ‘Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra’, Regeringskansliet, <https://www.regeringskansliet.se/regerings-politik/jamstalldhetsmal-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora2/>

¹¹¹ ‘Mäns våld mot kvinnor ska upphöra’, Regeringskansliet, hämtad från: <https://www.regeringen.se/regerings-politik/mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>; Kommittédirektiv 1993:88 (n 30)., underrubrik ‘Inledning’

¹¹² ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17)., 14

¹¹³ ‘Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.’, European Union Agency for Fundamental Rights, Publications Office (2014), 7; Charter of Fundamental Rights of the European Union (26 October 2012) 2012/C 326/02, Artikel 1, Människans värdighet; Artikel 23, Jämställdhet mellan kvinnor och män; jämför även Artikel 21, Icke-diskriminering

¹¹⁴ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (n 6)

CEDAW.¹¹⁵ Deklarationen förstås även som en förstärkning av Wiendeklarationen; den ses fastställa att de av FN stadgade mänskliga rättigheterna även gäller för världens kvinnor.¹¹⁶ Det är 1993 års deklaration som ligger bakom den ovan refererade Kvinnovåldskommissionen. Den tar sikte på det globala våldet mot kvinnor, och i dess första artikel definieras våld mot kvinnor som:

“any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.”¹¹⁷

Dess andra artikel exemplifierar våldet som inbegripande av men inte avgränsat till allt fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld, både det som sker i hemmet och i samhället. Våldet inbegriper kvinnofientliga traditioner, människohandel och prostitution. Det inkluderar sexuella trakasserier, våld i nära och i icke-nära relationer, och samtligt fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld som begås eller förbises av staten.¹¹⁸ Det är en vid och inkluderande begreppsdefinition som lämnar öppet för att även andra våldsformer ska kunna ses som en del av det strukturella våldet mot kvinnor; artikeln ska inte ses uttömmande utan enbart exemplifierande. Våld ska enligt internationell politisk konsensus förstås brett och inte vara begränsat till fysiska eller ännu fastställbara skador. Detta bekräftas också av WHO:s definition, där våld beskrivs som en avsiktlig användning av fysisk styrka eller makt, utförd mot en individ eller en grupp, vilket resulterar i eller kan antas resultera i fysisk eller psykisk skada.¹¹⁹

År 2011 antogs Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, vanligen kallad Istanbulkonventionen.¹²⁰ Detta är det första multilaterala instrument som finns på området, juridiskt bindande och med högt ställda krav på de signerande staterna. Ett flertal av dess artiklar kan ses inkludera digitalt våld; bland annat stalking, psykiskt våld, sexuella trakasserier och partnervåld.¹²¹ Även här betonas att våldet mot

---

¹¹⁵ Declaration on the Elimination of Violence against Women (n 6).; 'Kriminalstatistik och våldsutsatthet', Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK), hämtad 2021-02-26 från:

<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/att-mata-vald/kriminalstatistik-och-valdsutsatthet/>

¹¹⁶ UN General Assembly Vienna Declaration and Programme of Action (12 July 1993) A/CONF 157/23

¹¹⁷ Declaration on the Elimination of Violence against Women (n 6)., Artikel 1

¹¹⁸ Declaration on the Elimination of Violence against Women (n 6)., Artikel 2

¹¹⁹ 'Definition and typology of violence', World Health Organization, hämtad 2021-03-20 från:

<https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, ursprunglig text: "The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment, or deprivation."

¹²⁰ Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)

¹²¹ Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)., Artikel 34, 33, 40, 3

kvinnor är en kränkning av de mänskliga rättigheterna, och dess tredje artikel definierar våldet som innefattande av samtliga de handlingar eller hot om handlingar som leder till skada eller lidande för kvinnor, oavsett plats de sker. Vidare i artikeln förklaras könsbaserat våld som sådant både riktat mot kvinnor på grund av att de är kvinnor, *eller* som drabbar kvinnor oproporionerligt. Att våldet är kvinno specifikt kan alltså förstås genom att det främst utförs mot kvinnor.¹²²

“(...) all acts of gender-based violence that result in, or are likely to result in, physical, sexual, psychological or economic harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.”¹²³

Våld mot kvinnor handlar om samtliga de former av kränkningar, övergrepp och fråntagande av rättigheter som människor världen över utsätts för enbart på grund av att de *inte är män*. Våldet är gränsöverskridande och globalt, det sker i alla åldrar och socioekonomiska samhällsklasser. Det är strukturellt, eskalerande och gör allvarlig skada på både enskilda individer och samhället.¹²⁴ Miljontals kvinnor utsätts och det finns inga indikationer på att det är på väg att avta.¹²⁵

“Violence against women and girls is related to their lack of power and control, as well as to the social norms that prescribe men and women’s roles in society and condone abuse.”¹²⁶

Könsbaserat våld förstås som en del av och ett uttryck för det strukturella maktövertag som män har gentemot kvinnor; det är inte uppstått ur intet och det är ingen slump att kvinnor är så markant överrepresenterade i statistiken.¹²⁷ Det handlar inte om våld där det finns ett personligt motiv hos förövaren i relation till offret, det senare vilket kan ses i de våldsbrott som män främst utsätts för.¹²⁸ Snarare handlar det om ett våld som ses riktat mot kvinnan i hennes egenskap av att vara kvinna, vilket reflekteras i våldets uttryck. Det kan ses som att en enskild kvinna blir utsatt som representant för gruppen kvinnor, snarare än av personliga skäl.

---

¹²² ‘Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.’ (n 114)., 7; ‘Istanbulkonventionen i internationell kontext’, Jämställdhetsmyndigheten 2020-11-20, hämtad 2021-04-11 från: <https://www.jamstalldetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/istanbulkonventionen/istanbulkonventionen-i-internationell-kontext/>

¹²³ Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)., Artikel 3

¹²⁴ ‘Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women’ (n 8)., 19

¹²⁵ ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17)., 1

¹²⁶ ‘Causes, protective and risk factors’ (n 109)

¹²⁷ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 10

¹²⁸ ‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’ (n 25)., 9

Mäns våld mot kvinnor har i decennier varit i fokus för forskningen, och den feministiska rörelsen har varit ledande i att öka kunskapsområdet, bland annat genom att identifiera fler och andra våldsformer än de som varit allmänt accepterade eller juridiskt stadgade.¹²⁹ Forskningen har både varit empirisk och fokuserat på våldets utbredning, respektive mer diskursivt inriktad och fokuserat på hur begreppsanvändningen kan vara relevant för förståelsen och erkännandet av våldet. Genom såväl teori som aktivism har våldsbegreppet breddats, vilket påverkat både den allmänna förståelsen och juridiken.¹³⁰ Mäns våld mot kvinnor har blivit en såväl akademiskt som samhällsligt accepterad term, och förstås oftast inbegripa inte bara fysiskt utan också psykiskt och materiellt våld.

*"Gender inequality and discrimination are root causes of violence against women, influenced by the historical and structural power imbalances between women and men which exist in varying degrees across all communities in the world."*¹³¹

Forskningen har både bidragit med nya teoretiska koncept och breddat förståelsen för vilka former som våldet kan ta sig uttryck i. I relation till intresset för våld i nära relationer har bland annat konceptet *normaliseringsprocessen* utvecklats, för att beskriva hur gränserna hos gärningsperson och våldsutsatt förskjuts, vilket gör att ett allt allvarligare våld kan accepteras.¹³² Processen handlar i kort om hur förövaren över tid bryter ned kvinnans självkänsla, förminskar hennes livsutrymme och i detta bygger upp våldet. När motståndskraften är nedsatt kan även allvarliga gärningar ses passera; de har blivit *normaliserade* och upplevs inte som sådana övertramp de är.¹³³

Genom forskningens fokus på språkets makt har även våldsformer som tidigare inte ansågs reella eller relevanta nog att definieras blivit mer allmänt accepterade. Språket ses ha en synliggörande potential; specifika ordval kan både lyfta och förändra konnotationer till begreppen. Det förgivettagna kan bli ifrågasatt, och alternativa begrepp kan tydliggöra vad som skulle kunna eller borde åsyftas. Här kan jämföras med det tidigare nämnda begreppet *överlevare* som alternativ till *offer*; introducerat i syfte att problematisera det skuldbeläggande som ofta sker av offret för sexualiserat våld.¹³⁴

---

¹²⁹ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 26

¹³⁰ Coy and Benedet (n 97)., 1

¹³¹ Causes, protective and risk factors' (n 109); UN General Assembly Resolution of the Intensification of efforts to eliminate all forms of violence against women (19 December 2006) A/RES/61/143, preface

¹³² Kommittédirektiv 1993:88 (n 30)., underrubrik 'Ett kvinnoperspektiv'

¹³³ Gun M Heimer, Annika Björck and Chrystal Kunosson, *Våldsutsatta Kvinnor: Samhällets Ansvar*, 3rd ed., Studentlitteratur (2014), 73-83; se vidare Eva Lundgren, *Våldets Normaliseringsprocess*, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige ROKS (2014)

¹³⁴ Se exempelvis Brownmiller (n 106); Brownmiller and Forser (n 106); Harding (n 106)

Att även aktivismen har bidragit till förändringen kan ses bland annat i hur synen på sexuella trakasserier på arbetsplatsen har ändrats. Från att ha setts som uppvakning eller uttryck för uppskattning ses det nu som en del av de kränkande eller våldsamma praktiker som uttrycker mäns överordning gentemot kvinnor. Förändringen skedde genom att kvinnor med olika erfarenheter gick samman och delade upplevelser med varandra, vilket möjliggjorde för dessa att ses som ett strukturellt problem istället för som individuella konflikter. När sexuella trakasserier på arbetsplatsen sedan gjordes juridiskt straffbara kunde ännu fler kvinnor se sina upplevelser som reella kränkningar, även om det inte rörde sig om våldsamma handlingar per se.¹³⁵

2.2. Internet som förlängning av det fysiska rummet

Vi lever i en digital värld. Vi befinner oss i en pågående teknologisk revolution, där nya framsteg görs i en takt jag varken kan förstå eller återge. Vi anpassar ständigt våra liv efter de teknologiska förändringarna, och har under de senare decennierna flyttat ut alltmer av vårt liv på digitala arenor.¹³⁶ Världen är i förändring och vi är uppkopplade non-stop. Att vara online har blivit det neutrala utgångsläget, där vi vaknar med våra mobiltelefoner och nedkoppling är avkoppling. Att missa sms anses ouppmärksamhet och att inte få sekundsabba push-notiser gör oss oroliga.

Som nämnt befinner vi oss just nu även i mitten av en pandemi, där stora delar av det fysiska samhället har stängts ner och människor uppmanas att vara hemma i så stor utsträckning som möjligt. Utbildningar och arbetsplatser är förflyttade till datorn och mobiltelefonen och i linje med detta har det skapats nya forum för både vårt kontorsliv och vårt sociala liv.¹³⁷ I takt med ökad fysisk isolering tvingas vi i allt större utsträckning ut på digitala arenor, eftersom vi utan dem står utanför en stor del av det sociala livet. Men det är inte Covid-19 som skapat vår digitalisering, pandemin har bara ytterligare bidragit.¹³⁸

"Internet has brought about a radical change in the way people communicate and relate."¹³⁹

---

¹³⁵ Coy and Benedet (n 97), 1

¹³⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 45; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 14, 16

¹³⁷ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 3

¹³⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 6, 8

¹³⁹ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63

Det finns idag knappt någon del av det moderna livet som inte är kopplad till internet, vilket är särskilt sant för människor födda under de senaste tjugo åren.¹⁴⁰ Där finns knappt ens minnet av ett liv utan konstant digital närvaro.¹⁴¹ Sociala medier har förändrat hur vi kommunicerar, och vad som där sker är en lika självklar som reell del av livet.¹⁴² Mobiltelefonerna gör oss konstant tillgängliga och det finns inte längre några naturliga frizoner; vem som helst kan nå dig när och var som helst, vilket gäller barn såväl som vuxna.¹⁴³ Användandet har gått så långt ner i åldrarna och blivit så utbrett att det kommit att problematiseras; ingen ålder, tid eller plats är längre helt privat.¹⁴⁴

Den utbredda internetanvändningen är inte exklusiv för västvärlden utan ett växande globalt fenomen.¹⁴⁵ I april 2020 fanns 4,6 miljarder aktiva internetanvändare i världen, varav 3,6 miljarder aktivt använde sociala medier.¹⁴⁶ Det finns visserligen skillnader mellan olika tekniskt utvecklade länder, men i de områden där internettillgången är som lägst är också ökningen som snabbast.¹⁴⁷

Möjligheten till uppkoppling ses som en jämställdhetsfråga, och internet har öppnat nya möjligheter både för kvinnors liv och för bekämpandet av våldet mot kvinnor.¹⁴⁸ Information och kunskap har blivit mer lättillgängligt, utbildningsnivån har höjts och ett helt nytt utrymme har öppnats för kvinnors röster att få plats. Internet möjliggör kontakthållande, organisering och används som arena för aktivism.¹⁴⁹ Det har blivit lättare för politiska rörelser att växa och ett helt annat sorts kontaktnätverk tillgängliggörs.¹⁵⁰ Särskilt möjligheten att vara anonym har setts ha en positiv påverkan på kvinnors livsvillkor, och kvinnor som av olika skäl är fast i sina hem har med ökad tillgång till internet fått helt andra möjligheter att söka hjälp.¹⁵¹

Kopplingen mellan strävan efter jämställdhet och ökad internetanvändning bekräftas i Agenda 2030, de globala hållbarhetsmålen, där det anges att jämställdhet ska uppnås bland annat genom

---

¹⁴⁰ Emma Kavanagh, Chelsea Litchfield, and Jaquelyn Osborne, 'Sporting Women and Social Media: Sexualization, Misogyny, and Gender-Based Violence in Online Spaces' *International Journal of Sport Communication* 12:4 (2019), 6

¹⁴¹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 15

¹⁴² Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 45

¹⁴³ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 7

¹⁴⁴ Jämför exempelvis filmen *The Social dilemma* (2020)

¹⁴⁵ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 6

¹⁴⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 10

¹⁴⁷ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 14

¹⁴⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 10

¹⁴⁹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 14

¹⁵⁰ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 48

¹⁵¹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 7; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 26

ökat användande av teknik. I jämställdhetsmålet inbegrips en total eliminering av det strukturella våldet mot kvinnor och som led i arbetet anges just informations- och kommunikationsteknik vara särskilt gynnsamma.¹⁵² En väg för att minska det digitala våldet är alltså att öka kvinnors användning av internet och sociala medier.

Samtidigt som internetanvändandet är ett mått på jämställdhetsnivån i ett land, så öppnar internet en ny arena för våldet mot kvinnor.¹⁵³ Internets gränsöverskridande karaktär möjliggör en spridning av material i en snabbare takt än någonsin förut, vilket har visat sig ha stor betydelse för många delar av det globala våldet. Bland annat har porrindustrin och trafficking av kvinnor och flickor setts påverkad. Det finns inte längre några hindrande landsbarriärer; pornografiskt material kan numera nå människor i alla åldrar och alla delar av världen inom sekunder, så länge det finns internetuppkoppling.¹⁵⁴ Det har också blivit lättare att bakom dimridåer av lagliga rörelser bedriva olaglig verksamhet och internet har skapat nya plattformar för såväl rekrytering som försäljning.¹⁵⁵

Att leva i en både fysisk och digital värld innebär att det finns fler och större arenor för våldet mot kvinnor.¹⁵⁶ Det innebär inte att det fysiska våldet har blivit ersatt av det digitala; istället har det nya lagts till.¹⁵⁷ Detta innebär att totalen av de platser där kvinnor kan röra sig i frihet ytterligare har reducerats.¹⁵⁸ I och med den konstanta tillgänglighet som följer med i synnerhet mobiltelefonin, så tar sig våldet ner i de lägsta åldrarna och in i de mest privata sfärerna. Risken att utsättas är som högst för unga kvinnor under 24 år, men det rapporteras börja så tidigt som i 8-årsåldern.¹⁵⁹ Allt eftersom internet breder ut sig så ökar också våldet,¹⁶⁰ och med detta följer ett behov av såväl regelöversyn som diskussion.¹⁶¹

---

¹⁵² Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (n 6)., Mål 5.2 jämte 5.B

¹⁵³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10, 48; 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 11

¹⁵⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 48; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 7

¹⁵⁵ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 6

¹⁵⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10

¹⁵⁷ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9)., 3

¹⁵⁸ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 7

¹⁵⁹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 15 f

¹⁶⁰ 'Facts and figures: Ending violence against women', (n 2)., p 12; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 17; 'Facts and figures: Ending violence against women', (n 2)., p 12

¹⁶¹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 2, 6

3. TERMINOLOGI, SUBJEKT OCH OMFATTNING

3.1. Näthat, hämndporr, teknologiskt faciliterat våld – vad pratar vi om?

Det digitala våldet har ingen allmängiltig juridisk definition. Detta innebär att begreppen till stor del har vuxit fram talspråkligt, och den ifrågavarande begreppsapparaten är problematisk. I Sverige har termen näthat varit vanlig, särskilt i media, men det blir allt vanligare att prata om digitalt våld.¹⁶² Detta kan snarast ses som ett paraplybegrepp, vilket omfattar ett brett spektrum av handlingar, där bara vissa klassas som brott.¹⁶³ Det inbegriper både sådant som är lagstadgat och straffbelagt och sådant som inte är juridiskt definierat.¹⁶⁴ I den svenska diskursen hanteras det digitala våldet ofta som antingen brottsligt genom sin lagstadgade rubricering, alternativt inte juridiskt erkänt och då reducerat till ett abstrakt näthat. Såväl nationellt som internationellt är många gärningar fortfarande underdefinierade och logiken tycks ofta bli att om det inte är straffbelagt så är det inte äkta.¹⁶⁵ I detta blir många våldserfarenheter förminskade och många offer förbisedda. Ofta uppmärksammas inte ens våldet av den utsatta själv, då utgångspunkten är att om det inte är rättsligt definierat så är det inte relevant.¹⁶⁶

Det digitala våldet är mångfacetterat och kan enligt svensk lagstiftning, beroende på uttryck, rubriceras som bland annat kränkande fotografering, olaga integritetsintrång, så kallad *grooming* eller barnpornografi.¹⁶⁷ Det kan också röra sig om olaga hot, sexuellt-/ ofredande, hets mot folkgrupp, förtal eller förolämpning.¹⁶⁸ På grund av dess varierade uttrycksformer är det svårt att tillhandahålla en uttömmande lista.¹⁶⁹ Ännu svårare blir det att försöka inkludera de kränkningar som inte utgör något brott; eller, givet våldets föränderlighet, de som ännu inte går att förutse.¹⁷⁰ Här kan jämföras med hur brottet olaga integritetsintrång växte fram efter uppmärksamhet kring att spridandet av integritetskränkande material inte täcktes av det då ofta aktualiserade brottet kränkande fotografering, eftersom det sistnämnda krävde att fotograferandet skedde i hemlighet. De ifrågavarande kränkningarna kom därför att hanteras

---

¹⁶² Se exempelvis <https://www.digitalkvinnofrid.se/digitalt-vald/>

¹⁶³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 14 ff; 'Näthat - lagar och fakta', Polisen, hämtad från: <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/>; <https://www.digitalkvinnofrid.se/ar-det-olagligt/>

¹⁶⁴ Jämför 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 18 f

¹⁶⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 13

¹⁶⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 39

¹⁶⁷ BrB 4:6 a, 4:6 c, 6:10 a, 16:10 a; se avsnitt 5.1.1

¹⁶⁸ BrB 4:5, 4:7, 6:10, 16:8, 5:1, 5:3; se avsnitt 5.1.1

¹⁶⁹ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16), 43

¹⁷⁰ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 23

som förtal, ett brott som döms restriktivt med anledning av viktningen mot yttrandefriheten.¹⁷¹ Det fanns innan 2018 ingen brottsrubricering som täckte situationen då den utsatta var medveten om att exempelvis en bild hade tagits men inte lämnat samtycke till att den spreds.

Det kan tyckas intuitivt att förstå allvarlighetsgraden av de respektive gärningarna utifrån eventuell rubricering och dess straffskala, men det finns många händelser som inte passar in i någon av de juridiskt satta definitionerna och likväl är relevanta. Att något inte går att placera in i en brottsrubricering betyder inte att det inte kan upplevas som en kränkning.¹⁷²

“The definition of online violence against women extends to any act of gender-based violence against women that is committed, assisted or aggravated in part or fully by the use of ICT (...) against a woman because she is a woman, or affects women disproportionately.”¹⁷³

Internationellt används ofta termen *gender-based cyber violence*. Inte heller här finns det en allmängiltig definition men det kan brett förstås som samtliga de aggressiva handlingar vilka företas via digitala medium. Liksom den allmänna förståelsen för mäns våld mot kvinnor inkluderar detta ett brett spektrum av gärningar, däribland hån, kränkande kommentarer och sexualiserade referenser, riktade mot kvinnor med anledning av deras kön.¹⁷⁴

I och med det digitala våldets framväxt, har det genom tillägg till CEDAW förtydligats att våld mot kvinnor inkluderar även digitalt våld. I den allmänna rekommendationen nr 35 anges att det könsbaserade våldet mot kvinnor uttrycks i samtliga sfärer av mänsklig interaktion, i ett kontinuum av det privata och publika, det fysiska och digitala. Våldet är interagerande och mångfacetterat och återskapas på de digitala arenorna, och samtliga dess uttryck inkluderas.¹⁷⁵

Det finns en mängd olika föreslagna kategoriseringar av det digitala våldet, men ingen allmängiltig eller juridiskt stadgad; de här följande får bara tjäna som exempel. En studie skapar tre underavdelningar: traditionella brott som utökas till och förstärks av internet, traditionella brott som företas på och radikaliseras via internet, respektive brott som skapas av internet. Under dessa finns en uppsjö vidarekategoriseringar.¹⁷⁶ Organisationen Violence Against Women Learning Network delar i sin tur in könsbaserat digitalt våld i sex undergrupper. *Hacking* är explicit teknologiskt och handlar om att ta sig in i eller kontrollera exempelvis

---

¹⁷¹ Se avsnitt 5.1.2

¹⁷² ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25), 13; ‘Näthat - lagar och fakta’ (n 163)

¹⁷³ ‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’ (n 9), 1, 8

¹⁷⁴ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25), 11

¹⁷⁵ General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (n 19)

¹⁷⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25), 16

offrets dator, *identitetskapning* handlar om att gärningspersonen antar offrets identitet och *övervakning* kan exempelvis handla om att installera en GPS på någons mobiltelefon och därigenom kunna följa personens rörelser och aktiviteter. *Spamming* syftar på upprepade trakasserier och tar sikte på totalen av ett flertal gärningar, att skilja från en isolerad händelse. *Rekrytering* handlar om att via exempelvis chattrum eller sociala medier försöka locka eller lura offer in i andra, våldsamma eller olagliga, situationer, via annonsering eller annat kontaktsökande. Så kallad *malicious distribution* handlar om att med teknikens hjälp manipulera och distribuera kränkande eller olagligt material, eller om att hota om detta.¹⁷⁷

Som noterat är detta ingen uttömmande lista. Det digitala våldets föränderlighet ger löpande upphov till fler och nya våldsuttryck, vilka inte går att placera in i redan avgränsade definitioner. Detta har resulterat i helt nya begrepp, i försök att fånga den aktuella gärningen med en beskrivande term. Här kan exemplifieras med begreppen *hämndporr*, *dick pics*, *gender trolling* eller *upskirting*.¹⁷⁸

Digitalt våld kan inte förstås så enkelt som fysiskt våld överfört till en digital arena. I och med att internet ser annorlunda ut ges också våldet annan form; det får andra uttryck och har andra spridningsmöjligheter. Både utförandet, mottagandet och beständigheten av det skiljer sig från det våld vi är vana vid att förstå. Internet möjliggör för material att gå viralt, vilket innebär att det på mycket kort tid kan komma att spridas i en omfattning som aldrig tidigare varit möjligt.¹⁷⁹ Detta innebär att vad som kunnat vara en enskild kränkande kommentar inom loppet av minuter kan bli en massiv våg av riktat hat.¹⁸⁰

Kränkningar på internet riskerar också att bli bestående på ett helt annat sätt, eftersom det som en gång publicerats är nästintill omöjligt att ta bort.¹⁸¹ Även om det genom Google Spain-målet sedan 2014 ska finnas en möjlighet för en individ att kunna ”bli glömd”, innebärandes att söktjänster ska ta bort länken till namnet och den icke önskvärda informationen, så finns det stora praktiska svårigheter med detta.¹⁸² Trots att flera av de stora teknikföretagen arbetar med att ta fram olika instrument för borttagande av material, så finns det ingen reell möjlighet att

---

¹⁷⁷ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 14 ff

¹⁷⁸ ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17)., 22

¹⁷⁹ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 54; ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17)., 7

¹⁸⁰ ‘Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women’, Amnesty International 2017-11-20, hämtad 2021-04-19 från: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>

¹⁸¹ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34)., 64; ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 19

¹⁸² EU-domstolens dom av den 13 maj 2014 i målet Google Spain SL och Google Inc. mot Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) och Mario Costeja González (mål C-131/12); ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 28

kontrollera om det som en gång publicerats har sparats ner någonstans. Detta skapar en risk för att kränkningen ifråga ska komma att upprepas, eftersom det som har laddats ner kan komma att laddas upp på nytt. Om materialet blir återpublicerat nås andra människor vid andra tillfällen, vilket innebär att kränkningen kan komma att bli livslång.¹⁸³

Det digitala våldet är inte kvinnoexklusivt. Både män och kvinnor utsätts, men det är skillnad i vad de utsätts för.¹⁸⁴ Kränkningarna som riktas mot män är ofta kopplade till deras kompetens och är oftare offentligt på ett sätt som skiljer sig från det riktat mot kvinnor.¹⁸⁵ Det digitala våldet mot kvinnor är, precis som det vilket begås offline, ofta sexualiserat. Detta blir synligt i många olika kränkningstyper.¹⁸⁶ Det syns i hur förolämpningar och kommentarer är formulerade och i att kränkningarna ofta riktas mot kroppen eller sexualiteten. Det kan också ses i att det allra vanligaste för flickor blir utsatta för är att bli så kallat ”uthängda” på bilder; ofta sexualiserade och publicerade tillsammans med nedsättande påståenden om deras sexuella vanor.¹⁸⁷ Detta kan jämföras med att det vanligaste för pojkar att bli utsatta för är olika typer av hot. Även i dessa kan det kvinnospecifika med våldet synas; där män främst utsätts för hot om fysiskt våld, utsätts kvinnor för hot om sexualiserat våld.¹⁸⁸

Som vidare kommer att utvecklas finns tydliga likheter mellan det digitala våldet mot kvinnor och det fysiska. De har jämförliga karaktärsdrag, konsekvenser och samhällseliga effekter. Subjektpositionerna är desamma; det är riktat mot kvinnor och utfört av män, och det är kvinnospecifikt i sina uttryck. Generellt gäller att kvinnor i hög grad utsätts för sexualiserade kränkningar, samt att frekvensen av våldet är högre.¹⁸⁹ Utsattheten är som allra högst hos unga kvinnor; den ses även högre hos politiskt aktiva och etniska eller sexuella minoriteter.¹⁹⁰ Kvinnor med offentliga yrken är mer ansatta, liksom kvinnor med funktionsvariationer eller icke-binär könsidentitet.¹⁹¹ Det globala våldet mot kvinnor är utökat och påbyggt, fortsatt fysiskt

---

¹⁸³ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 19; ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 29

¹⁸⁴ ‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’ (n 25)., 8; ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 21

¹⁸⁵ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 46, 11

¹⁸⁶ Kavanagh, Litchfield and Osborne (n 140)., 8

¹⁸⁷ ‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’ (n 25)., 9

¹⁸⁸ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 52

¹⁸⁹ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 17; ‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’ (n 25)., 8; ‘Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder’, Sofia Axell, BRÅ Brottsförebyggande rådet Kortanalys 6/2019 (2019)., 7

¹⁹⁰ ‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’ (n 9)., 4

¹⁹¹ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 30 ff; ‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’ (n 9)., 2

men också förflyttat.¹⁹² Det digitala våldet har kommit att bli en betydande del av det pandemiska våldsproblemet; nu pågående på ytterligare en arena. Snarare än att hanteras som abstrakt näthat borde det därför hanteras som reellt våld; bemötas och motarbetas med samma kraft som om det vore fysiskt.¹⁹³

3.2. Inte alla men typ/-iskt sett – män

“I do feel like everyone who’s harassing us are boys and men (...) when it comes to the sexualisation and the objectification I definitely get a sense that it’s men and boys.”¹⁹⁴

Det råder stor brist på forskning kring det digitala våldet, vilket blir särskilt tydligt i relation till studier av förövaren. Detta kan förklaras både med att våldet är relativt nytt och att gärningspersonen ofta är anonym.¹⁹⁵ Det kan också ses som ett utflöde av den strukturella maktobalansen mellan kvinnor och män; det fokus och skuldbeläggande som traditionellt sett lagts på offret för sexualiserat våld.¹⁹⁶

Med anledning av detta är det svårt att göra en tillräckligt djupgående porträttering av gärningspersonen och jag kommer därför att diskutera även hur den mediala och akademiska diskursen sett ut. Jag inleder med en kortfattad genomgång av den allmänna våldstatistiken i Sverige, som faktagrundad förklaring till varför vi kan prata om män som de generella våldsförövarna.

Kriminalstatistik från BRÅ visar att män är misstänkta för 93 % av alla misshandelsfall i Sverige idag. För misshandel mot kvinnor i nära relationer är siffran 97 %, för sexuellt ofredande 98 % och för våldtäkt 99 %.¹⁹⁷ Brottsstatistiken anger inte alltid offrets kön, men just sexualbrotten är både ålder- och könsspecificerade och brottet grov kvinnofridskränkning är könsspecifikt i sig. För våldtäkter begångna mot flickor och kvinnor är män misstänkta i 99-100 % av fallen, differensen beroende på ålderskategori. Även gällande våldtäkter begångna mot pojkar och män är män tydligt överrepresenterade som förövare, med en siffra på 84 %.¹⁹⁸ Detta ger dock inte en fullständig bild, eftersom statistiken bara reflekterar de anmälda brotten,

---

¹⁹² ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 32

¹⁹³ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 20

¹⁹⁴ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 27

¹⁹⁵ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 34, 36

¹⁹⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 34

¹⁹⁷ ‘Kriminalstatistik 2019 Misstänka Personer, Slutlig Statistik’ Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2019)., 25

¹⁹⁸ ‘Kriminalstatistik 2019 Misstänka Personer, Slutlig Statistik’ (n 197)., 32

och mörkertalen för våldet mot kvinnor är högt.¹⁹⁹ Med anledning av detta uttalade regeringen i kommittédirektivet om mäns våld mot kvinnor att det ofta finns anledning att anta att det rör sig om kvinnliga offer.²⁰⁰ Samma reflektion kan ses i Europadomstolens bedömning i målet *Opuz mot Turkiet*, ett fall rörande två kvinnor utsatta för våld i hemmet. Trots att det i målet inte presenterades någon bärande statistik, så ansåg domstolen det tillräckligt med uttalandena från Amnesty International och CEDAW-kommittén angående hur mäns våld mot kvinnor är ett omfattande problem, samt den allmänna kunskapen kring att det till största delen är kvinnor som utsätts för våld i hemmet.²⁰¹ Det tycks alltså råda politisk konsensus kring att män är de främsta gärningspersonerna i relation till våldet mot kvinnor.

*“I don't know if it's old white men...I suspect it is white men.”*²⁰²

Gällande digitalt våld måste beaktas att gärningspersonen ofta är anonym, vilket skapar uppenbara brister i statistikföringen.²⁰³ När förövaren inte går att identifiera finns inte heller någon att rapportera, vilket påverkar kunskapsproduktionen kring våldet.²⁰⁴ Enligt en rapport från Amnesty International begås nästan 60 % av de digitala kränkningarna av totala främlingar,²⁰⁵ och enligt Plan Internationals undersökning är förövaren anonym eller okänd i nästan 70 % av fallen.²⁰⁶ Studier visar dock att ett av de mest distinkta karaktärsgraden för det digitala våldet är subjektens könstillhörighet, vilket reflekteras i både offer och förövare. Våldet begås typiskt sett av män, och riktas oftast mot unga kvinnor.²⁰⁷

Att gärningspersonen i en majoritet av fallen är anonym innebär att han ofta är helt okänd för den utsatta kvinnan. Det handlar alltså inte om män till vilka kvinnorna har en grundande relation men som utför gärningarna anonymt, utan om män som helt saknar personlig koppling till offret.²⁰⁸ I Sverige handlar en stor del av dessa fall om spridning av sexualiserade bilder på kvinnor och flickor, ofta med tillhörande text om deras påstådda sexuella vanor. Anonymiteten

---

¹⁹⁹ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 7; 'Kriminalstatistik och våldsutsatthet' (n 115); 'Ending violence against women' (n 288)

²⁰⁰ Kommittédirektiv 1993:88 (n 30)., underrubrik 'Förekomsten av våld mot kvinnor'

²⁰¹ Europadomstolens dom av den 9 juni 2009 i målet *Opuz mot Turkiet* (mål 33401/02); 'En handbok i europeisk diskrimineringsrätt', European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Publications Office (2011)., 133 f

²⁰² 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 27

²⁰³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 27; 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 322021-06-10 17:57:00

²⁰⁴ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 10 f

²⁰⁵ 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180)

²⁰⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 26

²⁰⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 36

²⁰⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 26; 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180).; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 27

kan i detta ses reflektera det kvinnospecifika i våldet; hur den syns som tydligast just i relation till det *sexualiserade* våldet. En övervägande del av de fall där förövaren är känd för offret handlar om olika former av trakasserande kontaktsökanden, ofta kopplade till kontaktförbud. Gärningspersonen är då typiskt sett en före detta pojkvän, make, sambo eller annan närstående; en manlig kollega, skolkamrat eller bekant. Den digitala sfären ses här användas omlott med den fysiska, vilket förstärker och intensifierar trakasserierna. Internet och mobilteknologin möjliggör för dessa att amplifieras i antal och komma från flera olika håll samtidigt.²⁰⁹

Distinkt för det digitala våldet är även att antalet förövare kan vara radikalt fler än vi är vana vid. Med anledning av den arena på vilken kränkningarna företas är de ofta många i antal; möjligheten för materialet att bli nedladdat, delat och uppladdat på nytt gör att det inte bara är personen som publicerar detta första gången som begår det eventuella brottet. Varje person som deltar i spridandet är skyldig till den ifrågavarande kränkningen, i och med sitt eget delande av materialet.²¹⁰ Det går här att tala om primära och sekundära gärningspersoner.²¹¹

Den ifrågavarande anonymiteten ses utgöra en av kärnfrågorna i diskussionen, relaterad både till våldet i sig och till förövaren. Den skapar uppenbara utredningssvårigheter; även i de fall det går att spåra exempelvis IP-adressen eller mobiltelefonen varifrån en gärning härstammar, så är det inte självklart att denna kan kopplas till en specifik gärningsperson. Om det inte med säkerhet går att koppla bevisningen till en specifik person finns inte heller någon att föra in i statistiken.²¹²

En vanlig förklaring till anonymiteten är de möjligheter som teknologin ses öppna; särskilt avståndet till offret och frånvaron av dennes reaktion. Människor menas vara mer benägna att begå gärningar via internet, även om de kanske avstått dem i det fysiska rummet. Distansen till handlingarna vilka begås digitalt ses som en bidragande faktor till att de utförs; det menas vara svårt att förstå konsekvenserna av sitt handlande för någon som är placerad framför en skärm jämfört med att vara i den direktkontakt med offret vilken följer av fysiska rummet.²¹³

Jag ser en skillnad mellan att förklara och försvara våldsförövaren. Att prata om de av internet tillhandahållna möjligheterna som *anledningar* till våldet riskerar att skapa en slags

---

²⁰⁹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 36; 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 9 ff

²¹⁰ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 37

²¹¹ Zarizana Abdul Aziz 'Due Diligence and Accountability for Online Violence against Women' *Due Diligence Project* (2017), 9 ff

²¹² 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 90 f

²¹³ Sam Sundberg 'Näthat – därför är det enklare att fälla hatkommentarer på nätet', Internetstiftelsen, *Internetkunskap* 2018-10-11, hämtad 2021-02-20 från: <https://internetkunskap.se/yttrandefrihet/darfor-hatar-vi-pa-natet/>

ansvarsförskjutning, ett försvar av en gärningsperson som med tillgång till för enkla medel inte kan hindra sig från att utföra våldet. Även grupstryck och social isolering tas upp som bidragande till våldet och debatten har bitvis tenderat att framställa gärningspersonen som ett offer för dessa faktorer.²¹⁴ Jag ser även denna fråga möjlig att hantera på ett annat sätt. Anonymiteten kan visserligen ses som karaktäristiskt för det digitala våldet, men måste inte formuleras som en anledning till att det utförs. Internet kan visserligen ses ge en *möjlighet* att vara anonym, men detta innebär inte att det är anonymiteten som avgör huruvida våldet företas.²¹⁵ På samma sätt kan den genom internet tillhandahållna distansen till gärningarna förstås, det avstånd som skapas mellan gärningsperson och offer när våldet sker digitalt. Att det inte krävs fysisk närhet till offret gör att våldet *kan* utföras från vilken plats som helst, så länge tekniska möjligheter finns; inte att det måste. Tekniken i sig är inte orsak till handlingarna, men den förenklar genomförandet.²¹⁶

Som nyss nämnt ses grupstryck som en bidragande faktor till våldets utbredning. Detta ses amplifierat av internet, då stora grupper kan formas, samlas och trigga varandra utan hinder av geografi eller ekonomi. Detta påverkar både våldets mångfald, och kan ses förstärka intensiteten i gärningarna.²¹⁷ Det går här att tala om *deindividuation*. Internet gör det möjligt för människor att delta i grupperingar och uttrycka åsikter vilka kan ses ligga utanför deras "egentliga" identitet; att genom enkel utloggning därefter undvika ansvar. Internet ses här skapa en känsla av större tillåtelse, eftersom ingen vet vem det är som står bakom ett visst uttalande.²¹⁸

*"The Internet is a forum where perpetrators of these crimes feel a sense of unaccountability for their actions and as such can create a climate in which women do not feel safe or supported."*²¹⁹

Den mediala diskursen har länge varit individfokuserad. Gärningarna har till stor del hanterats separat, som enskilda händelser, utan koppling till eventuella strukturella aspekter.²²⁰ Särskilt debatten om så kallad *trolling*²²¹ har ofta framställt förövaren som inåtvänd, lågutbildad och socialt isolerad. Diskussionen har dragit paralleller till sadism och sociopati, där

---

²¹⁴ Jämför Erin E Buckels, Paul D Trapnell and Delroy L Paulhus, 'Trolls Just Want to Have Fun' *Personality and Individual Differences* 67 (2014)., 101; 'Näthat – därför är det enklare att fälla hatkommentarer på nätet' (n 213)

²¹⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 26 f

²¹⁶ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 23

²¹⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 28

²¹⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 27

²¹⁹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 22

²²⁰ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 21

²²¹ *Trolling* kan definieras som "an act of intentionally provoking and/or antagonising users in an online environment that creates an often desirable, sometimes predictable, outcome for the troll. (...) On the other hand, others have included trolling as a form of cyberbullying", Mark D Griffiths, 'Adolescent trolling in online environments: A brief overview' *Education and Health* 32:3 (2014), 85

gärningspersonen förstås som bortkopplad från sina känslor och därför kapabel att utföra de ifrågavarande gärningarna.²²² De ofta förstått antifeministiska männen har under senare år även börjat diskuteras som så kallade *incels*, ett begrepp syftande på män vilka lever i ofrivilligt celibat.²²³ Förklaringsmodellen gör förövaren till *den andre*, någon med lägre samhällslig status, avvikande från den sociala normen.

Diskursen om förövaren som avvikande skapar en distans mellan den vi kan förstå som brottslig och den vi ser som *vanlig*. En föreställning om gärningspersonen som särskild, som *annan*, bidrar till idén om att det går att urskilja vem som är kapabel att begå vissa gärningar. Jag ser detta som problematiskt i relation till mäns våld mot kvinnor, då en individfokuserad diskurs lätt missar den strukturella aspekten. Distansen som skapas till den brottsliga frikopplar den socialt normativa gruppen män från debatten. Det möjliggör argumentet om *snälla män*; att vissa män omöjligt kan tänkas begå vissa gärningar. Genom att prata om förövarna som särskilda män, undviks frågan kring att de främst är *män*.²²⁴

Detta får konsekvenser för det misstroende av offret som är karaktäristiskt för det sexualiserade våldet. I en diskurs om gärningspersonen som *annan* blir han urskiljbar och offret blir mer möjligt att skuldbelägga. Om det går att se vilka som är kapabla att utföra våldet blir det ett ökat ansvar att själv skydda sig från det.²²⁵ Att kunnat förutse blir att kunna hindra, och ansvaret är ditt om något händer.²²⁶ Det bidrar även till osynliggörandet av våldet; i den mediala rapporteringen blir frågan ofta vinklad till att handla om offret och hennes beteende. Detta är en del av det strukturella skuldbeläggande som sker av offret för sexualiserat våld, vilket leder många kvinnor till att inte offentliggöra sina erfarenheter.²²⁷

Skiftet i debatten kring gärningspersonen kom genom #metoo-rörelsen. Den massiva mängd berättelser som delades skapade en bredare, mer allmän förståelse för det sexualiserade våldet som ett globalt könsmaktsrelaterat problem, och det var därefter svårt att undvika det strukturella perspektivet.²²⁸ Det var inte längre möjligt att hantera våldet som individuella erfarenheter, mönstren var för tydliga. Detta följdes av en annan förklaringsmodell, där den anklagade mannen själv blev hanterad som offer för falska påståenden. I denna förståelse för gärningspersonen ses också tvivlet på offret öka, vilket kan diskuteras utifrån konceptet

---

²²² Buckels and others (n 214)., abstract; 'Näthat – därför är det enklare att fälla hatkommentarer på nätet' (n 213)

²²³ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 27; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 36

²²⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 36

²²⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 22

²²⁶ Brandt Andreassen (n 70)., 108

²²⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 21

²²⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 21, 34

himpathy. Att se förövaren som offer för anklagelser är en medkänsla som ses riktad mot män, främst ses i relation till sexualiserat våld. Männen ses filtrerade genom en missriktad och överdriven sympati, vilket följs av en syn på den utsatta kvinnan som lögnare. Istället för förståelse för och med offret så blir alltså förövaren på ett oproportionerligt sätt själv hanterad som *utsatt* för kvinnans ifrågavarande anklagelser.²²⁹

Jag ser den mediala hanteringen av gärningspersonen som en del av problemet kring det digitala våldet. Såväl hur han ses försvarslös inför teknologins möjligheter som hanteringen av honom som offer för falska anklagelser går i linje med den traditionella hanteringen av mäns våld mot kvinnor. Den våldsutsatta kvinnan ifrågasätts och den anklagade mannen förstås. Såväl skuld som sympati felplaceras och våldet förminskas, förlöjligas och dubbelbestraffas.²³⁰

3.3. Inte alla men väldigt många – kvinnor

3.3.1. Förflyttat och utökat, fortfarande sexualiserat

Våldet mot kvinnor och flickor är ett allvarligt, mångbottnat och gränsöverskridande problem. Det korsar såväl regionala som kulturella och socioekonomiska gränser och det pågår på flera samtidiga arenor. Det är så omfattande och utvecklas i sådan takt att det kallas för en pandemi; ett våld uppsåtligt riktat mot världens kvinnor enbart på grund av att de är kvinnor. Det har i takt med den tekniska utvecklingen utökats; det digitala våldet har under det senaste årtiondet kommit att erkännas som en allvarlig del av det globala våldet mot kvinnor. Med ökad tillgång till internet har det digitala våldet expanderat och det pågår nu i lika hög grad online som offline. Det råder internationell politisk konsensus kring att det krävs ett krafttag för att stoppa spridningen.²³¹

Våldet mot kvinnor ses sprunget ur den rådande strukturella maktobalansen kvinnor och män emellan.²³² Kvinnors mer utsatta position ses både uttryckt och upprätthållen genom de digitala kränkningarna,²³³ och även om internet har möjliggjort helt nya former av våldsuttryck så delar det digitala våldet karaktäristika med vad vi förstår som det fysiska könsbaserade våldet mot

---

²²⁹ Buckels and others (n 214)., 104

²³⁰ Brandt Andreassen (n 70)., 107 f

²³¹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 17

²³² 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 3; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 20

²³³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10; 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 11

kvinnor.²³⁴ Konsekvenserna av våldet är många och effekterna är kännbara inte bara för kvinnorna själva utan för hela samhället.²³⁵ Rädslan inför att använda sig av internet påverkar både samhällsutvecklingen och demokratin; idag upplever en majoritet av världens kvinnor att de inte vågar uttrycka sina åsikter online.²³⁶ I detta aktualiseras både rätten till yttrandefrihet och värdighet, två fundamentala mänskliga rättigheter vilka uttryckligen gäller i lika stor utsträckning online som offline.²³⁷

Det digitala våldet är inte enbart riktat mot kvinnor.²³⁸ Både män och kvinnor utsätts, men det finns stora skillnader både i våldets omfattning och dess uttryck.²³⁹ Vissa undersökningar visar att en majoritet av världens kvinnor har personlig erfarenhet av någon form av digital kränkning och samtliga studier är överens om att unga kvinnor är den mest utsatta gruppen i världen.²⁴⁰ Det sistnämnda bekräftas både i undersökningar inriktade mot vuxna, vilka visar att kvinnor i åldern 18-24 år löper högst risk,²⁴¹ samt i ungdomsspecifika granskningar, där frekvensen av våldet har visats vara som högst bland 14-16-åringar. Risken för unga kvinnor att utsättas för digitalt våld är mer än dubbelt så stor som för kvinnor över trettio.²⁴²

Samma tendenser syns i nationell statistik, där BRÅ rapporterar att digitala kränkningar är mycket vanligare bland unga än bland vuxna.²⁴³ Även om deras material inte är genomgående könsspecifikt så syns även könsskillnaderna här, både i relation till offer och gärningsperson.²⁴⁴ Bland annat begås brottet olaga integritetsintrång typiskt sett av pojkar mot flickor och två tredjedelar av alla anmälda hot är riktade mot kvinnor.²⁴⁵ Därtill anger nästan dubbelt så många kvinnor som män att kränkningarna som de utsatts för är av allvarlig art.²⁴⁶

---

²³⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 32

²³⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 32 ff

²³⁶ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 18

²³⁷ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 3; UN Human Rights Council Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet (18 July 2016) A/HRC/RES/32/13

²³⁸ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16), 51; 'Kriminalstatistik 2019 Misstänka Personer, Slutlig Statistik' (n 197), 1

²³⁹ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16), 52; 'Kriminalstatistik 2019 Misstänka Personer, Slutlig Statistik' (n 197), 7; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 21

²⁴⁰ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114), 32; Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 11; 30

²⁴¹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 16

²⁴² 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114), 32

²⁴³ 'Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder' (n 190), 1

²⁴⁴ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 8

²⁴⁵ 'Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder' (n 190), 2

²⁴⁶ 'Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder' (n 190), 7

Den ökade utsattheten hos unga kvinnor och flickor förklaras av Plan International med att de i en redan ojämställd värld befinner sig i en ännu mer marginaliserad position än vuxna.²⁴⁷ Organisationen gjorde under 2020 en världsomfattande undersökning av utbredningen av könsbaserat digitalt våld, inriktad specifikt mot flickor och unga kvinnor. Detta är den senaste och mest omfattande i sitt slag, med material från 14 000 informanter världen över; totalt representerades 31 olika länder från sex världsdelar.²⁴⁸

De studerade kränkningarna definierades som handlingar som skadar någon annan baserat på dennes sexuella- eller könsidentitet, eller genom att förstärka skadliga könsnormer. Handlingarna begås genom användandet av internet eller mobil teknologi och inbegriper bland annat stalking, sexuella trakasserier, förolämpningar, förtal, exploatering och så kallad trolling.²⁴⁹ Det samlade materialet visade att det digitala våldet mot kvinnor är ett omfattande och utbrett problem och att det pågår i lika stor utsträckning världen över. Det är inte kopplat till kultur eller ekonomisk status; erfarenheterna hos informanterna liknade varandra både i uttryck och effekt oavsett geografisk placering.²⁵⁰ Det utmärkande var den låga åldern och den höga frekvensen; en tydlig majoritet av alla tillfrågade visade sig ha personlig erfarenhet av digitalt våld.²⁵¹ Siffran var som allra högst i Europa, där både tillgången till internet och användningen av sociala medier var som störst.²⁵² Rapporten visade också att normbrytande identitet eller livsstil förvärrar situationen, likaså politiskt engagemang och funktionsvariationer.²⁵³ Detta bekräftar av både FN och Europaparlamentet, som båda stadgar att kvinnor som befinner sig i ytterligare minoritetspositioner är mer utsatta än andra.²⁵⁴

Vanligast förekommande är våldet på plattformar för kommunikation och sociala medier.²⁵⁵ Användningen av dessa ökar exponentiellt och i takt med det blir det allt svårare att hantera det kränkande och brottsliga som företas.²⁵⁶ Två tredjedelar av alla som utsatts för digitalt våld uppger att detta hände via ett socialt medium och oftast nådde offret via mobiltelefonen.²⁵⁷ Såväl

---

²⁴⁷ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 11

²⁴⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 6

²⁴⁹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 8; ursprunglig text "action by one or more people that harms others based on their sexual or gender identity or by enforcing harmful gender norms. This action is carried out using the internet and/or mobile technology and includes stalking, bullying, sex-based harassment, defamation, hate speech, exploitation and gender trolling."

²⁵⁰ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 7

²⁵¹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 16

²⁵² 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 10, 14, 16

²⁵³ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 7

²⁵⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 30 f; 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 4

²⁵⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 11

²⁵⁶ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17), 16

²⁵⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 35

nationellt som internationellt visas Facebook vara den allra vanligaste arenan, följt av Instagram och Whatsapp. Våldet sker både via öppna kommentarsfält och i privata meddelanden och den vanligaste gärningstypen mot flickor och unga kvinnor är kränkande kommentarer. Detta har nästan 60 % av flickorna personlig erfarenhet av och en övervägande del kan ses riktade mot flickornas sexualitet eller kroppar. Kränkningarna utgörs även av rasistiska eller homofobiska uttalanden eller riktas mot icke-binär könsidentitet, men siffrorna är distinkt högst för de sexualiserade handlingarna.²⁵⁸

Det digitala våldet delar i detta karaktäristika med det könsbaserade våld som begås i det fysiska rummet. Det kan alltså ses vara kvinnospecifikt inte bara genom att det riktar sig mot kvinnor, utan också på grund av hur det ser ut. Detta bekräftas med typen av hot som flickorna utsätts för; nästan 40 % av alla tillfrågade rapporterar erfarenhet av hot om *sexualiserat* våld, medan strax över 20 % har utsatts för hot om fysiskt våld.²⁵⁹ Det kan också röra sig om hot mot den personliga integriteten, där förövaren har tillgång till integritetskränkande bilder på flickorna och hotar med att publicera dessa. Även i dessa fall kan bilderna ofta ses sexuellt konnoterade.²⁶⁰

Det kvinnospecifika digitala våldet kan jämföras med det som riktas mot män och pojkar, vilket främst ses inriktat mot deras personliga egenskaper och kompetens.²⁶¹ Män utsätts mer öppet och kränkningarna uttrycks oftare som offentliga förolämpningar eller förtal. De är främst kopplade till yrke eller förmågor och ses sällan relatera till kroppen, utseendet eller sexualiteten. Istället kan de utgöras av anklagelser om att vara kriminell, ha en sjukdomsdiagnos eller utföra sitt arbete dåligt; kränkningar vilka lättare kan kopplas till förtalsbrottet.²⁶² Som nämnt rör de fall där män utsätts för hot främst hot om fysiskt våld och offren har då ofta en personlig koppling till gärningspersonen. Skillnaden mot hoten vilka riktas mot kvinnor och flickor är inte bara att dessa ofta är sexualiserade, utan också att gärningspersonen oftare är okänd eller anonym.²⁶³

---

²⁵⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 17;

'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 8

²⁵⁹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 17

²⁶⁰ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 24; 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 9

²⁶¹ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 11, 46

²⁶² 'Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper', Johan Fernquist, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Stina Lindberg, Nazar Akrami, Katie Cohen, Hannah Pollack Sarnecki, FOI MEMO 7429 (2020)., 10; jämför BrB 5:1

²⁶³ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 9; 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180).; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 27

Frånvaron av personliga relationer till gärningspersonen indikerar att våldet är könsbaserat, då det kan ses riktat mot kvinnor *i allmänhet*; mot kvinnor som grupp snarare än med anledning av individuella motiv. I enlighet med detta kan ofta separat utförda handlingar ses likna varandra; samtidigt som våldet har många olika uttryck så är det på vissa sätt samma. Det tycks ha utvecklats ett slags *lingua franca*, där många av gärningarna tar sikte på samma sak och formuleras på liknande sätt.²⁶⁴ Trots att förövarna saknar personliga relationer till kvinnorna de riktar sig mot så hotar de ofta med samma sak; använder samma typ av bilder och samma sorts information. Här ser jag en antydning till att våldet inte nödvändigtvis är ett uttryck för förövarens faktiska vilja, utan att det kan snarare förstås som ett förmedlande av en maktposition.

“Most of the time it’s random. And to be very clear with you, most of the time it’s from strangers.”²⁶⁵

3.3.2. Förvärrande faktorer: normbryterier och platstagande

Kvinnor som befinner sig i en eller flera minoritetspositioner löper extra hög risk att utsättas för trakasserier, hot och kränkningar online. Platsen som kvinnor tar upp i offentliga rum tycks skapa en extra riskzon och det blir värre ju mer normbrytande kvinnan är. Amnesty International rapporterar att rasifierade kvinnor som öppet ifrågasätter vithetsnormen utsätts för rasistiskt våld i högre grad än andra rasifierade kvinnor och att svarta kvinnor i höga politiska positioner utsätts i högre utsträckning jämfört med vita kvinnor i samma positioner.²⁶⁶ Plan International lyfter detsamma, och betonar hur både kvinnoförtryck och rasism manifesteras genom våldet, med olika uttryck baserat på olika individuella identitets- och minoritetspositioner. Att vara rasifierad lägger ytterligare ett lager till den redan föreliggande sårbarheten; detsamma gäller exempelvis funktionsvariationer och icke-binär könsidentitet.²⁶⁷ Jag ser i detta ett behov av ett intersektionellt perspektiv på frågan, där flera samtidigt marginaliserande grunder kan ses samverka och interagera på olika och oförutsägbara sätt. Eftersom våldet ökar av flera samtidiga normbryterier så krävs en medvetenhet hos både kunskapsproducenten och rättsväsendet; ett hänsynstagande till kontexten, att den utsattas individuella position påverkar våldets uttryck.²⁶⁸

---

²⁶⁴ Brandt Andreassen (n 70), 106

²⁶⁵ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12), 26

²⁶⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25), 30 f

²⁶⁷ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12), 49

²⁶⁸ Kimberle Crenshaw, ‘Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color’ *Stanford Law Review* 43:6 (1991), 1256

Den ökade utsattheten kan förklaras med att kvinnor ofta är både ovälkomna och befinner sig under risk i publika sfärer. Det kan ses i hur universitetsutbildade kvinnor, särskilt de i chefsposition, i långt högre grad utsätts för sexuella trakasserier jämfört med andra kvinnor. I Europa har 75 % av alla kvinnor på höga yrkespositioner någon gång utsatts för sexuella trakasserier, ett mönster som går igen i de digitala sfärerna.²⁶⁹ Kvinnor med offentliga yrken är mer synliga än andra och att de själva valt denna synlighet tycks provocera. Att uttrycka åsikter, utmana normer eller bara existera i offentliga rum är samtliga faktorer som ökar utsattheten; det handlar om att ta mer plats än vad som förväntas och anses passande.²⁷⁰

Debatten kring offentlighet är inte ny.²⁷¹ Redan 2013 gjorde Uppdrag Granskning ett reportage med titeln ”Män som näthatar kvinnor”, i vilket det uppmärksammades hur kvinnliga journalister utsattes för hat, hot och trakasserier i dubbelt så hög grad som manliga.²⁷² Denna markanta överrepresentation av kvinnliga offer har sedan dess bekräftats, flerfaldigt visat i relation till många olika yrkeskategorier. Det är inte bara journalister och politiker som utsätts, utan även artister, bloggare och idrottare; det gemensamma tycks vara det explicita platstagandet, ofta i relation till en feministisk eller normbrytande profil. Det finns många exempel på hur kvinnor, som i sin yrkesroll har utsatts för digitalt våld, därefter har tvingats backa från offentligheten och anpassa sitt liv efter våldet.²⁷³ Det kan handla om att byta nummer eller mailadress; det kan också handla om att behöva flytta eller sluta sitt arbete. En fjärdedel av alla kvinnor inom EU som utsatts för stalking anger att de har behövt ändra sina kontaktuppgifter till följd av trakasserierna.²⁷⁴

Att ha en offentlig profil kan ses innebära ett mer aktivt val i hur våldet hanteras och det är inte alla som öppet går ut med vad de utsatts för.²⁷⁵ I enlighet med de råd som ges så är det vanligare att backa i det tysta, att minska sin aktivitet på sociala medier eller att göra sina tidigare offentliga konton privata. De utsatta kvinnorna rekommenderas ofta att vara återhållsamma med politiska uttalanden, för att inte provocera fram ytterligare kränkningar. Det handlar om att bli uppmanade att anpassa sitt eget beteende efter våldet. Även om det kan hävdas vara ett

---

²⁶⁹ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 32

²⁷⁰ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 31

²⁷¹ 'Näthat mot kvinnor skär genom alla samhällsklasser' Örebro Universitet, sidansvarig Linda Harradine 2015-11-25, hämtad 2021-01-25 från: <https://www.oru.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv-2015/nathat-mot-kvinnor-skar-genom-alla-samhallsklasser>

²⁷² Reportaget följdes av en kritikstorm, och många menade att de osynliggjorde hatet riktat mot män; Nicke Nordmark, Hasse Johansson 'Reportrarna om näthatet: "Kvinnor drabbas dubbelt"', *SVT Nyheter* 2013-02-13, hämtad 2020-01-21 från: <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/reportrarna-om-nathatet-kvinnor-drabbas-dubbelt>

²⁷³ Kavanagh, Litchfield and Osborne (n 140)., 2

²⁷⁴ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 12

²⁷⁵ 'Linderborg: "Har inte kunnat bo hemma"', *SVT Nyheter*, 2012-12-20, hämtad 2021-01-30 från: <https://www.svt.se/kultur/asa-linderborg-det-ska-sattas-ett-pris-pa-mitt-huvud>

eget val att göra detta, så behöver det sättas i relation till att det också kan föreligga en hotbild mot kvinnornas närstående.²⁷⁶

Våldet syns särskilt tydligt mot de kvinnor som har någon form av feministisk eller på annat sätt tydlig politisk framtoning, och vissa akademiker ser sådana angrepp som en särskild form av det digitala våldet mot kvinnor.²⁷⁷ Att attackera feministiska åsikter ses som ett sätt att misskreditera den feministiska rörelsen och aktivt stötta det heteropatriarkala systemet. Våldet ses i detta inte enbart riktat mot kvinnor, utan även som ett tydligt motarbetande av kvinnors kamp för jämställdhet och förbättrad samhällelig ställning.²⁷⁸

“Social media provides a space for unregulated gender-based cyberhate targeting high profile women while in their workplace.”²⁷⁹

Det råder som noterat fortfarande forskningsbrist på området; bland annat saknas internationella kvantitativa studier kring förekomsten av kränkningar gentemot kvinnor i offentligheten.²⁸⁰ Det genomfördes dock under förra året en nationell studie som jämförde förekomsten av olika typer av kränkningar i relation till yrke och kön. Studien använde sig av AI-teknik i analysen och trots att den inte är lika omfattande som önskat, så är dess resultat intressant.²⁸¹

Yrkesgrupperna valdes ut baserat på deras bundenhet till digitala plattformar. Rapporten använde sig av en bred definition av näthat och de analyserade kränkningarna spände mellan icke-brottsliga kränkningar som nedsättande kommentarer och lagstadgade brott som hets mot folkgrupp.²⁸² Författarna betonade att näthat är en svår term att definiera, eftersom det även inbegriper sådant som inte är juridiskt erkänt.²⁸³ De lyfte det problematiska i hur termen *hat*

---

²⁷⁶ Åsa Linderborg 'Förföljd av hatet', *Aftonbladet* 2012-12-20, hämtad 2021-01-30 från: <https://www.aftonbladet.se/kultur/a/gPp4x0/forfoljd-av-hatet>

²⁷⁷ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 24 f, 27; för exempel på unga kvinnor som utsatts i nationell kontext kan här jämföras med bland annat vad artisten Zara Larsson utsattes 2015 efter att ha gett genusrelaterad kritik till Bråvalla-festivalen, de explicit sexualiserade hot som Greta Thunberg utsattes för i samband med hennes artonårsdag i början av året, samt det massiva motstånd som mötte många av de kvinnor som deltog i #metoo-kampanjen.

²⁷⁸ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 64

²⁷⁹ Kavanagh, Litchfield and Osborne (n 140), 1

²⁸⁰ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63

²⁸¹ 'Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper' (n 262), 4 ff; Philip Rudolfsson 'FOI:s rapport visar: Två av tre kvinnliga journalister hatas på nätet' *SVT nyheter* 2020-12-16, hämtad 2021-03-20 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/foi-s-rapport-visar-tva-av-tre-kvinnliga-journalister-hatas-pa-natet>

²⁸² Marianne Zetterblom 'Kvinnliga journalister hårt drabbade av näthat' *Arbetsliv* 2020-12-17, hämtad 2021-03-20 från: <https://www.prevent.se/arbetsliv/ovrigt/20202/kvinnliga-journalister-hart-drabbade-av-nathat>

²⁸³ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16), 16

både är en känsla och ett uttryck för ett syfte och tydliggör att de i sin användning avser det hatfulla beteendet hos gärningspersonen; att handlingen är hatfull i sitt syfte.²⁸⁴

Rapporten visade tydliga könsskillnader. Den övergripande statistiken visade att 55 % av alla kvinnor i studien hade utsatts för någon form av kränkning, jämte 41 % av männen. Den i särklass mest utsatta gruppen var kvinnor som arbetade som journalister och influencers, där så många som två tredjedelar hade utsatts. Ytterligare noterbar var gruppen musiker, där kränkningarna i allra högsta grad var utseenderelaterade och den kvinnliga överrepresentationen var tydlig. Män var i högre grad utsatta för homofobiska kommentarer och kvinnor utsattes i dubbelt så hög grad som män för sexuella trakasserier.²⁸⁵

En tydlig skillnad i de kränkande uttalandena riktade mot kvinnor jämfört med de mot män visade sig vara själva utformningen av dem. De syntes vara mer explicita och utvecklade, ofta med liknelser och målande beskrivningar.²⁸⁶ De var oftare längre och mer utförligt formulerade, vilket kan jämföras med att de som riktades mot män främst var formulerade som korta konstateranden. Detta syntes såväl i hot och sexuella trakasserier som i mindre allvarliga kommentarer. Även om de flesta förolämpningarna riktade mot män anspelade på deras kompetens, så visades det nyss nämnda även i de utseenderelaterade kommentarer vilka faktiskt riktats mot män; dessa kunde vara så korta som ”ful” eller ”tjock”.²⁸⁷

3.4. Anmälningfrekvens och utredningsproblem

Våldet mot kvinnor är gravt underrapporterat. Generellt sett söker färre än 40 % av alla kvinnor som utsatts för våld någon form av hjälp och under 10 % vänder sig till polisen.²⁸⁸ Över hälften av alla kvinnor inom EU har någon gång utsatts för sexuella trakasserier, men av dessa har bara 4 % anmält till polisen.²⁸⁹ I och med att det digitala våldet ofta inte identifieras som våld, så

---

²⁸⁴ ‘Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper’ (n 262)., 3; ‘United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences’, António Guterres United Nations Secretary-General, United Nations (2020), 2

²⁸⁵ ‘Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper’ (n 262)., 10

²⁸⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 31

²⁸⁷ ‘Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper’ (n 262)., 11; ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 31; Brandt Andreasen (n 70)., 107

²⁸⁸ ‘Ending violence against women’, Global Database on Violence against Women, UN Women, hämtad 2021-04-11 från: <https://evaw-global-database.unwomen.org/en>; ‘Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women’ (n 8)., 17, 19

²⁸⁹ ‘Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.’ (n 114)., 30, 32

antas mörkertalet för detta vara ännu högre.²⁹⁰ Det har bland annat visats att tre fjärdedelar av alla de kvinnor inom EU som utsatts för cyber stalking aldrig rapporterade detta till polisen.²⁹¹

I Sverige finns indikationer på att kvinnor oftare än män anmäler de digitala kränkningarna. Enligt BRÅ är det svårt att veta anledningen till detta, men de menar att det kan ses både som en tilltro till rättsväsendet och en indikation på allvarlighetsgraden av kränkningarna. Allvarligare våld anmäls oftare än lindrigare sådant.²⁹²

Såväl nationellt som globalt förblir den största delen av kränkningarna oanmälda.²⁹³ Detta kan ses i relation till det relativt låga antalet uppklarade fall; om det inte finns någon tilltro till att händelsen ska klaras upp, så sjunker incitamentet att gå igenom processen.²⁹⁴ Det kan också ses som en följd av befintlig reglering kring gärningarna. Studier visar att de digitala plattformarnas oförmåga att bemöta de rapporterade kränkningarna får kvinnor att tysta sig själva. Eftersom det inte finns någon chans till upprättelse och rädslan för våldet är stark, så blir lösningen ofta självrensning istället för anmälan.²⁹⁵

Den låga utredningsfrekvensen kan ses ha flera anledningar, där en av de mest grundläggande är att en stor del av de anmälda handlingarna inte utgör ett brott.²⁹⁶ Detta innebär att de läggs ner redan i inledningsskedet. Som tidigare utvecklat är gärningspersonen ofta anonym, vilket ger en uppenbar påverkan på utredningsmöjligheterna.²⁹⁷ Därtill kommer att gärningspersonen i flera fall är under femton år och därmed inte straffmyndig, vilket också får fallen att läggas ned.²⁹⁸ Utöver detta faller vissa av brotten under pågående utredning på grund av att målsäganden inte vågar eller orkar delta processen igenom. Att gå igenom bevisning och få sin berättelse korrekt nedskrivet tar tid och är krävande, och i de fall där det föreligger en hotbild mot målsäganden blir det vanligare att dra tillbaka anmälan.²⁹⁹

I Sverige anges det låga antalet uppklarade fall främst handla om svårigheter kopplade till utredningen. Det digitala våldet har en fördel i att det i hög utsträckning är publicerat i skrift eller på bild, men för att säkerställa bevisningen krävs det snabb och omfattande

---

²⁹⁰ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 17

²⁹¹ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 30

²⁹² 'Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder' (n 190)., 9

²⁹³ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 32; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 17

²⁹⁴ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 25

²⁹⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 22

²⁹⁶ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 86

²⁹⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 27

²⁹⁸ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 86

²⁹⁹ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25)., 98

dokumentation. Screenshoter och nedladdning av mobiltelefoners innehåll kräver en teknisk kompetens hos utredaren som inte alltid finns.³⁰⁰

Den sistnämnda problematiken rapporteras också gälla i relation till kunskap om lagstiftningen. Enligt BRÅ finns det brottsrubricerande grunder som inte används i den utsträckning det finns möjlighet till, på grund av att polis eller åklagare inte har tillräcklig kunskap om lagstiftningen. En anledning till det höga mörkertalet anges bland annat vara just bristande medvetenhet om olika lagars användningsområden; många polisanmälningar går förlorade då de inte ens registreras av polisen i inledningsskedet.³⁰¹

Vidare handlar den låga utredningsfrekvensen om processekonomi; om kostnaden är för hög i relation till det förväntade utfallet, så prioriteras fallet ned.³⁰² I enlighet med att det ofta saknas en misstänkt så är utsikten att klara upp många fall inte så goda. I de fall det visserligen finns en specifik misstänkt, så behövs det tillräcklig bevisning. Men även då detta finns kan det vara svårt att knyta dem samman; även om screenshoter är tagna och smskonversationer nedladdade, så ligger det svårigheter i att visa vem som faktiskt skrivit sms:en eller publicerat bilderna.³⁰³

---

³⁰⁰ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 95

³⁰¹ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 102

³⁰² 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 84

³⁰³ 'Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet' (n 25), 96

4. KONSEKVENSER OCH RISKER

4.1. Många, disparata och allvarliga

Att lista det digitala våldets konsekvenser är ett omfattande arbete; effekterna är många och varierade och ges uttryck på många olika arenor.³⁰⁴ De är inte alltid direkta utan kan följa i flera led och därför vara svåra att se. Tydligt är dock att det inte är någon skillnad i allvarlighetsgraden av vad det digitala våldet resulterar i jämfört med det våld mot kvinnor som begås offline.³⁰⁵ Precis som våldet är dess konsekvenser mångfacetterade och allvarliga;³⁰⁶ de är psykiska, fysiska, ekonomiska och sociala, med stor påverkan på både individ och samhälle. Det digitala våldets verkningar förhåller sig inte enbart till den arena varpå det företas.³⁰⁷

Enligt en rapport från Amnesty är över 40 % av alla kvinnor som utsatts för någon form av digitalt våld rädda även för sin fysiska säkerhet; många upplever dessutom en rädsla å sin familjs vägnar.³⁰⁸ Detta bekräftas i Plan Internationals undersökning, där rädslan syns särskilt tydlig hos offren för så kallad cyber stalking.³⁰⁹ De upplever en konstant otrygghet, hur det inte finns någonstans de kan vara helt säkra. Detta går i linje med de medel med vilka våldet företas; att det ofta sker via sociala medier och når offren via mobiltelefonen gör att flickorna befinner sig i ett ständigt utsatt läge. Mer än var tredje tillfrågad i Plan Internationals undersökning hade utsatts för stalking, och majoriteten av de övriga hade sekundär erfarenhet genom någon i sin bekantskapskrets.³¹⁰

Ett flertal undersökningar visar att våldet har en allvarlig påverkan på stressnivåerna hos den utsatta,³¹¹ i så hög grad att det påverkar det vardagliga livet.³¹² Sömn, koncentrationsförmågan och självkänslan försämras; därtill drabbas många av ångest och panikattacker.³¹³ Effekterna

---

³⁰⁴ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 3

³⁰⁵ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 32

³⁰⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 30

³⁰⁷ 'Fact Sheet Technology and gender-based violence', YWCA Eliminating Racism Empowering Women (2017), 1; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 30

³⁰⁸ 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180); 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 33

³⁰⁹ För olika definitioner av cyber stalking, se 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 15 ff

³¹⁰ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 7

³¹¹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 33

³¹² 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 3

³¹³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 33

rapporteras vara särskilt tydliga vid upprepad våldsutsatthet,³¹⁴ vilket bör sättas i relation till att digitalt våld karaktäriseras av just det; enligt BRÅ är nätkränkningar en brottstyp där det är nästan lika vanligt att ha blivit utsatt två eller fler gånger som att ha utsatts vid ett enskilt tillfälle.³¹⁵

Det digitala våldet är nytt och gränsöverskridande,³¹⁶ att det rör sig i ett kontinuum mellan online och offline gör effekterna av våldet svåra att överblicka.³¹⁷ Särskilt de långsiktiga konsekvenserna är svåra att ännu fastställa, men forskare är överens om att offren för digitalt våld lider många och svåra psykiska men. Särskilt allvarligt ses det vara hos unga; det leder till själv censur och skapar en känsla av konstant otrygghet. Den psykiska påverkan är i vissa fall större vid digitalt våld än vid våld som förhåller sig uteslutande till det fysiska rummet. Det är exempelvis vanligare att offer för cyber stalking behöver ta ledigt från arbetet eller undviker familjesammankomster och högtidsfiranden, jämfört med de som utsatts för stalking utan teknologiska inslag.³¹⁸

Det digitala våldet påverkar inte bara förhållandet till internet och känslan inför eller beteendet på digitala arenorna; stora delar av livssfären kan ses påverkade. Det får effekter socialt och emotionellt och risken för självmord är rapporterat 2,3 gånger högre hos offer för digitalt våld.³¹⁹ Våldet ses påverka både individens känsla av värdighet och delaktighet i samhället. Det har visats ge effekter på bemötandet vid olika samhällsliga instanser; bland annat har den efterföljande juridiska hjälpen setts negativt påverkad.³²⁰ En tredjedel av alla våldsutsatta upplever att deras rykte försämras, något som ses särskilt vanligt hos offer för spridning av integritetskränkande bilder. Detta har visat sig påverka både nuvarande anställningsstatus och framtida möjligheter att få jobb, båda vilka i sin tur ger ekonomiska effekter.³²¹

Våldets medelbara konsekvenser syns även i hur den psykiska ohälsan ger ett ofta mångbottnat avtryck. I ett första led drabbas många av ångest, depression och panikattacker. Detta leder ofta till behov av terapi och mediciner, vilket ger effekter på den drabbades ekonomi; de efterföljande kostnaderna hos offren för digitalt våld är 2,4 gånger så höga som hos andra

---

³¹⁴ Frithjof Staude-Mueller, Britta Hansen and Melanie Voss, 'How Stressful Is Online Victimization? Effects of Victim's Personality and Properties of the Incident' *European Journal of Developmental Psychology* 9 (2012), 260

³¹⁵ 'Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder' (n 190), 8

³¹⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 10

³¹⁷ 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9), 3

³¹⁸ 'Technology and gender-based violence' (n 307), 1

³¹⁹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 33

³²⁰ 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180)

³²¹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 34

våldsutsatta.³²² Arbetsförmågan blir påverkad och i vissa fall krävs sjukskrivning, även detta med ekonomiska konsekvenser. Medicineringen kan i sin tur ses påverka både det sociala livet och den reproduktiva hälsan. Därtill kan det leda till både självmedicinering och drogmissbruk, på vilket kan följa både allvarliga medicinska konsekvenser och egen brottslighet.³²³

4.2. Normalisering, förminskning och beteendeanpassning

Många unga kvinnor vittnar om hur de blivit så vana vid våldet att de knappt reagerar längre. Den kortsiktiga hanteringen har blivit en del av vardagen; radera, blockera och gå vidare. Kränkningar som till en början kunde kännas allvarliga blir så småningom accepterade och upprördheten som kunde finnas de första gångerna något hände mattas i takt med antalet kränkningar av. Ilskan byts mot likgiltighet och det upplevs inte längre värt att reagera.³²⁴ Detta handlar om ett normaliserande, om ett vardagliggörande av våldet; en acceptans av gärningar som kunnat vara olagliga om de skedde i det fysiska rummet.³²⁵

En av de mest framträdande följderna av våldet är att flickorna avhåller sig från sociala medier, alternativt väljer bort specifika plattformar till förmån för en som känns tryggare.³²⁶ Många upplever en konstant rädsla för att bli utsatta och självcensurering blir ett sätt att försöka avvärja potentiellt våld. Medvetenheten om den höga frekvensen av trakasserier och hot leder till ett både medvetet och omedvetet val att avstå från att uttrycka sina åsikter.³²⁷ Samtidigt upplever många att detta inte hjälper, att trakasserier sker oavsett vad de själva gör;³²⁸ uppgivenheten kring detta följs av att helt sluta använda sociala medier.³²⁹ Detta handlar om ett reducerat livsutrymme, om att inte kunna använda sig av samtliga de rum som finns att tillgå. Att avstå användandet av en digital arena av rädsla för att utsättas för våld blir en fråga om rörelsefrihet; om att ett av de utrymmen som borde vara tillgängliga att röra sig i exkluderas. Rädslan för att bli utsatt hindrar kvinnorna från att utnyttja hela sin möjliga livssfär, vilket i sin tur leder till en upprätthållen maktobalans män och kvinnor emellan. När män genom sitt våldsanvändande

---

³²² 'Technology and gender-based violence' (n 307), 2

³²³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 34

³²⁴ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 7

³²⁵ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 7

³²⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 17, 31 f

³²⁷ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 31

³²⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 18

³²⁹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 31 f

skapar en sådan rädsla att kvinnorna avstår, bekräftas könsmaktstrukturen och mäns överordnade ställning upprätthålls.

Den ifrågavarande självcensuren är allvarlig; detta blir en fråga om yttrandefrihet. Att röster blir tillbakahållna och åsikter förhindras att uttryckas blir i slutändan en fråga om demokrati,³³⁰ och att det skapas en uppfattning om att det är farligt att ta plats ser jag som en regression av jämställdhetsarbetet. Denna självcensurering bör inte ses som ett helt fritt val, utan som en följd av de råd som ges till offren. Studier av både lagstiftning och medierapportering visar att kvinnorna anvisas olika strategier för hur de ska bemöta våldet, där den främsta är att inte ytterligare ”mata” förövaren genom att posta vissa typer av inlägg eller bilder. Detta rör sig om en felaktig ansvarsplacering vilken kan vara omöjlig för offret att förhålla sig till; det är inte alltid kvinnorna själva som styr över exempelvis bilddelningen.³³¹

Att det vanligaste rådet som ges särskilt till flickorna är att inte publicera särskilda inlägg eller svara på kränkande kommentarer understödjer idén om offret som själv ansvarigt för våldet, vilket i sin tur bidrar till det egna skuldbeläggandet. Många berättar att de blivit uppmanade att begränsa sin aktivitet på sociala medier och hålla tillbaka sina åsikter för att våldet ska upphöra, men detta sker även på eget initiativ.³³² Det ses som den enda lösningen för att kunna skydda sig själv och sina närmaste.³³³ Strategin förmedlas särskilt till de tjejer som utsätts på grund av sitt politiska engagemang; både familj, vänner och auktoriteter uppmanar dem att avstå från att uttrycka sina åsikter.³³⁴ Många vittnar om hur våldet påverkar deras ämnesval, hur de medvetet avhåller sig från att posta något som kan uppfattas som provokativt. De väljer bort att publicera inlägg om exempelvis abort, HBTQ-frågor eller våld mot kvinnor.³³⁵

Den ifrågavarande självanpassningen är inte enbart relaterad till den digitala sfären, utan kan också ses i förhållande till den fysiska kroppen. Det rapporteras bland annat hur flickor och kvinnor som utsätts för kroppsskamning därefter förändrar eller försöker att förändra sin kropp eller sitt fysiska uttryck. Anpassningen görs i linje med den samhälleliga standarden,³³⁶ som en direkt följd av vad förövaren angripit på; en inordning i enlighet med gärningspersonens förmedlade åsikter.

---

³³⁰ ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16)., 54

³³¹ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 22

³³² ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 30

³³³ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 31

³³⁴ ‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’ (n 9)., 4

³³⁵ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 31

³³⁶ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 33

Detta är en allvarlig konsekvens av våldet. Att de utsatta självmant förändrar sitt beteende indikerar en pågående normaliseringsprocess, där våldet blivit så vanligt att de anpassar sig i förebyggande syfte. Även de som inte har personlig våldserfarenhet upplever en konstant rädsla, en konsekvens av medvetenheten om det digitala våldets utbredning. De allra flesta känner någon som utsatts och anpassningen sker av självbevaringsdrift, då rädslan är för stark för att ignorera.³³⁷ Att det digitala våldet skulle vara mindre allvarligt än det fysiska tillbakavisas av de intervjuade; de känner själva att det snarare är tvärtom.³³⁸ Särskilt verkar anonymiteten hos gärningspersonen påverka; att det kan röra sig om vem som helst skapar en konstant beredskap, en känsla av att aldrig kunna slappna av.³³⁹ Att våldet och kränkningarna ofta sker via mobiltelefonen gör att det kan komma när som helst och var som helst, vilket skapar en upplevelse av att det inte finns någon plats som är helt säker.³⁴⁰

Många unga kvinnor upplever att vuxna inte tar våldet på allvar, att det är en generationsfråga och att de som saknar personlig erfarenhet har en uppfattning om att det inte är lika allvarligt som fysiskt våld. Själva upplever de det digitala våldet som desto värre, med mycket större stresspåverkan. Vissa menar att det blivit ännu värre i och med Covid-19, då fler människor är ute på internet och att stämningen där har blivit hårdare.

Många känner också att varken rättssystem eller de sociala medierna tar problemet på allvar. Detta leder som nämnt till att många låter bli att rapportera händelserna, och de som har orkat anmäla känner en matthet över att aldrig ha fått en uppföljning. Därtill finns en uppgivenhet över att de som hanterar ärendena inte delar den kulturella kontexten, eftersom de då omöjligt kan förstå våldet i sitt sammanhang.³⁴¹ För många av de politiskt aktiva är det istället vanligt att vända sig till andra inom samma krets för hanteringshjälp. Att kvinnorna söker stöd hos varandra tyder på att det finns en medvetenhet om våldets utbredning, att de kan räkna med att andra har liknande erfarenheter. Detta gäller särskilt de som utsatts med anledning av sitt ofta feministiska engagemang. Där tycks det också finnas en genusanalys, en medvetenhet om att våldet är ett utflöde av mäns makt, vilket kan synas i sättet de pratar om kränkningarna.³⁴² Här känner de som utsatts också ett större motstånd till att anpassa sitt eget beteende efter våldets uttryck.³⁴³

---

³³⁷ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 16

³³⁸ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 24

³³⁹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 25

³⁴⁰ 'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women' (n 180)

³⁴¹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 25

³⁴² 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 32

³⁴³ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 36

Många av de utsatta kopplar sin utsatthet till just könsidentiteten; både sin egen och förövarens. De talar ofta i termer som visar att de utgår från en man som gärningsperson, även om denna är anonym. Statistik visar att även om förövaren är okänd så misstänker nästan 80 % av de utsatta flickorna och kvinnorna att det är en man som står bakom våldet.³⁴⁴ Detta ser jag som en antydning till medvetenhet om könsmaktstrukturen och om blicken med vilken män ser på kvinnor. De intervjuade uttrycker upprepat hur gärningspersonerna tar sig rätten *på grund av* att de är män. De talar om mäns syn på dem som unga kvinnor, hur de upplever att män anser sig ha rätt att göra vad de vill. De ser sin egen utsatthet som beroende av att de är just kvinnor och ser inte våldet kopplat till personliga konflikter.³⁴⁵

“My feminist friends are usually targeted by males because of the patriarchal society we are living in.”³⁴⁶

Mäns berättigade ställning är något som ofta lyfts i diskussionen om mäns våld mot kvinnor. Feministiska teoretiker beskriver detta som ett konstant och aldrig upphörande intrång i kvinnors livssfärer. Det ses som en konsekvens av den maktposition som män befinner sig i, vilket bland annat kan ses i hur okända män visslar efter kvinnor på gatan eller tar på kvinnors kroppar i offentliga rum; hur de förhåller sig till kvinnans kropp som ett objekt att agera mot, snarare än som bärare av en person. Detta konstanta inkräktande ses som ett uttryck både för männens syn på kvinnor och för synen de har på sig själva.³⁴⁷

4.3. Tystnadens faror

Det saknas fortfarande forskning kring de långsiktiga effekterna av det digitala våldet, en konsekvens av att det är så pass nytt.³⁴⁸ Som ovan utvecklat blir också en stor del av de skedda händelserna aldrig anmälda, och mörkertalet är högt.³⁴⁹ Många av de utsatta är privatpersoner utan särskild juridisk kunskap som inte vet huruvida kränkningen ifråga utgör ett brott eller inte; de avstår därför från att rapportera händelsen.³⁵⁰ Bidragande till tystnaden är också omgivningens efterföljande reaktioner; rädslan för att inte bli trodd eller för att själv bli

---

³⁴⁴ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12), 27

³⁴⁵ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12), 23

³⁴⁶ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12), 27

³⁴⁷ Jennifer Katz, ‘Men’s Intrusion, Women’s Embodiment: A Critical Analysis of Street Harassment Fiona Vera-Gray’ *Feminism & Psychology* 29:1 (2019), 124

³⁴⁸ Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34), 63

³⁴⁹ Se avsnitt 3.4.

³⁵⁰ ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17), 17

skuldbelagd för det skedda leder många till att inte berätta om sina erfarenheter.³⁵¹ Detta gör att mycket information om våldet går förlorad och utan ett första led av kunskap om de ifrågavarande gärningarna finns det inte heller något att följa upp.³⁵²

Anledningen till tystnaden är inte handlingarnas irrelevans eller en avsaknad av behov av att processa våldet;³⁵³ det finns åtskilliga exempel på hur tidigare tysta kvinnor har valt att berätta om sina upplevelser efter att möjligheten till det har öppnats.³⁵⁴ Det kan snarare ses handla om att följa råden som ges de våldsutsatta; att lägga det skedda bakom sig, blockera avsändaren eller byta social plattform. Om de överhuvudtaget tillråds att prata om vad som hänt så är det med någon närstående.³⁵⁵ Detta leder till att det är mycket vanligare att avstå från att ens be om hjälp jämfört med att få stöd att hantera erfarenheten; det vanligaste hanterings sättet är att i tystnad försöka ignorera det skedda.³⁵⁶

Jag ser i detta ett förminskande, både av våldet och av konsekvenserna. Det är att ignorera flickornas upplevelser; bidragande till det strukturella osynliggörandet av kvinnors erfarenheter. Om de som har utsatts för våld inte tillåts att känna så pass mycket inför vad de varit med om att de förväntas att på något sätt behöva processa sina upplevelser, så förstärks föreställningen om känslornas irrelevans. Då känslor är historiskt konnoterat med kvinnlighet så bidrar detta också till att upprätthålla den kvinnoförtryckande strukturen. Vidare bekräftar uppfattningen om kvinnor som möjliga att prata om men utan egna röster; när behovet av att prata blir nedprioriterat så bekräftas kvinnors mindre talutrymme.³⁵⁷ Det leder dessutom till att frågan blir mindre uppmärksammas än den kunnat vara om offrens ord hade högre status, vilket ytterligare bidrar till förminskandet av våldet.

I takt med att våldet breder ut sig så ökar också rädslan inför att befinna sig på internet. Men konsekvenserna ligger här inte bara hos individen; våldet har också samhällslik påverkan.³⁵⁸ Att avhålla sig från att vara öppen med sina åsikter är en fråga om demokrati, då det handlar om att våga ta den plats som varje människa har rätt till. Att det digitala våldet får kvinnor att tysta sig själva är allvarligt,³⁵⁹ särskilt i relation till att så många av kvinnorna är såpass unga. Att i så

---

³⁵¹ Brandt Andreassen (n 70)., 104, 108

³⁵² 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 19

³⁵³ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 24

³⁵⁴ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 1; jämför den internationella #metoo-rörelsen och den nationella #prataomdet-kampanjen

³⁵⁵ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 25; 34

³⁵⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 32

³⁵⁷ Brandt Andreassen (n 70)., 108

³⁵⁸ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 3; 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9)., 4

³⁵⁹ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 14; 'Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19' (n 9)., 4

tidig ålder redan ha lärt sig självcensur kan ses handla om internalisering; en beteendeanpassning som till slut sker automatiskt, oreflekterat; det blir så inlärt att det känns naturligt. Att lära flickor att det är riskabelt att uttrycka sina åsikter är inte enbart ett hot mot yttrandefriheten;³⁶⁰ jag ser det även som en tillbakagång i samhällsutvecklingen, där kvinnor genom fyra feministiska vågar har kämpat för rätten att få uttrycka sig och ta plats i offentliga rum.

---

³⁶⁰ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 3

5. RÄTTSLIG HANTERING OCH STRAFFBARHET

5.1. Nationell rätt

5.1.1. Brottsbalkens möjligheter och svårigheter

Om det hade funnits ett heltäckande regelverk kring våldet hade uppsatsens fokus varit ett annat. Bestämmelserna jag i det följande tar upp ämnar inte vara en uttömmande rättsutredning, utan ska främst fungera exemplifierande. Jag vill med genomgången visa vilka möjligheter som svensk rätt i dagsläget ger för några av de vanligaste gärningarna som begås. Jag kommer också att lyfta eventuella problem med bestämmelserna, för att förtydliga vilka svårigheter som offren för våldet kan mötas av.

Olaga hot, BrB 4:5, tar sikte på hot om att skada någons liv, hälsa eller egendom, och det krävs relativt grova hot för att de ska falla härunder. Här är intressant att lyfta vad jag tidigare i uppsatsen utrett; skillnaden i typen av hot riktade mot män respektive kvinnor. Män utsätts oftast för hot om fysiskt våld, medan kvinnor hotas med mer sexualiserade handlingar. Detta innebär att hoten mot män oftare faller under denna bestämmelse, eftersom de tar sikte på just liv eller hälsa, medan hot om att exempelvis sprida integritetskränkande bilder faller utanför, då detta är hot mot den personliga integriteten. Bestämmelsen tenderar i detta att ge ett sämre skydd mot det digitala våld som kvinnor utsätts för och rättssystemet kan här ses vara fördelaktigt för män.³⁶¹

Olaga förföljelse, BrB 4:4, förutsätter att gärningspersonen begår upprepade brottsliga handlingar mot en och samma person. Var och en av gärningarna måste i sig vara kriminaliserad, och bestämmelsen anger en uttömmande lista. Handlingar som faller härutöver kan inte konstituera brottet, även om de gemensamt leder till vad som upplevs som en trakasserande kränkning. Detta innebär att situationer som börjar på ett uppvaktande sätt med exempelvis komplimanger, men som genom sin frekvens övergår till att bli trakasserande, faller utanför.³⁶² Även här kan det digitala våldet mot kvinnor ses problematiskt att placera in.

Under *ofredande, BrB 4:7*, faller upprepade störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande som syftar till att kränka någons frid. Enligt bestämmelsens senaste ändring måste inte

---

³⁶¹ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 40

³⁶² 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 41 f

gärningarna vara fysiska utan kan innefatta både telefonsamtal och kontakter via internet. Både antalet gärningar och omständigheterna kring dem spelar in vid bedömningen, men det är bara kännbara fridskränkningar som omfattas; ett relativt högt ställt krav som gör att många av de kontaktsökanden som kvinnor erfar faller utanför.

Sexuellt ofredande, BrB 6:10, tar i sitt andra stycke sikte på så kallad blottning, vilket innebär att visa sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller kränka personens sexuella integritet. Häri ingår enligt förarbetena även tydliga sexuella kontakter via telefon eller e-mail, vilket innebär att så kallade *dick pics*, bilder på gärningspersonens könsorgan, går att komma åt med bestämmelsen.

Brottet *kränkande fotografering, BrB 4:6 a*, utgörs av att någon i hemlighet fotar en annan person inomhus. Många som utsätts för spridning av eller hot om spridning av kränkande bilder uppfattar denna bestämmelse som applicerbar, vilket inte är fallet. Det är enbart själva fotograferandet som är kränkande och detta måste ske utan offrets vetskap.

I *olovlig identitetsanvändning, BrB 4:6 b*, ligger användandet av en annan persons identitetsuppgifter, vilket bland annat kan handla om att utge sig för att vara någon annan på sociala medier.

Olaga integritetsintrång, BrB 4:6 c, är den bestämmelse som fångar bland annat själva spridandet av kränkande bilder, vilket som noterat inte täcks av brottet kränkande fotografering. Olaga integritetsintrång innebär att någon gör intrång i en annan persons privatliv genom att sprida bilder eller information om exempelvis sexualliv eller hälsotillstånd. Det kan också utgöras av uppgifter om att någon utsatts för ett visst brott, bilder på personens (delvis) nakna kropp, alternativt bilder som visar personen i en särskilt utsatt situation.

Det är i svensk rätt skillnad om en gärning företas mot någon som är under 18 år; barn är en extra utsatt grupp och ges därför ett större skydd. Under *barnpornografi, BrB 6:8*, faller både innehav och spridande av bilder med sexuellt innehåll på barn. Härunder skulle alltså även själva innehavet av integritetskränkande bilder på någon som är minderårig falla, även om dessa inte sprids. Även bestämmelsen om så kallad *grooming, BrB 6:10 a*, är åldersspecifik. Brottet handlar om att stämna träff med någon under 15 år, i syfte att begå någon av de sexuella handlingar som räknas upp i paragrafen. Brottet tar sikte på kontaktskapandet, inte på den sexuella handlingen, och kan alltså appliceras på de digitala kontakter som tas med minderåriga i detta syfte.

Vidare kan nämnas brottet *olovlig avlyssning, BrB 4:9 a*, som handlar om att i smyg avlyssna någon med tekniska hjälpmedel, samt *dataintrång, BrB 4:9 c*, vilket handlar om att olovligen ge sig tillgång till eller bearbeta information som lagras digitalt. Detta kan handla om hackning av datorer eller att skaffa sig information om en person via ett dataregister. Brottet *hets mot*

folkgrupp, BrB 16:8, tillhandahåller en uttömmande lista på skyddade grupper, vari kön inte är en av grunderna. Det digitala våldet mot kvinnor faller alltså utanför denna bestämmelse.

Förtal och förolämpning, BrB 5:1 och BrB 5:3, utgörs av anklagelser om att vara brottslig eller klandervärd i sitt levnadsätt, respektive nedsättande kommentarer ägnade att kränka någons självkänsla. Som tidigare i uppsatsen noterat är förtalsbrottet oftare applicerbart på de kränkningar som män utsätts för, eftersom dessa oftare riktas mot just personliga egenskaper eller kompetens. Förolämpningsbestämmelsen kan enligt ordalydelsen tyckas applicerbar på många av de kommentarer som kvinnor och flickor utsätts för, men som strax nedan kommer utvecklas, så viktas dessa bestämmelser i bedömningen mot yttrandefriheten och tillämpas därför restriktivt. I enlighet med det faktum att så stor del av kränkningarna idag företas på internet, så finns det skäl att åtminstone diskutera möjligheten till ett separat stadgande om yttrandena som där sker. Jag ser ett behov av att i lagstiftningen uppmärksamma vad särskilt kvinnor utsätts för i form av kränkande kommentarer på internet; ett behov av ett juridiskt erkännande att även detta kan utgöra brottsliga kränkningar.

5.1.2. Yttrandefrihet som begränsning

Rätten att uttrycka sig offentligt skyddas av en av Sveriges grundlagar. Denna gäller även på internet, men får begränsas med särskilt angivna hänsyn. Yttrandefriheten kan bland annat trumfas av brotten hot, förtal, hets mot folkgrupp eller barnpornografi.

Straffrätten kan ses påverkad av yttrandefriheten på två sätt; i första hand gällande vad som straffbeläggs och i andra hand gällande vilka gärningar som straffas då de begås.³⁶³ Den mediala debatten kring digitala kränkningar kan ofta ses kopplad till yttrandefrihet, vilket till viss del kan förklaras med just detta. Det är i relation till huruvida nyss angivna brott ska straffas som viktningen mot yttrandefrihet blir relevant.

Den största delen av diskussionen handlar inte om lagstiftningen specifikt utan om individens rätt att få säga vad hen vill. I relation till det digitala våldets konsekvenser, där det är visat att kvinnor och flickor i hög utsträckning censurerar sig själva eller helt undviker den offentliga debatten till följd av våldet, så befinner vi oss i ett yttrandefrihetens moment 22. Det handlar

---

³⁶³ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 49

här om att inte våga använda sig av rätten att yttra sig, till följd av andras utnyttjade rätt. Detta bör, som diskuterat, ses som ett allvarligt hot mot demokratin.

5.1.3. Kön som straffskärpningsgrund

Som visat finns det tydliga indikationer på att det digitala våldet som flickor och kvinnor utsätts för är både könsbaserat och kvinnopecifikt. De tycks i mycket utsättas i egenskap av att vara just kvinnor, snarare än på grund av personliga kopplingar till gärningspersonen. Detta är intressant i relation till förståelsen för det som sammanfattande kallas för hatbrott.

Brott som sker med hatmotiv innebär att offret utsätts på grund av sin gruppstillhörighet, möjligt att förstå som representant för en grupp.³⁶⁴ Det finns i svensk rätt ingen särskild bestämmelse om hatbrott, det är istället ett hänsyn som tas i den följande straffmätningen. Brott som sker med hatmotiv ska straffas hårdare, i enlighet med vad som kallas straffskärpningsregeln, återfunnen i BrB 29:2 p 7. I bestämmelsen räknas ett antal möjliga gruppstillhörigheter upp, och enligt ordalydelsen tar den inte uttryckligen sikte på minoriteter.³⁶⁵ Grunderna för straffskärpningsregeln liknar till stor del diskrimineringsgrunderna, med undantag för att kön inte är uppräknat.³⁶⁶

I enlighet med den höga våldsutsattheten hos kvinnor som grupp, satt i relation till det strukturella förtryck som anses ligga bakom våldet, så kan det tyckas intuitivt att förstå detta våld som utfört med hatmotiv.³⁶⁷ Såväl det globala våldet mot kvinnor i allmänhet som det digitala våldet specifikt visar distinkta subjekspositioner; våldet begås av män och riktas mot kvinnor. Våldet kan ses kvinnopecifikt inte bara i hur kvinnor är tydligt överrepresenterade som offer; även våldets uttryck tyder på att det är ett hatfullt syfte mot kvinnor som grupp som ligger bakom handlingen. Det rör sig inte om personliga relationer mellan gärningsperson och offer, utan främst om för kvinnorna okända män utan särskilda motiv.

Enligt internationell rätt har Sverige krav på sig att ta hänsyn till kön som grund för lagstiftning; både EU-lagstiftningen och Europakonventionen pekar ut kvinnor som en extra skyddsvärd

---

³⁶⁴ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 36

³⁶⁵ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 34, 36 f

³⁶⁶ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 53

³⁶⁷ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 34, 36 f, 53

grupp. I det ovan refererade målet *Opuz mot Turkiet* kritiserade Europadomstolen staten för att inte ha vidtagit de lagstiftande åtgärder de hade befogenhet att göra för att tillhandahålla ett tillräckligt skydd för kvinnor från våld.³⁶⁸ Domstolen betonade kvinnors särskilda utsatthet och satte denna i relation till att inkludera kön som hatbrottsgrund.³⁶⁹

Därutöver har Sverige, genom att skriva under CEDAW och Istanbulkonventionen, förpliktat sig att genomföra de politiska ändringar som krävs för att motarbeta våldet mot kvinnor; som tidigare angett ingår det som uttryckligt mål i jämställdhetspolitiken. Det är därför intressant att kön i dagsläget inte ingår i straffskärpningsregeln, trots att det så tydligt är visat att kvinnor är en grupp i särskilt behov av skydd från våld.³⁷⁰

5.1.4. Ytterligare frågeställningar

Många gärningspersoner blir aldrig straffade. Detta kan till viss del förstås genom det digitala våldets höga mörkertal, eftersom det som aldrig blir anmält omöjligt kan lagföras. Även annat spelar in; mycket av vad jag utrett i avsnitt 3.4 kan hänföras hit. Oaktat att våldet eventuellt inte är brottsrubricerat så finns en stor risk att förövaren är anonym och därför svår att komma åt; därtill finns omfattande utredningsproblem. I linje med att våldet är vanligare bland unga finns det också en risk att gärningspersonen är under 15 år och därför inte straffmyndig.

Utöver problemen med att hitta en applicerbar brottsrubricering så finns det andra problem att ta hänsyn till. En frågeställning aktuell särskilt i relation till internets gränsöverskridande karaktär är jurisdiktionsfrågan. Platsen där gärningen har begåtts påverkar var den ska lagföras, och den digitala arenan möjliggör att en och samma gärning kan vara begången i flera olika länder. Gärningspersonen kan vara placerad i en viss stat med ett visst rättssystem, sprida material rörande någon i en annan stat med ett annat rättssystem, vilket når ett antal andra länder, alla med olika inställning till den ifrågavarande gärningen. Därtill kan komma ett antal sekundära gärningspersoner som under tiden har fått tillgång till materialet och i sin tur spridit detta vidare. Brottet kan utföras i ena landet och ge effekter i många andra. Det är en viktig och intressant fråga var ifrågavarande brott ska lagföras och hur gränserna för gärningen respektive dess effekter ska dras. Detta är en diskussion i behov av en omfattande rättsutredning vilken måste avgränsas från uppsatsen, men får fungera som förslag på vidare forskning.

---

³⁶⁸ Europadomstolens dom i målet *Opuz mot Turkiet* (n 201)

³⁶⁹ 'En handbok i europeisk diskrimineringsrätt' (n 201)., 133 f

³⁷⁰ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 38

5.2. Internationella och regionala instrument

Internationellt finns ett omfattande antal juridiska instrument som på något sätt är applicerbara på eller relaterar till det digitala våldet mot kvinnor. Jag har tidigare berört bland annat CEDAW och Istanbulkonventionen, där den sistnämnda tar specifikt sikte på våldet mot kvinnor. Den kriminaliserar bland annat psykiskt våld, stalking och sexuella trakasserier på internet och ställer stora krav på de signerande staterna att motarbeta detta. Den tillhandahåller inga egna möjligheter till processföring av våldet; detta ska medlemsstaterna själva göra genom sin nationella lagstiftning. Konventionen är antagen av Europarådet, men såväl andra stater som internationella organisationer kan tillträda. Den är idag undertecknad av 44 stater och 2017 anslöt sig EU. Alla länder har ännu inte implementerat den i sin lagstiftning och i mars i år trädde Turkiet ur.³⁷¹

Konventionen betonar upprepat att staterna ska vidta alla nödvändiga lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som krävs för att skydda kvinnor från våld. Detta ska göras både preventivt och reparativt; kvinnoförtryckande fördomar ska motarbetas och våldsoffer ska skyddas från ytterligare våldshandlingar.³⁷² Noterbart är även att konventionen kräver att staterna i sitt arbete ska utgå från en genusteoretisk förståelse av våld mot kvinnor, samt ha ett helhetsperspektiv på våldssituationen och relationen mellan offer och förövare.³⁷³ I detta ser jag en öppning för att ha ett i lagstiftningen intersektionellt perspektiv, ett behov jag vid ett flertal tillfällen uppmärksammat och utvecklar vidare nedan.³⁷⁴

Tidigare nämnd är även FN:s Agenda 2030, vilken består av 17 globala mål för hållbar utveckling. Som namnet anger är dessa formulerade för att skapa en hållbar värld, och i dess femte mål ligger att uppnå jämställdhet och alla kvinnors egenmakt. I förklaringen av vad detta innebär anges att *alla former* av våld mot alla kvinnor och flickor ska avskaffas, oavsett om detta sker offentligt eller privat. Som noterat anges att detta ska uppnås bland annat genom ökat användande av teknik, där informations- och kommunikationsteknik anses vara särskilt gynnsamma.³⁷⁵ Jag har tidigare betonat motsättningen i att ett led i arbetet för att bekämpa våldet mot kvinnor är att öka kvinnors användning av internet och sociala medier, men det bör

---

³⁷¹ 'Chart of signatures and ratifications of Treaty 210', Council of Europe, hämtad 2021-05-05 från: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

³⁷² Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)., Artikel 4 p 1, 12, 18 p 1

³⁷³ Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)., Artikel 18 p 3

³⁷⁴ Se del 7

³⁷⁵ Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (n 6)., Mål 5.2 jämte 5.B

samtidigt noteras att det är visat att just tillgången till internet har haft en tydligt förbättrande inverkan på kvinnors livsvillkor.³⁷⁶

Varken det internationella eller regionala ramverket är heltäckande, men en samtidig användning av flera olika dokument kan fungera samarbetande och gemensamt utgöra grund för kriminalisering av, skydd mot och lagföring av våldet.³⁷⁷ Jag kommer i det följande att nämna ett par av de internationella och regionala instrument som på olika sätt anknyter till det digitala våldet mot kvinnor, men noterbart är att en stor del av våldet fortfarande faller utanför. Från EU finns därför ett uttryckt behov av ett generellt och samordnande direktiv om våldet mot kvinnor, med särskilt krav på att definiera det digitala våldet som en specifik våldsform.

CEDAW-kommittén antog år 2017 *General Recommendation 35* där de betonar det tidigare satta målet att uppnå en värld fri från våld mot kvinnor och flickor. Häri erkänns även att detta inbegriper samtliga de nya våldsformer som internet och teknologin har bidragit med.³⁷⁸ FN:s *Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet* bekräftar att de mänskliga rättigheterna gäller i lika hög grad online som offline; särskilt yttrandefriheten betonas.³⁷⁹ *Resolution on the right to privacy in the digital age* framhåller att kränkningar av privatlivet i en digital värld har särskilda effekter på kvinnor, barn och andra marginaliserade grupper.³⁸⁰ Till extra skydd för barn finns regionalt *Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp*, oftast kallad Lanzarotekonventionen. Som namnet anger tar den specifikt sikte på sexuellt utnyttjande av barn, men är tydlig med att detta appliceras även på digitala miljöer.³⁸¹

GDPR tar sikte på att skydda privatpersoner i relation till insamling och användande av personliga data. Eftersom data utgörs av allt material som kan kopplas till en identifierbar individ, så möjliggör *GDPR* att komma åt den så kallade hämndporren.³⁸² Enligt det *Reviderade direktivet om audiovisuella medietjänster* måste EU-länderna se till att de digitala plattformarna

---

³⁷⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 26

³⁷⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 53

³⁷⁸ General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (n 19)

³⁷⁹ UNHRC Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet (n 237)

³⁸⁰ UN General Assembly Resolution on the right to privacy in the digital age (19 December 2016)

A/RES/71/199

³⁸¹ Convention on the Protection of children against sexual exploitation and sexual abuse (2007) The Council of Europe, 12/7/2007 CETS No. 201

³⁸² European Parliament and of the Council Regulation (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation); 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 53

motverkar sådant innehåll som uppmanar till hat eller våld på grund av bland annat kön.³⁸³ Det tar också sikte på att skydda minderåriga från material som kan påverka deras fysiska, psykiska eller moraliska utveckling; något som anges ska göras genom bland annat flaggnings- och rapporteringsmekanismer.³⁸⁴

E-handelsdirektivet gör de digitala plattformarna ansvariga att hantera det på plattformen förevarande olagliga materialet. Direktivet ger en privatperson rätt att få visst material borttaget, men det krävs att hen begär det. Plattformen måste uppmärksammas på dess olagliga innehåll och har ingen skyldighet att agera på eget initiativ; det är upp till individen att anmäla.³⁸⁵ I meddelandet *Hantering av olagligt innehåll online - mot ett ökat ansvar för onlineplattformar* uppmanar Europakommissionen de digitala plattformarna att själva arbeta för att snabbt och effektivt upptäcka, ta bort eller blockera olagligt innehåll. De betonar behovet av lättillgängliga mekanismer för att kunna rapportera olämpligt innehåll och i den tillhörande rekommendationen ges råd om hur detta kan ske.³⁸⁶

År 2001 antogs *Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet*, vanligtvis kallad Budapestkonventionen. Konventionen tar inte specifikt upp våld mot kvinnor, men ett flertal av dess bestämmelser är på något sätt applicerbara. En rapport från Cyber Crime Committee uppmärksammar de möjligheter som finns för samarbete mellan denna och Istanbulkonventionen.³⁸⁷ Kommittén rekommenderar bland annat att stater som implementerar Budapestkonventionen även ska implementera artiklarna 33, 34 och 40 i Istanbulkonventionen, för att genom detta komma åt psykiskt våld, stalking och sexuella trakasserier online. De stater som implementerar Istanbulkonventionen rekommenderas i sin tur att även implementera vissa av Budapestkonventionens bestämmelser, för att säkerställa möjligheten till processföring av våldet (artikel 16-21) samt möjliggöra internationellt samarbete kring bevisinsamling (artikel 23-35).³⁸⁸

---

³⁸³ European Parliament and of the Council Directive 2010/13/EU of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services OJ L95 (Audiovisual Media Services Directive)

³⁸⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 57

³⁸⁵ European Parliament and of the Council Directive 2000/31/EC of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market OJ L178 (Directive on electronic commerce)

³⁸⁶ European Commission of 28 September 2017 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling Illegal Content Online Towards an enhanced responsibility of online platforms COM/2017/0555

³⁸⁷ Convention on Cybercrime (2001) The Council of Europe, Budapest 23/11/2001 ETS No.185 (Budapest Convention)

³⁸⁸ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 51

Direktivet om brottsoffers rättigheter syftar till att de som utsatts för brott ska behandlas med respekt.³⁸⁹ Det sätter minimigränser för det skydd och stöd som offren ska få, och ställer krav på medlemsstaterna att tillhandahålla bland annat rättslig hjälp. Direktivet har kritiserats för att vara alltför generellt och inte särskilt framhäva det könsbaserade våldet. Vidare syns dess hållrum bland annat i hur offrens rättigheter enbart aktualiseras om våldet är kriminaliserat i den nationella lagstiftningen.³⁹⁰

Utöver denna mängd befintliga resolutioner, konventioner och deklARATIONER som på något sätt anknyter till våldet, så har det även tagits ett stort antal icke-rättsliga initiativ för att bekämpa det digitala kvinnoförtrycket. Mycket av kampen mot förs av individer, inte samhällsliga institutioner.³⁹¹ Många av initiativen syftar till att medvetandegöra och öka kunskapen kring våldet, samt att möjliggöra samarbete stater emellan för att bekämpa det.³⁹² Ett flertal av dessa är särskilt inriktade på barn och unga, med uttalade syften att göra internet till en säkrare plats.³⁹³

I december 2017 togs de första stegen mot att skapa en global allians för att bekämpa våldet mot kvinnor; ett samarbete mellan Europakommissionen, UN Women, Europarådet och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).³⁹⁴ Med grund i en rapport från FEMM-kommittén antogs 2018 en resolution med åtgärder för att motarbeta mobbing och sexuella trakasserier, inklusive det som sker online. Här anges bland annat att begreppet ”allmänna utrymmen” ska inkludera även digitala sådana. Det betonas också ytterligare att teknikföretagen måste arbeta aktivt för att bekämpa våldet.³⁹⁵

5.3. Ansvarsbehov

Frågan om vem som är ansvarig för våldet är stor och flerbottnad. Den går att hantera både utifrån vem som i dagsläget *tar* ansvaret, och vem som *bör* ansvara, det senare vilket lätt leder till moraliska överväganden. Med en kunskapskritisk blick är moral något skapat och ingen

---

³⁸⁹ European Parliament and the Council Directive 2012/29/EU of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA (The Victims' Rights Directive)

³⁹⁰ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 54

³⁹¹ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 59

³⁹² 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 60

³⁹³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 60 f

³⁹⁴ European Commission Statement of 11 December 2017 Joint communiqué from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), the Council of Europe, the European Commission, and UN Women on Global Action to Combat Violence against Women STATEMENT/17/5243

³⁹⁵ European Parliament Resolution 2018/2055(INI) of 11 September 2018 on measures to prevent and combat mobbing and sexual harassment at workplace, in public spaces, and political life in the EU OJ C433

allmängiltig sanning. Uppfattningen om vad som är moraliskt och etiskt riktigt skiljer sig mellan olika kulturer och tider och de däri härskande normerna, och det är därför inte möjligt att ge något annat än ett mycket subjektivt svar. Jag är medveten om de många och svåra överväganden som krävs vid lagstiftning, men jag vill ändå betona vad jag, och många med mig, upplever som ett behov av en förändrad sådan.³⁹⁶ Med tvärvetenskaplig kunskapsgrund blir mitt förhållningssätt till frågeställningen att det krävs ett ökat ansvarstagande av rättsväsendet, och att detta ansvar bör tas på en både fakta- och teoribaserad grund.

Jag har i uppsatsen noterat behovet av ett intersektionellt perspektiv, då våldet ses tydligt ökat vid en flerbottnad minoritetsposition.³⁹⁷ Intersektionalitet är inte en teoretisk metod så mycket som att det är ett uppmärksammande av att maktrelationer skapas och upprätthålls genom flera samtidiga och samverkande faktorer. Intersektionalitetsbegreppet synliggör att det inte är så enkelt som att enbart en underordnande faktor är avgörande; istället ses flera olika samspela. Detta gör att våldet får olika följder och ges olika uttryck beroende på situation och kontext. Det går att jämföra med en trafik Korsning, där mötena ser annorlunda ut varje gång och därför inte går att förutse.³⁹⁸ Det intersektionella perspektivet används som teoretisk grund inom både genusvetenskapen och den juridiska disciplinen, särskilt i diskussioner som hanterar maktrelationer, och bör vara ett produktivt utgångsläge i den rättsliga hanteringen av det kvinnospecifika onlinevåldet.

”Although all women and girls are in some way subject to gender discrimination, all women and girls are not discriminated against in the same way. Hierarchies of worth situate women and girls in relation to each other, as well as in relation to men and boys.”³⁹⁹

I samtliga de studier och rättsliga ramverk jag refererat till syns en radikalfeministisk syn på våldet. Det beskrivs även i juridiska dokument som en konsekvens av den globala maktobalansen mellan kvinnor och män, som ett *utflöde* av mäns överordning.⁴⁰⁰ Men våldet är inte bara en effekt av könsmaktsordningen, det är även upprätthållande av densamma. Inom den feministiska våldsteorin ges maskulinitet en viktigare ställning; detta ses som könsmaktsordningen organiserande princip.⁴⁰¹ Maskuliniteterna ses som konstituerande av

---

³⁹⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 53; ‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’ (n 17)., 2, 6

³⁹⁷ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 30 f; ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 49

³⁹⁸ Crenshaw (n 268)., 1256

³⁹⁹ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 27

⁴⁰⁰ Causes, protective and risk factors’ (n 109); Intensification of efforts to eliminate all forms of violence against women (n 131)., preface

⁴⁰¹ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 237

våldet, och det är bara genom eliminering av våldet som könsmaktsordningen kan brytas.⁴⁰² Genom att se den samhälleligt skapade manligheten som själva mittpunkten för analysen så läggs ett större fokus på förövaren. Detta tror jag skulle vara givande utgångsläge att ha i förståelsen för och diskussionen kring våldet; det skulle också kunna ha effekt på den diskursiva och rättsliga hanteringen. Genom att se den våldsutsättande mannen som mittpunkt kan fokus på offret minska, det senare vilket är ett återkommande problem i relation till våldet mot kvinnor. Att se manligheten som skapande av våldet kan också bjuda in till att i större mån arbeta preventivt; att förhindra att våldet utförs istället för att råda offren att anpassa sig efter det.⁴⁰³

CEDAW stadgar att alla stater är skyldiga att på alla sätt de kan motarbeta de fördomar eller traditioner som är grundade i föreställningen om kvinnans underlägsna ställning eller i stereotypa könsroller.⁴⁰⁴ Detta handlar om att arbeta preventivt. FN betonar ytterligare att just förebyggande arbete är det mest eftersträvarnsvärda, då detta ses ge ett mer hållbart resultat. Den stabilaste förändringen ses ske genom att ändra på de samhälleliga normer som ligger till grund för förtrycket.⁴⁰⁵

Utöver preventivt arbete krävs också ett fungerande regelverk. Det krävs att rättsväsendet tar sitt ansvar och för detta krävs en medvetenhet om vad vi pratar om.⁴⁰⁶ Trots att det digitala våldet mot kvinnor är ett problem erkänt av de största internationella aktörerna så saknas det i dagsläget en allmängiltig definition som kan ligga till grund för lagstiftning; eftersom ett regelverk inte kan uppstå ur intet så handlar det även om att medvetandegöra rättsväsendet om problemet.⁴⁰⁷

Ansvar kan också placeras längre bak i kedjan, hos producenterna av de plattformar där våldet till stor del begås.⁴⁰⁸ Eftersom användarna måste förhålla sig till de privata företagens regler så spelar även dessa stor roll. De publiceringsregler som gäller för exempelvis Facebook, Instagram eller digitala tidningar påverkar både vad som syns, vad som når offret och vad som markeras som kränkningar. Det krävs därför medvetet utformade policys och fungerande regelverk; här kan varken rättsväsendet eller teknikindustrin vara frånskriva ansvar.⁴⁰⁹ Även de privata företagen måste uttryckligen erkänna våldet; utan att synliggöra dess existens kan inget

---

⁴⁰² Strid and Meier-Arendt (n 71)., 243

⁴⁰³ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 244

⁴⁰⁴ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (n 6)., Artikel 5

⁴⁰⁵ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 27 f

⁴⁰⁶ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12)., 52

⁴⁰⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 63 f; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 32

⁴⁰⁸ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 28; 33 f

⁴⁰⁹ 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 34

skydd tillhandahållas. Sociala medier har kommit att bli en stor del av våra liv och måste därför också hanteras som reella samhälleliga arenor. De som skapar och tillhandahåller plattformarna har en skyldighet att ansvara för hur de används;⁴¹⁰ internet kan inte vara en frizon för handlingar som hade kunnat vara olagliga om de begicks i det fysiska rummet.⁴¹¹

Som ett första steg föreslås företagen att arbeta med jämställdheten inom branschen.⁴¹² Studier visar att könsstrukturen inom teknikföretagen påverkar utformningen av både plattformen ifråga och dess föreliggande policy. Det är i dagsläget en mansdominerad bransch där sexuella trakasserier är en del av kulturen, vilket ses uttryckt i hur regelverken är formulerade och vad företagen erkänner som övertramp.⁴¹³ Det påverkar också vilka åtgärder som vidtas och i förlängningen vad offren väljer att rapportera. Detta ger i sin tur effekt på både mörkertalet och kunskapsproduktionen kring våldet.

---

⁴¹⁰ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 51

⁴¹¹ 'Free to Be Online? Girls and Young Women's Experiences of Online Harassment' (n 12), 48

⁴¹² 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 22

⁴¹³ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25), 23 f

6. BORTOM NÄTHAT – BEGREPPSPROBLEMATIK

6.1. Våldet: nytt, disparat och föränderligt

Begreppsapparaten kring det digitala våldet mot kvinnor är problematisk, särskilt eftersom våldet inbegriper så många olika sorters gärningar. Det kan handla om kränkande uttalanden, ryktesspridning eller kroppsskamning, om integritetskränkande bilddelning eller hot. Det kan handla om övervakning, trakasserier eller stalking, och detta är ingen uttömmande lista.⁴¹⁴ Detta är enbart exempel ur det spektrum av kränkande och våldsamma handlingar som våldet utgör; inte alltid synliga, tydliga eller kränkande på ett sätt som kan förstås av en utomstående.⁴¹⁵

Forskningen på området betonar ofta svårigheter med begreppsapparaten och det finns ännu ingen allmängiltig terminologi.⁴¹⁶ Våldet på internet är fortfarande nytt och dess disparata uttryck och föränderlighet gör det svårt att begreppsbestämma.⁴¹⁷ Eftersom det digitala våldet är i konstant tillblivelse så är det svårt att fånga det i en avgränsad definition; i och med att det förändras i stunden det företas, så blir en helt sluten sådan oproduktiv.

Många akademiker betonar behovet av en förändrad terminologi, särskilt den som används av media. En stor del av diskussionen har kretsat kring termen hämndporr, vilket jag utvecklar mer nedan. Begreppsapparaten är, precis som våldet, fortfarande i tillblivelse; i en pågående förändringsprocess, ständigt påverkad av våldets nya riktningar.

Såväl i den allmänna debatten som i akademiskt material återanvänds ofta de begrepp, definitioner och avgränsningar som andra tidigare har använt, vilket bidrar till osäkerheten kring våldet och vad som åsyftas.⁴¹⁸ Ibland görs valet att använda en så bred definition som möjligt, med argumentet att också mindre allvarliga kränkningar kan ge allvarliga konsekvenser och därför likaså kan vara relevant i diskussionen.⁴¹⁹ I svensk diskurs har ofta *näthat* setts användas, vilket sedan delas in i undergrupper.⁴²⁰ Näthat som term är problematisk, eftersom den riskerar att skapa konnotationer till förövarens känsla snarare än syftet med gärningen. Detta är en distinktion som bland annat FN gör i sin definition av hatbrott. De förtydligar att de

---

⁴¹⁴ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 11

⁴¹⁵ Jämför ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 14 ff

⁴¹⁶ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 11 f

⁴¹⁷ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 10

⁴¹⁸ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 16

⁴¹⁹ ‘Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper’ (n 262)., 3

⁴²⁰ Jämför ‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’ (n 25); ‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’ (n 16).

syftar på den beteendemässiga aspekten av en gärningspersons handling och att begreppet siktar till att synliggöra det hatfulla *syftet* med en gärning som attackerar, diskriminerar eller förminskar individer eller grupper baserat på grupptillhörighet.⁴²¹

Att det digitala våldet är så pass föränderligt och varierat gör att det är svårt att hitta en term som är både sammanfattande och samtidigt tillräckligt inkluderande.⁴²² Detta är inte heller mitt mål, eftersom det skulle innebära att jag bidrog till att sätta gränser för hur det skulle förstås. I enlighet med mina materialitetsteoretiska utgångslägen tror jag inte att det vore produktivt; att exemplifiera skulle fungera begränsande och jag skulle delta i skapandet av en sådan föreställning om vad våldet *är* som jag ser som problematisk. Istället vill jag lyfta diskussionen, belysa hur begreppsfrågan är relevant. Inte bara i relation till juridiska brottsrubriceringar utan även relaterat till den allmänna förståelsen för våldet och dess status i debatten.

6.2. Begreppsapparaten: förminskande och felsyftande

Det kallas näthat, hämndporr och andra kränkningar, det kallas inte könsbaserat onlinevåld. Det kallas *dick pics*, *sextortion* och *upskirting*, inte virtuell våldtäkt eller teknologiskt faciliterat sexualiserat våld. Diskursen kring det digitala våldet mot kvinnor karaktäriseras av missvisande och mediavänliga termer, vilka tenderar att förminska och förändra vad de representerar.⁴²³

Osynliggörandet av sexualiserat våld är inte nytt,⁴²⁴ vilket kan jämföras med hur våldtäkt tidigare inte kunde begås inom äktenskapet, eller hur det fram till 2005 inte räknades som våldtäkt att ha sex med människor som sov eller på annat sätt inte kunde göra motstånd.⁴²⁵ Detta kan ses relaterat till den markanta överrepresentation av kvinnliga offer som det sexualiserade våldet karaktäriseras av, kopplat till den lägre samhällsliga status som kvinnor har. Detsamma ser jag bekräftat i den nya begreppsapparaten som det digitala våldet bidragit med.

Problematiken är flerbottnad; termerna är inte bara förminskande utan också felsyftande. Med felaktiga begrepp riskerar upplevelserna att både missförstås och osynliggöras. Exempelvis ger

---

⁴²¹ 'United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences' (n 284)., 2; 'Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper' (n 262)., 3

⁴²² 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10; 11 f; Rodríguez-Darias and Aguilera-Ávila (n 34)., 64

⁴²³ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 32

⁴²⁴ 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 52; McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 32

⁴²⁵ Strid and Meier-Arendt (n 71)., 238

hämndporr med självklarhet konnotationer till just hämnd, vilket förutsätter att det skulle finnas en bakomliggande orsak, något att hämnas på. Uppfattningens allmängiltighet kan exemplifieras med Wikipedias definition: ”Hämndporr är en benämning på sexuella bilder och videor som delas och sprids i hämndsyrte”. Detta indikerar att offret själv skulle bära på någon form av skuld, vilket i situationen inte är fallet. Begreppet syftar på hur integritetskränkande bilder och filmer publiceras på internet mot någons vilja. I svensk lagstiftning har detta gått från att hanteras som förtal till att sedan 2018 utgöra brottet olaga integritetsintrång.⁴²⁶ Att det skulle finnas något att hämnas på är en felsyftning, bidragande till det skuldbeläggande av offret som så ofta sker i relation till sexualiserat våld.

Vidare föreligger också en risk att begreppet läses som en specifik genre av porr och inte överhuvudtaget ses handla om en kränkning som utgör ett eventuellt brott. Termen *porr* indikerar i sin tur någon form av agentskap hos offret. Även om porr är djupt problematiskt att förstå som frivilligt, så är det ofta förstått som inbegripande av någon form av fritt val. Just denna förståelse för agentskapet inom porrindustrin blir tydligt i engelskans begrepp *non-consensual pornography*, vilket introducerades som alternativ till *revenge pornography*. Att använda *non-consensual*, med betydelsen utan samtycke, i relation till porr, presumerar en uppfattning om att pornografi som utgångsläge är samtyckt till. Trots att termen är introducerad som förbättringsförsök så reproducerar den alltså en redan problematisk förståelse. Oavsett om den åsyftade bildspridningen benämns som *revenge-* eller *non-consensual pornography* så görs den med porrbegreppet legitim. Med anledning av detta har *image-based sexual abuse* introducerats som ytterligare ett förbättringsalternativ, ett begrepp som ännu inte har en gängse svensk översättning.⁴²⁷

Med diskussionen vill jag visa språkets relevans, hur begreppen vi väljer för att beskriva något påverkar både vår och andras uppfattning om handlingarna. Grundad i en förståelse för språket som skapande av världen är jag övertygad om begreppsapparatens betydelse. Valet av ord färgar perceptionen, och dess tillhörande konnotationer påverkar synen på både händelsen och offret.⁴²⁸ Även om begreppen kan förklaras och definieras så riskerar grundande syftningsproblematik att skapa missvisande föreställningar om våldet. Risker är att allvarlighetsgraden blir förbisedd och att våldet förminskas.⁴²⁹ Detta påverkar inte bara omgivningens uppfattning om det skedda utan även den som blivit utsatt för våldet. Hur och om offret väljer att formulera det är både beroende av och skapande av uppfattningen om våldet.

---

⁴²⁶ Jämför BrB 5:1 och 4:6 c

⁴²⁷ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 38

⁴²⁸ Nääv and Zamboni (n 30)., 283

⁴²⁹ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 35

Här kan jämföras med diskussionen om offerbegreppet, om möjligheten till att själv kräva utrymme att bestämma hur upplevelsen ska formuleras. Jämförbart med intentionen hos det nyssnämnda *non-consensual pornography*, introducerades det alternativa begreppet *överlevare* som ett förbättringsförslag, att använda istället för exempelvis *våldtäktsoffer*. Med detta önskas bland annat tydliggöra maktaspekten av sexualiserat våld och ge våldtagna agens. Syftet är att genom orden visa allvarlighetsgraden i erfarenheten, men samma term kan diskuteras som en fråga om valfrihet:

*"Whether I call myself a "victim" or a "survivor" is a relatively simple question - I'm a grown woman who can call herself whatever she wants (...) I tell the truth about my own life"*⁴³⁰

Valet av begrepp kan alltså ses handla om en rätt att själv få formulera vad som hänt, en möjlighet att berätta sin egen historia. Att inte kallas för offer kan också ses som ett fråntagande av en position som (bör) indikera frihet från ansvar över det skedda. Ett alternativt begrepp som introduceras i syfte att förbättra kan alltså leda till en ofrivillig bekräftelse av just det som ämnade ifrågasättas.

Det handlar om att ge sig själv talutrymme, att som våldsutsatt ge sig själv makten att formulera sin historia, eftersom ingen annan gör det. Ett närliggande och tydligt exempel på effekterna av ett sådant uppöppnade är den mängd tidigare uttalade erfarenheter som blev synliggjorda under #metoo-kampanjen; en följd av att *tillåtelsen* till det gavs. Men ett sådant självpåtaget formuleringutrymme är inte oproblemiskt eller fritt från konsekvenser. Kvinnor som delade sina erfarenheter möttes av massivt motstånd; inte bara genom härskartekniker som förlöjligande och förminskande, utan även genom rättsprocesser.⁴³¹ Många kvinnor blev hårt ansatta efter att ha offentliggjort vad de blivit utsatta för, oavsett om männen ifråga begått brott eller inte.⁴³² Framträdande i diskursen är det misstroende som kvinnorna ofta möts av, en del av det skuldbeläggande och den dubbelbestraffning som både kvinnor i allmänhet och sexualbrottsoffer i synnerhet ofta utsätts för.⁴³³ Offret blir betraktat som mindre pålitligt om hon talar öppet, medan kvinnor som visar återhållsamhet med att lämna ut detaljer om begångna övergrepp anses vara mer tillförlitliga i sina berättelser. Ofta möts de kvinnor som väljer att vara öppna av motstånd, bland annat i form av förlöjligande, vilket kan ses som ett sätt att diskreditera en historia.⁴³⁴

---

⁴³⁰ Harding (n 106)

⁴³¹ Brandt Andreassen (n 70), 107

⁴³² McGlynn, Rackley and Houghton (n 14), 30

⁴³³ Brandt Andreassen (n 70), 108

⁴³⁴ Brandt Andreassen (n 70), 109

6.3. Ordens betydelse och våldets kontinuum

Våldet mot kvinnor karaktäriseras av dess höga mörkertal. De flesta kvinnor som utsätts berättar aldrig om det, vare sig för polisen eller någon annan.⁴³⁵ Detta är problematiskt på flera plan. Som tidigare nämnts så kan det som inte anmäls inte heller föras in i statistiken, vilket påverkar kunskapsproduktionen kring våldet. Därtill påverkas den utsattas möjlighet att få upprättelse och rättslig hjälp. Mörkertalet får konsekvenser för synligheten av våldet och förståelsen för hur mäns makt kan uttryckas och upprätthållas. Det är också problematiskt i relation till kvinnors ställning, röster och platstagande.

Den feministiska rörelsen har länge betonat relevansen av att tala om erfarenheterna av det kvinnospecifika våldet.⁴³⁶ Tystnaden ses som problematisk då den har en osynliggörande verkan, vilket jag också ser kan bidra till problemets omfattning. Något som aldrig uttalas får rum att växa och kan i sitt uttryck bli normaliserat, vardagligt, något som inte föranleder en reaktion. Här kan jämföras med den tidigare beskrivna normaliseringsprocessen, vilken kan ses i relation till våld i nära relationer.⁴³⁷ Det som aldrig formuleras kan inte heller ifrågasättas; det ges därigenom en möjlighet att stabiliseras. Våldet ges i tystnaden en tillåtelse och kan utan motstånd både vidgas, förvärras och förändras.

Men det är inte nödvändigtvis så enkelt som att tystnaden enbart handlar om en rädsla för att berätta. Den feministiska forskaren Kelly betonar att det är mer komplext än så, att det i första hand krävs ett språk som gör det möjligt att prata. Det måste finnas tillgängliga begrepp, ord som matchar upplevelsorna, möjliga formuleringar att använda sig av. Utan detta kan ingenting uttalas och det vilket inte finns ord för förblir osagt. Dessa tysta erfarenheter kallar Kelly *unspeakable outrages*; omöjliga att förmedla men kvar i kvinnors kroppar.⁴³⁸

Kelly lyfter även mäns potentiella egenintresse i kvinnors tystnad och ser hur det kan finnas en maktaspekt av att låta det outtalade så förbli. Hon menar att för utövaren av våldet ligger det en förtjänst i det oomnämnda och en förlust i att låta våldet bli synliggjort. Då våldet ses som ett strukturellt upprätthållande av mäns makt gentemot kvinnor, så vinner män på att låta kvinnors erfarenheter förbli outtalade. När något formuleras kan det ses i sitt sammanhang, det går att urskilja en helhet och kan i detta vara lättare att förstå som ett strukturellt problem.

---

⁴³⁵ 'Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.' (n 114)., 7

⁴³⁶ I Sverige har vi bland annat haft #prataomdet-kampanjen, internationellt är det senaste exemplet den världsomfattande #metoo-rörelsen

⁴³⁷ Se avsnitt 2.1

⁴³⁸ Liz Kelly and Jill Radford, "Nothing Really Happened": The Invalidation of Women's Experiences of Sexual Violence' *Critical Social Policy* 10:30 (1990)., 40

Detta kan sättas i relation till kunskapsproduktionen kring sexualiserat våld; där män setts leda den har de också stått för dess avgränsningar. Eftersom den manligt formade kunskapen kring sexualiserat våld har satt dess ramar har många kvinnors erfarenheter gått förlorade, då de inte har matchat en satt definition. Studier visar att våldsutsatta kvinnor ofta kämpar med att hitta passande formuleringar, men upplever att det inte finns tillräckliga ord för det. Följden blir att det som existerar som levd erfarenhet riskerar att antingen pressas in i en alltför snäv definition, eller att helt exkluderas och bli till ett *intet*.⁴³⁹ Föreställningen om vad som räknas eller inte har en begränsande verkan, vilket får kvinnor att i sina berättelser utesluta eller förminska vad som hänt. Detta påverkar även kunskapsproduktionen kring offret; när så mycket av våldet sker i det dolda blir att försöka porträttera offret ofta ett försök att tolka tystnader.⁴⁴⁰

Bristen på ord och passande begrepp kan kopplas till hålrum i lagstiftningen. Kelly visar hur tillgången till språk spelar stor roll i huruvida kvinnor talar om sina upplevelser; i enlighet därmed spelar också den eventuella lagliga definitionen roll för den upplevda relevansen av erfarenheten.⁴⁴¹ Att inte ha en tillgänglig brottsrubricering riskerar att fungera tystande, både i relation till rättssystemet och sig själv. Om det upplevs meningslöst att anmäla en händelse för att den troligen inte skulle klassificeras som ett brott, så riskerar erfarenheten att helt förbli outtalad, som vore den för irrelevant för att överhuvudtaget formuleras.

---

⁴³⁹ Kelly and Radford (n 438)., 50

⁴⁴⁰ Brandt Andreassen (n 70)., 105

⁴⁴¹ Kelly and Radford (n 438)., 42

7. SLUTSATS: BEHOVET AV BEGREPPSLIG OCH LAGSTADGAD FÖRÄNDRING

Diskursen kring det digitala våldet karaktäriseras av icke-koherent begrepps användning. Olika termer används både omlott och synonymt och med särskilda betydelser. Det gör att det är svårt att veta vad som talas om, och att enbart återanvända de tillgängliga termerna riskerar att reproducera något redan problematiskt.⁴⁴² Det finns därför ett behov av en synliggörande terminologi, vilket tidigare har bemötts bland annat genom att göra en distinktion mellan hat, mobbning och våld.⁴⁴³

Att genom begreppen synliggöra allvarlighetsgraden är nödvändigt, både för att kunna bemöta brotten och för att ge offren upprättelse. Jag tror därför att våldstermen vore produktiv. Den kan bidra med att synliggöra det våldsamma i handlingarna, även om dessa inte alltid är självklara att förstå genom en jämförelse med fysiskt våld. Våldstermen kan också lättare skapa konnotationer till offrets erfarenheter snarare än förövarens känslor; det senare en koppling vilken jag tror sker automatiskt när gärningarna benämns som *hat*. Trots den juridiska definitionen av hatbrott så tror jag att den språkliga ambivalensen i uttrycket riskerar att leda till ett alltför stort fokus på gärningspersonen. Detta riskerar i sin tur följas av ett förbiseende av offrens upplevelser.

Att vi ser världen som uppdelad i fysisk respektive digital förstärker uppfattningen om att det som sker online inte är på riktigt.⁴⁴⁴ Problematiken är tydlig i relation till det kvinnospecifika digitala våldet, där begreppsapparaten ofta misslyckas med att verkliggöra de faktiska handlingarna.⁴⁴⁵ I och med internets föränderlighet är också våldet i tillblivelse, dess uttrycksformer förändras i stunden det företas.⁴⁴⁶ Det är inte stabilt eller bestämbar och det begränsar sig inte till satta definitioner. Det digitala våldet är föränderligt och förändrande, både av och i sig själv och av mottagarna för det. Att i förväg avgränsa en kategori försvårar att se denna föränderlighet, denna tillblivelseprocess. Det karaktäristiska för det digitala våldet är arenan varpå det företas och handlingarna som där utförs kommer inte att anpassas efter närmare satta ramar; sådana gränser riskerar snarare att fungera exkluderande. Istället måste vi

---

⁴⁴² 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 11

⁴⁴³ Rodríguez-Darías and Aguilera-Ávila (n 34)., 64

⁴⁴⁴ Brandt Andreassen (n 70)., 110

⁴⁴⁵ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 30; 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 11 f

⁴⁴⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10.

prata om det på nya sätt, genom språket tillåta en öppenhet inför förändringar i uttrycken, istället för att försöka förstå det genom filtret av en terminologi som hanterar en annan typ av våld.

“Limited definitions work to exclude what women and girls actually experience as abusive.”⁴⁴⁷

För att hålla möjligheten öppen att se många skilda gärningar som en del av våldet, likväl som för att möjliggöra ett inkluderande av framtida förändringar i våldets uttryck, så gör jag inte anspråk på att tillhandahålla bättre begrepp än de existerande. I enlighet med ovanstående begreppsdiskussion kring exempelvis termen hämndporr och det missvisande förbättringsförsöket *non-consensual pornography*, vill jag inte bedra vare sig mig eller någon annan genom att tro mig kompetent nog att förutse alla eventuella felsyftningar. Detta är också anledningen till att jag inte kommer tillhandahålla ett uttryckligt lagförslag; i syfte att inte reproducera en redan problematisk diskurs vill jag inte bidra till vad som kan upplevas som begränsande definitioner. Jag vill inte återanvända problematiska termer, vare sig de är akademiskt eller talspråkligt framväxta.⁴⁴⁸ Jag vill istället hålla möjligheterna så öppna som möjligt, för att så många varierade gärningar som möjligt ska få utrymme. Det måste vara upp till offret att definiera vad hen utsätts för; det viktiga är att det finns ett språk tillgängligt och en möjlighet att få det erkänt.

Problemen med att hitta en allomfattande definition förstärks av behovet av en intersektionell analys. Då flera samtidigt normbrytande grunder syns förvärra utsattheten, så krävs en medvetenhet om att våldet kan ges olika uttryck beroende på de individuella subjektens relationer.⁴⁴⁹ Eftersom varje subjektspostion är unik och olika normbrytande grunder påverkar varandra på olika sätt i olika situationer, så kommer våldet att te sig olika beroende på den utsattas individuella position och är därför omöjligt att förutse.⁴⁵⁰ Eftersom det är oförutsägbart så är det svårt att tala om som en koherent grupp av gärningar, vilket försvårar begreppsfrågan. Det finns här ett behov av en definition som både är tillräckligt omfattande och representativ, men det digitala våldet är både olikartat och ombytligt. Med ett intersektionellt perspektiv på frågan kan flera samtidigt marginaliserande grunder ses samverka och med en nymaterialistisk förståelse för våldet kan det ses som i den levda stunden föränderligt.

Trots dess olikheter har det digitala våldet mot kvinnor tydliga gemensamma nämnare med det fysiska våldet mot kvinnor. Bara det faktum att förövarna generellt sett är män och offren generellt sett kvinnor är argument för att det bör placeras in i det våldskontinuum som utgörs

---

⁴⁴⁷ Kelly (n 102)., 66

⁴⁴⁸ ‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’ (n 25)., 11 ff

⁴⁴⁹ ‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’ (n 12)., 7

⁴⁵⁰ Crenshaw (n 268)., 1256

av det bredare våldet mot kvinnor.⁴⁵¹ Att det är oproportionerligt könat indikerar att det är könsbaserat; riktat mot flickor och kvinnor med anledning av deras kön snarare än av personrelaterade skäl.⁴⁵² Eftersom det är just sexualiserat eller på olika sätt riktat mot kroppen eller könsidentiteten, kan det ses som kvinnospecifikt i sitt uttryck.⁴⁵³ Detta talar för att det är *samma* som det globala fysiska våldet mot kvinnor och *annat* än det digitala våldet mot män.

Trots våldets gemensamma drag är det svårbestämt, då det som utvecklat tar sig många varierade uttryck.⁴⁵⁴ Dess disparitet ger ett behov av att det *också* måste ses som särskilt. Med konceptet våldets kontinuum är detta inte ett problem; samtidigt som det digitala våldet kan ses som en del av mäns våld mot kvinnor, så kan det också ses utgöra ett eget kontinuum, konstituerat av ett annat spektrum av handlingar.⁴⁵⁵

Kanske kan en förståelse för det digitala våldet inom våldets kontinuum bidra till att se det som ett strukturellt problem. Genom att samla många kvinnors varierade upplevelser kan de både synliggöras och ges relevans. En användning av *våld* som term för samtliga de gärningar som upplevs som så, kan bidra till att se fler av dessa kränkande och våldsamma praktiker som ett reellt straffrättsligt problem. Om vi ser det digitala våldet som en del av mäns våld mot kvinnor istället för som abstrakt näthat, så måste det också bemötas på samma sätt.⁴⁵⁶ Om det förstås som ett uttryck för och upprätthållande av mäns strukturella överordning, så måste också politiska åtgärder vidtas för att motarbeta det.

Det finns ett uttalat behov av ett ökat ansvarstagande från rättsväsendet.⁴⁵⁷ Det digitala våldet ökar i takt med den tekniska utvecklingen och med detta följer ett självklart behov av reglering. Sverige har tungt vägande krav på sig att bekämpa våldet mot kvinnor och vi har tidigare sett Europadomstolen ge kritik till stater för att inte i tillräcklig mån använda sitt straffrättsliga system för att göra detta.⁴⁵⁸ Istanbulkonventionen kräver att Sverige vidtar samtliga de åtgärder som krävs för att tillhandahålla rättsligt skydd från våldet, i vilket ligger krav på både genusmedvetenhet och helhetsperspektiv. I relation till nuvarande lagstiftning och de hållrum denna innehåller ser jag här ett faktiskt krav på förändring. Det räcker inte att enbart uppmärksamma vad som sker, även om detta är nog så viktigt. Ett rättsligt stadgande skulle inte

---

⁴⁵¹ Coy and Benedet (n 97)., 1 f

⁴⁵² Jämför definitionen av könsbaserat våld i Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (n 6)., Artikel 3 d, andra ledet

⁴⁵³ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 34

⁴⁵⁴ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10 f

⁴⁵⁵ McGlynn, Rackley and Houghton (n 14)., 36

⁴⁵⁶ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 10

⁴⁵⁷ 'Cyber Violence and Hate Speech Online against Women' (n 25)., 53; 'Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call' (n 17)., 2, 6

⁴⁵⁸ Jämför Europadomstolens dom i målet Opuz mot Turkiet (n 201); se avsnitt 5.1.3

bara möjliggöra processföring av våldet; det skulle också ge offren en chans till upprättelse och öka möjligheterna att få efterföljande hanteringshjälp. I enlighet med vad jag tidigare diskuterat skulle det även fylla en viktig funktion i själva erkännandet av att det som kvinnorna erfar är relevant.

I konventionens krav på helhetsperspektiv ser jag en bekräftelse på det nyss diskuterade behovet av en intersektionell analys. Det krävs av lagstiftaren att se till kontexten, hur de i situationen specifika relationerna och positionerna interagerar. Det krävs i detta en medvetenhet om såväl maktstrukturer som subjektspositioner; ett uppmärksammande av att olika mötande grunder ger olika effekter. Det digitala våldet skiljer sig från det våld vilket lagstiftningen i dagsläget täcker; det kan därför inte hanteras som så. Det behövs ett lagstadgat erkännande om att våldet är reellt även på internet, ett tydliggörande om att det kan ses vara kvinnspecifikt även där. Att rättssystem är långsamma i sin anpassning är visserligen förståeligt, men inte ett argument för att undvika att påbörja en förändring.⁴⁵⁹ Det finns många exempel på hur civilsamhället har fört kamper mot förändrad lagstiftning och även om det tagit tid har det kunnat ses ge resultat. Ett aktuellt exempel är den nuvarande våldtäktslagstiftningen, vilken föregicks av en hårt driven kampanj för det nu införda samtyckesrekvisitet; en närliggande bekräftelse på att även debatt och diskussion kan ge effekt.

Jag hoppas därför att även denna uppsats har kunnat bidra. Även om jag, i linje med tidigare anfört, inte kommer att tillhandahålla ett uttryckligt lagförslag är min förhoppning att även enbart denna diskussion har lyckats öppna någons ögon; tydliggjort ett behov, synliggjort en brist, betonat det allt mer akuta behovet av förändring. Kanske kan även detta diskussionsinlägg ses som deltagande i förändringsprocessen; möjligen långsam men nödvändig att påbörja. Det digitala våldet är idag en del av en global våldspandemi och lösningen kan inte vara att låta kvinnor tysta sig själva. Lösningen kan inte vara att se kvinnor undanhålla sina åsikter eller avstå från att använda de digitala rummen; lösningen måste rimligen vara att göra dessa rum till en trygg plats att röra sig i.

---

⁴⁵⁹ Jämför 'Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv' (n 16)., 33

KÄLLFÖRTECKNING

Monografier

Eva Lundgren, *Våldets Normaliseringsprocess*, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige ROKS (2014)

Gun M Heimer, Annika Björck and Chrystal Kunosson, *Våldsutsatta Kvinnor: Samhällets Ansvar*, 3rd ed., Studentlitteratur (2014)

Maria Nääv and Mauro Zamboni, *Juridisk Metodlära*, 2nd ed., Studentlitteratur (2018)

Norman Fairclough, *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, 2nd ed., Routledge (2013)

Raymond Wacks, *Understanding Jurisprudence: An Introduction to Legal Theory*, 4th ed., Oxford University Press (2015)

Sandra G Harding, *Feminism and Methodology*, Open University Press (1987)

Susan Brownmiller, *Against Our Will: Men, Women and Rape*, Simon & Schuster (1975)

Susan Brownmiller and Monica Forser, *Våldtäkt*, PAN/Norstedt (1977)

Åsa Gunnarsson Eva-Maria Svensson, Jannice Käll and Wanna Svedberg, *Genusrättsvetenskap (II)*, 2nd ed., Studentlitteratur (2018)

Åsa Gunnarsson and Eva-Maria Svensson, *Genusrättsvetenskap*, 1st ed., Studentlitteratur (2009)

Tidskriftsartiklar

Alberto Jonay Rodríguez-Darias and Laura Aguilera-Ávila, 'Gender-Based Harassment in Cyberspace. The Case of Pikara Magazine' *Women's Studies International Forum* 66 (2018)

Anastasia Powell and Nicola Henry, 'Policing Technology-Facilitated Sexual Violence against Adult Victims: Police and Service Sector Perspectives' *Policing and Society* 28:3 (2016)

Clare McGlynn, Erika Rackley and Ruth Houghton, 'Beyond "Revenge Porn": The Continuum of Image-Based Sexual Abuse' *Feminist Legal Studies* 25 (2017)

Donna Haraway, 'Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective' *Feminist Studies* 14:3 (1988)

Emma Kavanagh, Chelsea Litchfield, and Jaquelyn Osborne, 'Sporting Women and Social Media: Sexualization, Misogyny, and Gender-Based Violence in Online Spaces' *International Journal of Sport Communication* 12:4 (2019)

Erin E Buckels, Paul D Trapnell and Delroy L Paulhus, 'Trolls Just Want to Have Fun' *Personality and Individual Differences* 67 (2014)

Frithjof Staude-Mueller, Britta Hansen and Melanie Voss, 'How Stressful Is Online Victimization? Effects of Victim's Personality and Properties of the Incident' *European Journal of Developmental Psychology* 9 (2012)

Jennifer Katz, 'Men's Intrusion, Women's Embodiment: A Critical Analysis of Street Harassment Fiona Vera-Gray' *Feminism & Psychology* 29:1 (2019)

Kimberle Crenshaw, 'Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color' *Stanford Law Review* 43:6 (1991)

Liz Kelly, 'What's in a Name? Defining Child Sexual Abuse' *Feminist Review (Spring) Family Secrets: Child Sexual Abuse* 10 (1988)

Liz Kelly and Jill Radford, "'Nothing Really Happened": The Invalidation of Women's Experiences of Sexual Violence' *Critical Social Policy* 10:30 (1990)

Maddy Coy and Janine Benedet, 'Prostitution on a Continuum of Violence against Women' *National Research Day, Simon Fraser University, Vancouver, Canada* (2012)

Maja Brandt Andreasen, 'Rapeable' and "Unrapeable" Women: The Portrayal of Sexual Violence in Internet Memes about #MeToo' *Journal of Gender Studies* 30:1 (2021)

Mark D Griffiths, 'Adolescent trolling in online environments: A brief overview' *Education and Health* 32:3 (2014)

Nicola Henry and Anastasia Powell, 'Embodied Harms: Gender, Shame, and Technology-Facilitated Sexual Violence' *Violence Against Women* 21 (2015)

Rebecca M Hayes and Molly Dragiewicz, 'Unsolicited Dick Pics: Erotica, Exhibitionism or Entitlement?' *Women's Studies International Forum* 71 (2018)

Sofia Strid and David Meier-Arendt, 'Våld som system: våld, maskulinitet och förändring' *Socialmedicinsk tidskrift* 97:2 (2020)

Zarizana Abdul Aziz 'Due Diligence and Accountability for Online Violence against Women' *Due Diligence Project* (2017)

Internetartiklar

Kate Harding 'I've Been Told I'm a Survivor, Not a Victim. But What's Wrong With Being a Victim?' *TIME* 2020-02-27, hämtad 2021-04-02 från: <https://www.time.com/5789032/victim-survivor-sexual-assault/>

Marianne Zetterblom 'Kvinnliga journalister hårt drabbade av näthat' *Arbetsliv* 2020-12-17, hämtad 2021-03-20 från: <https://www.prevent.se/arbetsliv/ovrigt/20202/kvinnliga-journalister-hart-drabbade-av-nathat>

Nicke Nordmark, Hasse Johansson 'Reportrarna om näthatet: "Kvinnor drabbas dubbelt"', *SVT Nyheter* 2013-02-13, hämtad 2020-01-21 från: <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/reportrarna-om-nathatet-kvinnor-drabbas-dubbelt>

Philip Rudolfsson 'FOI:s rapport visar: Två av tre kvinnliga journalister hatas på nätet' *SVT nyheter* 2020-12-16, hämtad 2021-03-20 från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/foi-s-rapport-visar-tva-av-tre-kvinnliga-journalister-hatas-pa-natet>

Sam Sundberg 'Näthat – därför är det enklare att fälla hatkommentarer på nätet', Internetstiftelsen, *Internetkunskap* 2018-10-11, hämtad 2021-02-20 från: <https://internetkunskap.se/yttrandefrihet/darfor-hatar-vi-pa-natet/>

Åsa Linderborg 'Förföljd av hatet', *Aftonbladet* 2012-12-20, hämtad 2021-01-30 från: <https://www.aftonbladet.se/kultur/a/gPp4x0/forfoljd-av-hatet>

'Amnesty reveals alarming impact of online abuse against women', Amnesty International 2017-11-20, hämtad 2021-04-19 från: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/11/amnesty-reveals-alarming-impact-of-online-abuse-against-women/>

'Covid-19-pandemins följder: Miljontals flickor riskerar att utsättas för våld', Plan International Sverige 2020-04-19, hämtad 2021-01-29 från: <https://via.tt.se/pressmeddelande/covid-19-pandemins-foljder-miljontals-flickor-riskerar-att-utsattas-for-vald>

'Linderborg: "Har inte kunnat bo hemma"', *SVT Nyheter*, 2012-12-20, hämtad 2021-01-30 från: <https://www.svt.se/kultur/asa-linderborg-det-ska-sattas-ett-pris-pa-mitt-huvud>

'Näthat mot kvinnor skär genom alla samhällsklasser', Örebro Universitet, sidansvarig Linda Harradine, 2015-11-25, hämtad 2021-01-25 från: <https://www.oru.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv-2015/nathat-mot-kvinnor-skar-genom-alla-samhallsklasser/>

'Ny rapport: Covid-19-pandemin kan få katastrofala följder för en hel generation flickor', Plan International Sverige 2020-05-04, hämtad 2021-01-29 från: <https://via.tt.se/pressmeddelande/ny-rapport-covid-19-pandemin-kan-fa-katastrofala-foljder-for-en-hel-generation-flickor>

'Omfattande studie om våld i nära relationer bland unga', Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) 2019-11-05, hämtad 2021-02-16 från: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=819484>

Övriga internetkällor

'Chart of signatures and ratifications of Treaty 210', Council of Europe, hämtad 2021-05-05 från: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

'Definition and typology of violence', World Health Organization, hämtad 2021-03-20 från: <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

'Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra', Regeringskansliet, <https://www.regeringskansliet.se/regeringens-politik/jamstalldhetsmal-6-mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora2/>

'Digitalt våld: Begreppsdefinition', Digital Kvinnofrid, hämtad från: <https://www.digitalkvinnofrid.se/digitalt-vald/>

'Ending violence against women', Global Database on Violence against Women, UN Women, hämtad 2021-04-11 från: <https://evaw-global-database.unwomen.org/en>

'Ending violence against women', UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>

'Facts and figures: Ending violence against women', UN Women, hämtad från <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

'Istanbulkonventionen i internationell kontext', Jämställdhetsmyndigheten 2020-11-20, hämtad 2021-04-11 från: <https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/istanbulkonventionen/istanbulkonventionen-i-internationell-kontext/>

'Kriminalstatistik och våldsutsatthet', Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK), hämtad 2021-02-26 från: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/att-mata-vald/kriminalstatistik-och-valdsutsatthet/>

'Mäns våld mot kvinnor ska upphöra', Regeringskansliet, hämtad från: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/mans-vald-mot-kvinnor-ska-upphora/>

'Näthat - lagar och fakta', Polisen, hämtad från: <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/>

'#Orangetheworld', UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.se/kampanjer/orange-day>

'Our Vision', Nordic Digital Rights and Equality Foundation (Nordref), hämtad från: <https://www.nordref.org/what-we-do/>

'The Shadow Pandemic: Violence against women during COVID-19', UN Women, hämtad från: <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/in-focus-gender-equality-in-covid-19-response/violence-against-women-during-covid-19>

'Violence against women and girls. Technology-facilitated Gender-based Violence', The International Center for Research on Women (ICRW), hämtad från: <https://www.icrw.org/issues/violence-against-women/>

'Är det olagligt?', Digital Kvinnofrid, hämtad från: <https://www.digitalkvinnofrid.se/ar-det-olagligt/>

<https://portal.research.lu.se/portal/sv/persons/ulrika-andersson/>

<https://www.umu.se/personal/monica-burman/?flik=presentation/>

Rapporter och faktablad

'Causes, protective and risk factors', UN Women, Virtual knowledge Center to End Violence Against Women and Girls (2010) hämtad från: <https://www.endvawnow.org/en/articles/300-causes-protective-and-risk-factors/>

‘Cyber Violence against Women and Girls: A World-Wide Wake-up Call’, Report by The UN Broadband Commission for Digital Development Working Group on Broadband and Gender (2015)

‘Cyber Violence and Hate Speech Online against Women’, Adriane Van Der Wilk, Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs, study for the European Parliament's Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM committee), PE 604.979 (2018)

‘Det digitala hatets karaktär. En studie av hat mot kvinnor och män i utsatta yrkesgrupper’, Johan Fernquist, Lisa Kaati, Björn Pelzer, Stina Lindberg, Nazar Akrami, Katie Cohen, Hannah Pollack Sarnecki, FOI MEMO 7429 (2020)

‘En handbok i europeisk diskrimineringsrätt’, European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Publications Office (2011)

‘Fact Sheet: Gender-based violence against women – an EU-wide survey’, The European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2012)

‘Fact Sheet Technology and gender-based violence’, YWCA Eliminating Racism Empowering Women (2017) hämtad från <https://www.ywca.org/wp-content/uploads/WWV-Technology-and-GBV-Fact-Sheet>

‘Free to Be Online? Girls and Young Women’s Experiences of Online Harassment’, Plan International, Girls get equal, The state of the world’s girls report (2020)

‘Hat och hot på nätet. En kartläggning av den rättsliga regleringen i Norden från ett jämställdhetsperspektiv’, Moa Bladini, NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, på uppdrag av Nordiska ministerrådet (2017)

‘Hot och kränkningar på internet. En jämförande beskrivning, utifrån kön och ålder’, Sofia Axell, Brottsförebyggande rådet (BRÅ) Kortanalys 6/2019 (2019)

‘Kriminalstatistik 2019 Misstänka Personer, Slutlig Statistik’ Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2019)

‘Online and ICT Facilitated Violence Against Women and Girls during COVID-19’, UN Women Headquarters, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) EVAW COVID-19 briefs (2020)

‘Ostillåten påverkan. Hot och trakasserier mot journalister & mediehus 2017’, Utgivarna (2017)

‘Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women’, UN Women Headquarters, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), United Nations Secretariat (2020)

‘Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet’, Frida Andersson, Kerstin Nelander Hedqvist, David Shannon, Brottsförebyggande rådet (BRÅ) Rapport 2015:6 (2015)

‘United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech. Detailed Guidance on Implementation for United Nations Field Presences’, António Guterres United Nations Secretary-General, United Nations (2020)

‘Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU: resultat i korthet.’, European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Publications Office (2014)

Rättsligt material

EU-rätt

Charter of Fundamental Rights of the European Union (26 October 2012) 2012/C 326/02

Convention on Cybercrime (2001) The Council of Europe, Budapest 23/11/2001 ETS No.185 (Budapest Convention)

Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (2011) The Council of Europe, Istanbul 11/05/2011 CETS No.210 (Istanbul Convention)

Convention on the Protection of children against sexual exploitation and sexual abuse (2007) The Council of Europe, 12/7/2007 CETS No. 201

European Parliament and of the Council Directive 2010/13/EU of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services OJ L95 (Audiovisual Media Services Directive)

European Parliament and of the Council Directive 2000/31/EC of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market OJ L178 (Directive on electronic commerce)

European Parliament and the Council Directive 2012/29/EU of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA (The Victims’ Rights Directive)

European Parliament and of the Council Regulation (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation)

European Commission of 28 September 2017 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling Illegal Content Online Towards an enhanced responsibility of online platforms COM/2017/0555

European Commission Statement of 11 December 2017 Joint communiqué from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), the Council of Europe, the European Commission, and UN Women on Global Action to Combat Violence against Women STATEMENT/17/5243

European Parliament Resolution 2018/2055(INI) of 11 September 2018 on measures to prevent and combat mobbing and sexual harassment at workplace, in public spaces, and political life in the EU OJ C433

EU-domstolens dom av den 13 maj 2014 i målet Google Spain SL och Google Inc. mot Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) och Mario Costeja González (mål C-131/12)

Europadomstolens dom av den 9 juni 2009 i målet Opuz mot Turkiet (mål 33401/02)

Internationell rätt

Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences 'Combating Violence against Women Journalists' (2020) A/HRC/44/52

Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences 'Violence against Women in Politics' (2018) A/73/301

UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women General Recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (14 July 2017) CEDAW/C/GC/35

UN General Assembly Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (18 December 1979) A/RES/34/180

UN General Assembly Declaration on the Elimination of Violence against Women (20 December 1993) A/RES/48/104

UN General Assembly Resolution on the right to privacy in the digital age (19 December 2016) A/RES/71/199

UN General Assembly Resolution of the Intensification of efforts to eliminate all forms of violence against women (19 December 2006) A/RES/61/143

UN General Assembly, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (21 October 2015) A/RES/70/1

UN General Assembly Vienna Declaration and Programme of Action (12 July 1993) A/CONF 157/23

UN Human Rights Council Resolution on the promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet (18 July 2016) A/HRC/RES/32/13

Nationell rätt

Kommittédirektiv 1993:88 Kommission om våld mot kvinnor

FÖRKORTNINGAR

BrB	Brottsbalk (1962:700)
f	och följande sida
ff	och följande sidor
BRÅ	Brottsförebyggande Rådet
FN	Förenta Nationerna
EU	Europeiska Unionen
FEMM-kommittén	Europaparlamentets utskott för kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män